

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název:	Optimalizace provozu DNS anycastu pro .cz doménu
Student:	Bc. Lukáš Vacek
Vedoucí:	Ing. Zdeněk Brůna
Studijní program:	Informatika
Studijní obor:	Počítačové systémy a sítě
Katedra:	Katedra počítačových systémů
Platnost zadání:	Do konce letního semestru 2020/21

Pokyny pro vypracování

Principu anycastu, tedy metody, kdy má jedna požadovaná služba více směrovacích cest k více cílovým bodům, se v dostupnosti DNS služeb využívá již dlouhou dobu. Rekurzivní DNS servery, které při DNS komunikaci zastupují koncového uživatele, komunikují se síťově nejbližším uzlem DNS anycastu. Vzdálenost mezi tazatelem a cílovým uzlem DNS anycastu určuje směrovač pomocí BGP algoritmů. Celý systém je tedy schopen se automaticky přizpůsobovat měnícím se podmínkám.

Zadání:

- Popište princip fungování DNS a anycastu
- Zanalyzujte provoz autoritativního DNS anycastu v reálném prostředí .cz domény
- Na základě výsledků provedené analýzy navrhnete optimalizaci DNS anycastu pro .cz doménu
- Navrhnete a naimplementujete nástroj pro průběžnou vizualizaci provozu DNS anycastu .cz domény
- Otestujete vytvořený nástroj pomocí dat poskytnutých sdružením CZ.NIC

Seznam odborné literatury

BGP: <https://tools.ietf.org/html/rfc4271>
DNS: <https://tools.ietf.org/html/rfc1034>
Anycast: <https://tools.ietf.org/html/rfc4786>

prof. Ing. Pavel Tvrđík, CSc.
vedoucí katedry

doc. RNDr. Ing. Marcel Jiřina, Ph.D.
děkan

V Praze dne 16. prosince 2019

**FAKULTA
INFORMAČNÍCH
TECHNOLGIÍ
ČVUT V PRAZE**

Diplomová práce

Optimalizace provozu DNS anycastu pro .cz doménu

Bc. Lukáš Vacek

Katedra počítačových systémů
Vedoucí práce: Ing. Zdeněk Brůna

26. května 2020

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval Ing. Zdeňku Brůnovi za jeho ochotu a odbornou pomoc při tvorbě této práce. Také bych rád poděkoval rodině a přátelům za to, že mě při tvorbě práce podporovali.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s Metodickým pokynem o dodržování etických principů při přípravě vysokoškolských závěrečných prací.

Beru na vědomí, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona, ve znění pozdějších předpisů. V souladu s ust. § 2373 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, tímto uděluji nevýhradní oprávnění (licenci) k užití této mojí práce, a to včetně všech počítačových programů, jež jsou její součástí či přílohou a veškeré jejich dokumentace (dále souhrnně jen „Dílo“), a to všem osobám, které si přejí Dílo užít. Tyto osoby jsou oprávněny Dílo užít jakýmkoli způsobem, který nesnižuje hodnotu Díla a za jakýmkoli účelem (včetně užití k výdělečným účelům). Toto oprávnění je časově, teritoriálně i množstevně neomezené. Každá osoba, která využije výše uvedenou licenci, se však zavazuje udělit ke každému dílu, které vznikne (byť jen zčásti) na základě Díla, úpravou Díla, spojením Díla s jiným dílem, zařazením Díla do díla souborného či zpracováním Díla (včetně překladu) licenci alespoň ve výše uvedeném rozsahu a zároveň zpřístupnit zdrojový kód takového díla alespoň srovnatelným způsobem a ve srovnatelném rozsahu, jako je zpřístupněn zdrojový kód Díla.

V Praze dne 26. května 2020

.....

České vysoké učení technické v Praze
Fakulta informačních technologií

© 2020 Lukáš Vacek. Všechna práva vyhrazena.

Tato práce vznikla jako školní dílo na Českém vysokém učení technickém v Praze, Fakultě informačních technologií. Práce je chráněna právními předpisy a mezinárodními úmluvami o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským. K jejímu užití, s výjimkou bezúplatných zákonných licencí a nad rámec oprávnění uvedených v Prohlášení na předchozí straně, je nezbytný souhlas autora.

Odkaz na tuto práci

Vacek, Lukáš. *Optimalizace provozu DNS anycastu pro .cz doménu*. Diplomová práce. Praha: České vysoké učení technické v Praze, Fakulta informačních technologií, 2020.

Abstrakt

Diplomová práce se ve své teoretické části zabývá fungováním DNS. Praktická část je zaměřena na správu české národní domény a monitoring jejího provozu. Analyzuje správu DNS infrastruktury české národní domény a navrhuje, jak vylepšit její provoz. Poslední část práce se zabývá návrhem a implementací programů pro monitoring DNS provozu v reálném čase.

Klíčová slova DNS, anycast, optimalizace, česká národní doména, monitoring DNS

Abstract

The diploma thesis theoretically deals what DNS is and how it works. The practical part deals with how is maintain Czech national domain and how is done its monitoring. It analyzes the management of DNS infrastructure of the Czech national domain and suggests how to improve it. Last part deals with design and implementation of programs for realtime monitoring of DNS traffic.

Keywords DNS, anycast, optimalization, czech national domain, DNS monitoring

Obsah

Úvod	1
Struktura práce	1
Cíl práce	2
1 DNS	3
1.1 Doménový strom	3
1.2 DNS záznamy	4
1.3 Doménový server	5
1.4 Doménový klient	8
1.5 Typy řešení DNS dotazů	9
1.6 DNS paket	9
1.7 DNS a bezpečnost	11
2 Anycast	17
2.1 Adresace a směrování	17
2.2 BGP	19
2.3 BGP a DNS	19
2.4 .cz anycast domény	20
2.5 Peering	21
3 Provoz české národní domény	23
3.1 Infrastruktura české národní domény	23
3.2 DNS stack	25
3.3 Analýza provozu české národní domény	28
3.3.1 Kvalitativní parametry provozu DNS	28
3.3.2 Metodika sběru dat	29
3.3.3 Výzkumné otázky	33
3.3.4 Analýza dat	33
3.4 Návrhy na zlepšení provozu DNS anycastu	41

4	Program pro vizualizaci provozu DNS anycastu	43
4.1	Popis výchozího stavu a záměru	43
4.2	Design monitoringu	43
4.3	Implementace	45
4.3.1	Sonda	46
4.3.1.1	API	47
4.3.1.2	Sběr dat	48
4.3.1.3	Filtrace a formát dat	48
4.3.1.4	Konfigurace	50
4.3.2	Middleware	51
4.3.2.1	API	51
4.3.2.2	Konfigurace	53
4.3.3	Vizualizační nástroj a uchování nasbíraných dat	54
4.3.4	Collector	56
4.3.4.1	Databázový model	56
4.3.4.2	Grafické rozhraní	57
4.3.4.3	Sběr dat a ukládání do Elasticsearche	60
4.4	Zabezpečení aplikací	63
4.5	Nasazení aplikace	64
4.5.1	Manuální Instalace	64
4.5.2	Testování aplikace	70
4.5.3	Vizualizace	74
4.5.4	Výsledná analýza monitoringu	76
	Závěr	81
	Literatura	83
	A Seznam použitých zkratk	87
	B Obsah příloženého CD	91

Seznam obrázků

1.1	Ukázka hierarchické struktury DNS (převzato z [1])	4
1.2	DNS packet	10
2.1	Propojení dvou počítačů v jiné síti skrze router	17
2.2	Propojení dvou počítačů v jiné síti skrze router	18
2.3	Způsoby síťové komunikace	20
3.1	Standalone DNS server	26
3.2	Stack o 3 DNS serverech	28
3.3	Stack o 30 DNS serverech	29
3.4	Zisk RTT z TCP Three-way handshake komunikace	31
3.5	Ukázka z analýzy Macieje Andzińskiego - pohled na vážený průměr RTT států (převzato z [2])	33
4.1	Architektura MINDS (převzato z [3])	44
4.2	Monitoring standalone serveru	45
4.3	Model sběru dat na standalone DNS serveru	45
4.4	Monitoring stacku o 3 serverech	46
4.5	Konverze dat do formátu vhodného pro Elasticsearch	54
4.6	ER-diagram entit databáze	56
4.7	Hlavní stránka aplikace Collector	58
4.8	Stránka přehledu lokalit	58
4.9	Stránka přehledu jedné lokality (Složené dva snímky obrazovky dohromady)	59
4.10	Porovnání konfigurací aplikace Collectoru a konfigurace aplikací Sond a Middlewarů	60
4.11	Nastavení a ovládání sběru dat a dotazů	61
4.12	Sekvenční diagram sběru dat	62
4.13	Porovnání odeslaných a zachycených DNS dotazů sondou	74
4.14	Test ztrátovosti různého počtu dotazů za sekundu (qps) v závislosti na délce testu	75

4.15	Počty dotazů z nejvíce tázajících ASN	75
4.16	Celkový počet dotazů v testované lokalitě	76
4.17	Počet dotazů rozdělených přes IPv4 a IPv6 pro nasazený anycast b.ns.nic.cz	76
4.18	Počet dotazů na jednotlivé DNS servery ve stacku v jedné lokalitě	77
4.19	Průměrné RTT za uplynulou hodinu	77

Seznam tabulek

1.1	5
2.1	21
3.1	24
3.2	24
3.3	35
3.4	35
3.5	36
3.6	36
3.7	37
3.8	38
3.9	38
3.10	39
3.11	40
3.12	40
3.13	41
4.1	73
4.2	73
4.3	79

Úvod

DNS je jeden ze stavebních kamenů dnešního Internetu. Má na starosti překlad symbolických jmen na adresy internetových protokolů a je tedy takovým telefonním seznamem Internetu.

Běžný uživatel Internetu používá DNS, aniž by mnohdy věděl, že taková služba existuje. Je důležité tuto službu neustále zlepšovat, aby byl zajištěn její hladký chod. Uživatel by neměl výrazně pocítit, že nastala nějaká událost na straně poskytovatele DNS (výpadek, útok, údržba). Z tohoto důvodu je důležité, aby provozovatel DNS znal důležité informace o provozu a mohl zajistit co nejhladší chod této služby.

Českou národní doménu .CZ spravuje sdružení CZ.NIC. Sdružení se snaží zajistit provoz a rozvoj důvěryhodné, bezpečné a stabilní infrastruktury a obecně prospěšných internetových služeb, zejména domény .cz. Usiluje o to, aby geografická poloha tazatele neměla vliv na dotazování DNS záznamů, které má sdružení ve správě. Aby sdružení mělo povědomí o provozu a času odezvy na dotaz na doménu, sbírá a uchovává data pomocí nástrojů z projektu ADAM. Nad těmito daty lze provést datové analýzy, zjistit silné a slabé stránky provozu domény a následně tyto slabé stránky eliminovat.

Struktura práce

Práce se na začátku věnuje vysvětlení principů služeb DNS a BGP, nad kterým je DNS služba postavena. U teoretického popisu DNS je rozebírána jeho hierarchická struktura, architektura klient-server, obsah paketů a zabezpečení samotné služby (DNSSEC, DNS-over-HTTPS). Další bod v teoretické části pojednává o dynamickém směrovacím protokolu BGP a využití jeho vlastností v případě DNS anycastu. Po teoretickém úvodu je popsáno jak vypadá DNS infrastruktura u české národní domény .cz, jakým způsobem a kde všude je provozován DNS anycast.

Praktická část je rozdělena do dvou segmentů. První segment se zabývá

analýzou DNS provozu .cz domény za pomoci nástrojů projektu ADAM. Na základě výsledků analýzy navrhuje, jak by mohlo být dosaženo zlepšení některých kvalitativních parametrů DNS anycastu. Ve druhém segmentu je popsáno, jak vylepšit sledování provozu DNS služby. K tomuto účelu byly navrženy a naimplementovány programy, které jsou schopny v reálném čase provoz sledovat.

Cíl práce

Tato práce může být přínosem pro správce domén ať už národních nebo jiných, kteří chtějí vylepšit monitoring svého DNS provozu a mít tak o něm větší povědomí. Důvodem, proč se autor tomuto tématu věnuje je snaha o zlepšení dostupnosti open source nástrojů, které pomohou v optimalizaci provozu DNS infrastruktury.

DNS

DNS je zkratka z anglického Domain Name System a označuje systém doménových jmen. Aby zařízení (server, směrovač atd.) v Internetu bylo dostupné, je identifikováno IP adresou. IP adresa je, zjednodušeně řečeno, posloupnost decimálních nebo hexadecimálních symbolů. Základním úkolem DNS je překlad symbolických jmen na tyto IP adresy a tím usnadnit uživatelům pamatování si umístění zařízení v Internetu. Jedná se o takový internetový telefonní seznam. [1, 4, 5]

Pro ukázkou jak překlad symbolického jména na IP adresu vypadá může posloužit například jméno jednoho z fakultních serverů. Překlad jména serveru `fit.cvut.cz` je pomocí DNS přeloženo na tuto IPv4 adresu `147.32.232.212`.

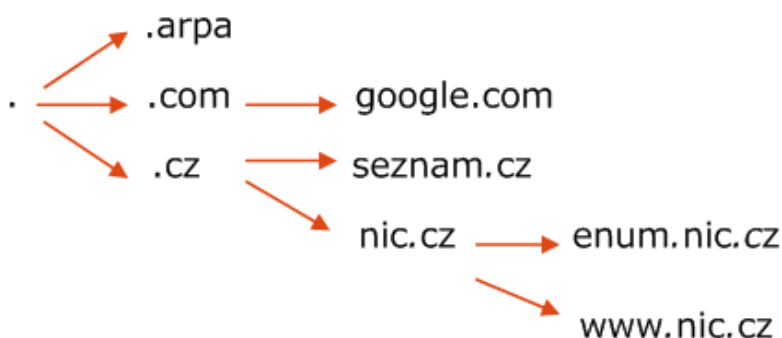
1.1 Doménový strom

DNS je uspořádáno do hierarchické stromové struktury, kde každá úroveň je oddělena tečkou. Jednotlivé úrovně jsou číslovány pozpátku. Poslední část jména je doména první úrovně nebo také doména nejvyšší úrovně (TLD - Top Level Domain) například `cz` (Česká republika), `de` (Německo), `sk` (Slovensko) atd. Následuje doména druhé úrovně (SLD - Second Level Domain) jako je `nic`, `cvut` nebo `seznam`. Dále následují domény třetí, čtvrté a dalších úrovní. Ty již nemají žádné speciální názvy.

Díky hierarchii se zvětšil prostor pro tvorbu jmen domén. Stačí tedy, aby jednotlivá jména byla unikátní pouze v rámci dané úrovně. Protože není nutné mít seznam na jednom místě, ale stačí mít ke každé doméně pouze informaci o všech jejích subdoménách další úrovně, došlo ke zjednodušení hierarchického uspořádání systému domén. Tím vzniká z jednotlivých úrovní doménový strom. Kořen doménového stromu obsahuje informaci o všech TLD doménách jako `.com`, `.cz`, `.de`, `.fr` a tak dále. Každá z těchto TLD má pak svůj registr všech SLD domén. Registr domén je zaštitěn organizací nebo osobou, která je jeho správcem. Tento správce určuje pravidla registrace doménových jmen pro subdomény.

1. DNS

Například registr domény nejvyšší úrovně `.cz` obsahuje veškeré domény druhého řádu - např. `nic.cz`, `cvut.cz`, `seznam.cz` atd. Obdobně každá z těchto domén druhého řádu má i seznam domén třetího řádu - např. `www.nic.cz`, `enum.nic.cz`, `fred.nic.cz` atd. Na stejném principu roste doménový strom až k doménám libovolného řádu. [1, 5]

Obrázek 1.1: Ukázka hierarchické struktury DNS (převzato z [1])

Neexistuje organizace, která by spravovala celou hierarchickou strukturu DNS. Existují pouze správci registrů jednotlivých doménových úrovní. Ti určují pravidla pro registraci jmen domén pro subdomény. Organizace, která spravuje registr TLD je IANA (Internet Assigned Numbers Authority). Na jejich webových stránkách (<https://iana.org>) lze zjistit všechny registrované TLD. Pokud je doména někomu přiřazena (osoba, organizace), je u domény uvedena kontaktní osoba, její jmenné servery a další informace. Správce české domény tedy, registru domény `.cz` je sdružení CZ.NIC. CZ.NIC v oblasti DNS plní roli registru a registraci SLD provádí jiné společnosti. [6]

Každé registrované doménové jméno musí vyhovovat definovaným normám v RFC 1034, 1035, 1122, 1123 a jakýmkoliv je nahrazujícím nebo doplňujícím normám. Doménové jméno může obsahovat pouze znaky `[a-z,0-9,-]`, jeho délka může činit nejvýše 63 znaků, nesmí začínat ani končit `"-`" a nesmí obsahovat dva znaky `"-`" za sebou. Zároveň celé doménové jméno nesmí být delší než 255 znaků. [5, 7]

1.2 DNS záznamy

Výše bylo popsáno, jak může záznam doménového jména vypadat. V rámci doménové jmenné služby nemusí docházet pouze k překladu doménového jména na IP adresu a opačně. V DNS lze nalézt velký počet zdrojových typů záznamů, které vznikly za dobu, co DNS služba existuje. Zdrojové záznamy jsou také označovány jako RR (Resource Records). Záznamy se mohou lišit v typu, ale pro každý záznam platí, že je identifikován pěti položkami včetně typu záznamu.

Typ záznamu	Datový obsah
A	IPv4 adresa
AAAA	IPv6 adresa
CNAME	Alias jiného doménového jména
NS	Autoritativní DNS server pro doménové jméno
SOA	Základní informace o doméně
PTR	Jméno k příslušné IP adrese
TXT	Textový záznam
MX	Poštovní server pro danou doménu
DNSKEY	Záznam klíče pro DNSSEC (kapitola 1.7)
RRSIG	Ověření o nepodvržení záznamu DNS (kapitola 1.7)
DS	Identifikace DNSSEC klíče podepsané zóny (kapitola 1.7)

Tabulka 1.1: Ukázka typů zdrojových záznamů [5, 8, 9]

První položkou je samotné doménové *jméno* (*name*), ke kterému se DNS záznam vztahuje. Za ní následuje *životnost* (*Time To Live - TTL*), která udává počet sekund, po které lze záznam uložit ve vyrovnávací paměti. *Třída* (*class*) je třetím parametrem. Tento parametr určuje rodinu protokolu, pro niž záznam je určen. Systém tedy počítá i s případnou změnou síťové architektury. V praxi je ale tato hodnota nastavena na IN pro Internet. Předposledním parametrem je právě již zmiňovaný zdrojový *typ* (*type*), který je společně s posledním parametrem zobrazen v tabulce 1.1. Posledním parametrem jsou *data* (*data*), která obsahují daný obsah k příslušnému zdrojovému typu. [5]

1.3 Doménový server

K uchování těchto a dalších záznamů slouží doménové servery neboli DNS servery. DNS servery tedy uchovávají databáze těchto záznamů. V případě dotazu na nějaký záznam vrátí příslušnou odpověď. DNS servery standardně poslouchají na UDP i TCP na portu s číslem 53.

Provozování většího počtu DNS serverů pro jednu doménu je náročné na změnu údajů u nějakého záznamu. Takovou změnu by bylo třeba provést na všech DNS serverech. Aby databáze byla měněna pouze na jednom místě, jsou DNS servery rozděleny na tři typy. Každý typ určuje roli daného DNS serveru, kterými jsou:

- *Primární server* je hlavní DNS server domény. Jedná se o server, kde jsou doménové záznamy měněny. DNS server je také označován jako autoritativní. To znamená, že o jeho odpovědích ohledně dané domény se nepochybuje. Odpovědi jsou tím považovány za správné, neboť pocházejí přímo od zdroje, který vlastní databázi všech záznamů příslušné domény.

1. DNS

- Druhým typem serveru je *sekundární server*. Sekundární server je duplikát primárního serveru a je také považován za autoritativní. Sekundární server v pravidelných intervalech zjišťuje, zda nedošlo ke změně ve společné doméně a případně tak svoji databázi záznamu neaktualizoval. Hlavní úlohou sekundárních serverů, kterých může být více, je odlehčení zátěže primárního serveru.
- Posledním typem je server označován jako *caching only*. Česky by se dal volně přeložit jako pomocný DNS server. Tento typ serveru slouží jako vyrovnávací paměť celého DNS systému. Uchovává již přeložené záznamy a tím snižuje dobu odezvy na DNS dotaz, snižuje zátěž síťových linek a snižuje zátěž na primárních a sekundárních DNS serverech. Tento server není z logiky věci autoritativní, neboť nevlastní databázi pro příslušnou doménu. Kromě výhod, které byly zmíněny přináší i nevýhodu v podobě možných DNS útoků, které vlastností tohoto DNS serveru využívají. [5, 10]

Než bude vysvětleno jakými způsoby se provádí duplikace doménových záznamů z primárního serveru na sekundární servery, je potřeba vysvětlit pojmy zóna a zónový soubor.

Výše bylo popsáno, že struktura DNS je stromového rázu, jednotlivé úrovně stromu jsou odděleny tečkou a každá větev stromu má svého správce. Zóna u DNS představuje souvislou část doménového stromu, který je spravován jedním subjektem. Jednou zónou je například `.cz` doména, která je spravována organizací CZ.NIC. Pod ní se nachází zóna `cvut.cz` spravovaná ČVUT. Tato doména má subdomény v podobě fakultních domén jako je `fit`, `fel`, `fa` atd. Každá tato subdoména může být zónou a mít tedy fakultního správce nebo může být součástí zóny ČVUT.

Toto rozdělení zón se promítá do DNS, přesněji řečeno do záznamů v něm. V nadřazené doméně nějaké zóny se nachází záznamy NS, které ukazují na autoritativní DNS server dané zóny. V zóně `.cz` se tedy nachází záznamy NS na autoritativní DNS servery zóny `cvut.cz`. Je standardní mít minimálně dva NS záznamy a tedy i dva autoritativní DNS servery. Je to z důvodů redundance (zálohy). V případě kdy byl jen jeden autoritativní DNS server a přestal fungovat, všechny servery s doménovým překladem z této zóny by pro Internet svým způsobem přestaly existovat.

Zónový soubor je textový soubor, který obsahuje záznamy z dané zóny. Každý záznam je zapsán na jeden řádek a v případě víceřádkového záznamu (SOA) jsou data uzavřena do závorek. Formát takového řádku vychází z parametrů DNS záznamů, jak byly popsány v kapitole DNS záznamy, a vypadá následovně:

```
doménové_jméno životnost třída typ data
```

Jako ukázka může posloužit například záznam typu A nějaké smyšlené domény.

```
example.cz 3600 IN A 10.0.0.1
```

Pro správný chod DNS je důležité, aby autoritativní DNS servery měly stejné DNS záznamy. Nesmí docházet k situacím, kdy dva autoritativní DNS servery odpoví rozdílně na stejný dotaz. Nástroje k synchronizaci zónových souborů jsou v dobrých implementacích DNS serverů zabudovány. Přenos zóny je definován již v původním RFC 1034. [4]

Základním způsobem je, že se sekundární DNS server v pravidelných intervalech ptá primárního DNS serveru, zda v zóně nedošlo ke změně. Tato změna se kontroluje pomocí SOA záznamů. Každý SOA záznam je povinným záznamem pro zónu a obsahuje hodnotu, která se nazývá sériové číslo. Sekundární server odešle dotaz na primární server a zjišťuje, zda jeho sériové číslo v SOA záznamu je vyšší. Pokud sériové číslo primárního serveru je vyšší, sekundární server ví, že došlo ke změně a odešle další dotaz s žádostí o stažení zóny. Aby nedocházelo ke ztrátám paketů, komunikace probíhá po TCP. Sekundární DNS server jako typ záznamu uvede speciální hodnotu AXFR. Touto hodnotou sekundární server říká, že žádá o záznamy celé zóny. Prvním a posledním záznamem je záznam SOA a mezi pakety s tímto obsahem jsou přeposílány pakety se všemi záznamy ze zóny. Díky prvnímu a poslednímu paketu se SOA sekundární server pozná, že přenos skončil.

Aby nedocházelo ke stahování celé zóny v případě, že byl změněn jen jeden DNS záznam, existuje druhý způsob, kterým je IXFR. Místo hodnoty AXFR při dotazování na zónu se použije IXFR a dosáhne se tím, že se budou odesílat pouze dva SOA záznamy jako u AXFR a mezi nimi změnová sekvence. Změnová sekvence se skládá ze čtveřice v následující posloupnosti:

- Starší SOA záznam
- smazané záznamy
- novější SOA záznam
- přidané záznamy

Pokud má v některém záznamu dojít ke změně je smazán a následně přidán změněný. Pokud primární server nepodporuje IXFR přenos, probíhá dle AXFR. Zónovým přenosem IXFR je možné ušetřit značný provoz na síti a výpočetní prostředky. Pro českou doménu by stahování celé zóny znamenalo stáhnutí více než 1 milionu záznamů.

Primární server lze nastavit tak, aby pokud dojde na serveru ke změně odeslal NOTIFY zprávu sekundárním DNS serverům. NOTIFY pro sekundární servery znamená, že na primárním serveru došlo ke změně a může zareagovat

tak, že na primární server pošle AXFR nebo IXFR dotaz. Jedná se tedy pouze o upozornění.

Zónové přenosy nejsou zpravidla povoleny komukoliv. Pokud by došlo k více AXFR přenosům z primárního serveru, mohlo by to server zatížit a ovlivnit tak tím jeho hlavní úkol zodpovídání DNS dotazů. Z tohoto důvodu jsou AXFR a IXFR záznamy povoleny většinou jen pro sekundární DNS servery. [5, 11]

1.4 Doménový klient

DNS klient je v oficiální terminologii označován jako resolver. Resolver je vždy iniciátor komunikace s DNS serverem. Jeho hlavní úlohou je odeslání DNS dotazu na základě požadavků aplikací a následné zpracování DNS odpovědi. Obvykle součástí implementace resolveru bývá cache paměť (vyrovnávací paměť), ve které se uchovávají již přeložené DNS dotazy. Na základě funkčnosti existují dva základní druhy resolverů:

- *Full resolver* je resolver, který dokáže fungovat samostatně. Pokud resolver nějaký překlad nezná (nemá v cache paměti), obrátí se na kořenové DNS servery a provede dotazování sám. Tento typ je často součástí DNS serverů.
- *Stub resolver* využívá pro dotazy místní DNS server, na který odesílá vytvořené dotazy. U tohoto typu je třeba nastavit adresu DNS serveru ručně nebo je možné tuto adresu získat od DHCP. Tento typ je součástí běžných operačních systémů.

Oba druhy vytváří a následně odešlou DNS paket dle požadavků na jméno, třídy a typ záznamu (viz kapitola *DNS záznamy*). [5, 10]

Odeslání a zpracování DNS paketu se provádí v implementacích resolveru na základě algoritmu, který byl definován v RFC 1034. Algoritmus má následující kroky:

1. Pokud se odpověď na dotaz nachází v DNS cache paměti, použije se ta a algoritmus končí.
2. Vybere nejvhodnější server na položení dotazu.
3. Posílá serverům ze seznamu dotazy, dokud některý neodpoví.
4. Zpracuje odpověď a rozhodne se podle obsahu.
 - i Obsahuje-li odpověď na dotaz, uloží do cache a předá ji aplikaci.
 - ii Obsahuje-li odpověď lepší autoritativní DNS server, uloží ho do cache a přejde zpět k bodu 2.

- iii Obsahuje-li odpověď CNAME alias, který nebyl požadován, uloží ho do cache. Vezme jméno pro které byl CNAME aliasem a přejde zpět k bodu 1.
- iv Je-li odpověď nekorektní nebo hlásí-li selhání serveru, odstraní server ze seznamu dotazovaných a přejde zpět k bodu 3.

Výběr serverů ze seznamu závisí na implementaci DNS resolveru. Některé implementace vybírají DNS servery na základě statistického rovnoměrného rozdělení a jiné dle doby čekání na odpověď ze serveru. V obou případech je snaha vybírat co nejméně zatížený DNS server nebo aspoň nezatížit pouze jeden DNS server. Některé implementace se také snaží vyvarovat dotazování na neodpovídající server, a tím zrychlit získání adekvátní odpovědi na dotaz. [12, 4, 5]

1.5 Typy řešení DNS dotazů

Rozlišujeme dva typy řešení DNS dotazů. Rekurzivní a iterativní. Rekurzivní typ dotazu spočívá v tom, že server, který obdrží DNS dotaz, zjistí odpověď na poslaný dotaz. Výsledná odpověď je poslána klientovi, který se ptal. Aby server rekurzivní dotaz vykonal, musí mít povoleno vyřizování rekurzivních dotazů. Zároveň odpověď na dotaz nesmí znát (cache paměť) a v dotazu musí být povoleno rekurzivní dotazování.

U iterativního typu dotazu pokud server nezná odpověď na dotaz odkáže tazatele na autoritativní DNS servery, které by mohly znát odpověď. Tazatel nahlédne, kam byl odkázán a zkusí položit dotaz znovu.

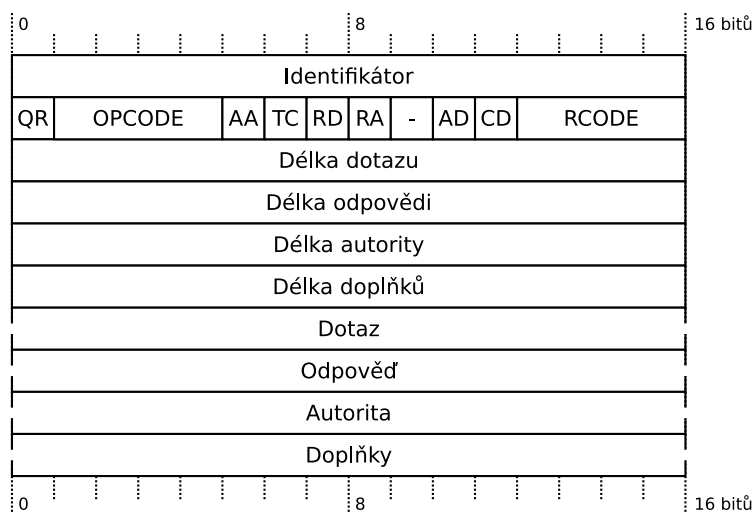
Rekurzivní typ je výhodné použít u cachovacího DNS serveru, který si díky rekurzivním dotazům plní paměť a je tak schopen na stejný typ dotazu odpovědět rychleji. S rekurzivním dotazováním je ruku v ruce spojena větší zátěž serveru, a proto autoritativní DNS servery využívají iterativních dotazů. [10]

1.6 DNS paket

Zatím nebyl popsán samotný DNS paket. Nyní je popsáno, jak DNS server a klient spolu komunikují a co je zhruba obsahem zpráv. Dotaz a odpověď mají u DNS paketu stejnou strukturu. Server vyplňuje pro něj vyhrazená pole na základě vyplněných polí DNS klientem. Celý DNS paket lze vidět na obrázku 1.2. Jednou z restrikcí pro DNS packet je velikost v případě komunikace po UDP. DNS zprávy posílané po UDP dle RFC 1035 nesmí být větší než 512 bytů (do velikosti nejsou počítány IP a UDP hlavičky). Delší zprávy jsou osekány a takové zprávy mají nastavený jednobitový příznak TC na 1. [5]

DNS paket by se dal rozdělit na dvě části. Hlavičku a data (dotazy a odpovědi). Jako první bude popsána hlavička. První položkou je identifikátor,

1. DNS

Obrázek 1.2: DNS packet

který slouží k párování dotazu a odpovědi. Klient do identifikátoru vloží pro něj jednoznačnou hodnotu. Tuto hodnotu následně server překopíruje z dotazu do odpovědi.

Za identifikátorem následuje 16 bitů, které obsahují 7 jednobitových příznaků a dva 4 bitové stavové kódy zpráv. Jeden z 16 bitů je nedefinovaný a jeho hodnota musí být nastavena na 0. V obrázku 1.2 je tento příznak označen symbolem „-“. Ostatní příznaky definovány jsou a jejich význam je následující:

- QR (Query/Response): Specifikace, zda jde o dotaz (hodnota 0) nebo odpověď. (hodnota 1)
- AA (Authoritative Answer): Pokud je bit nastaven na 1, odpověď pochází od autoritativního serveru.
- TC (Truncated): Příznak ukazuje, zda zpráva byla zkrácena z důvodu, že bylo překročeno 512 B. Tazatel by se měl dotázat znovu tentokrát po TCP.
- RD (Recursion Desired): Hodnotu nastaví klient na 1, pokud si přeje, aby dotaz byl zpracován rekurzivně.
- RA (Recursive Available): Tímto příznakem je oznámeno serveru, že podporuje rekurzivní zpracování dotazu.
- AD (Authentic Data): Server tímto příznakem klientovi oznamuje, že jeho dotaz byl ověřen pomocí DNSSEC (viz kapitola DNS a bezpečnost).

- CD (Checking Disable): Klient zde může nastavit, zda si nepřeje, aby jeho dotaz byl ověřen pomocí DNSSEC (viz kapitola DNS a bezpečnost).

V těchto 16 bitech s příznaky se nachází dvě čtyřbitové položky OPCODE a RCODE. První OPCODE říká, jakou činnost klient od serveru očekává. Nejběžnější hodnotou je 0 (QUERY), která oznamuje, že jde o zodpovězení standardního DNS dotazu. Dalšími hodnotami například jsou 4 (NOTIFY) a 5 (UPDATE). [5, 13, 9, 14]

Druhá položka RCODE je návratovým kódem dotazu. Oznamuje, jestli zodpovězení dotazu proběhlo bez chyby nebo nikoliv. Nejčastějšími hodnotami jsou 0 a 3. 0 značí, že zodpovězení dotazu proběhlo bez chyby a 3 oznamuje, že dotazované doménové jméno neexistuje. [5]

Za příznaky a stavovými kódy následují 4 16bitové bloky. Každý blok obsahuje velikost hlavních sekcí DNS zpráv. Je to z toho důvodu, že velikost těchto sekcí je proměnlivá. Jednotlivými sekcemi potom jsou:

- Dotaz (Question): Jako jediná sekce má pevnou strukturu. Skládá se z hledaného jména, typu a třídy. Ve stejném pořadí jsou uloženy i v DNS paketu. Typ a třída mají pevnou velikost 16 bitů. Všechny tři položky korespondují s definicí záznamů z kapitoly 1.2.
- Odpověď (Answer): Tato sekce je vyplněna serverem a obsahuje celou pětici parametrů, ze které se skládají zdrojové DNS záznamy (viz kapitola 1.2). K této pětici je ještě přidána jedna 16bitová položka, která se nachází před parametrem data. Jedná se o pole *délka dat*, které popisuje velikost parametru data. Tomuto formátu se říká RR (Resource Record) záznam.
- Autorita (Authority): Pro tuto sekci platí, že má také formát RR záznamu. Samotným obsahem této sekce jsou informace o autoritativních serverech vhodných pro řešení dotazu.
- Doplnky (Additional): I u této sekce byl použit formát RR záznamu. Informace obsažené v této sekci jsou doplňující ke zbylým třem sekcím. Může jít například o informace o DNSSEC, adresy ze sekce autorit atd.

[5]

1.7 DNS a bezpečnost

Při návrhu protokolu DNS se neuvažovalo o jeho bezpečnosti. Ta byla do protokolu přidána až dodatečně. Jedním z bezpečnostních problémů u DNS je důvěryhodnost zodpovězených dotazů. Nebylo vůbec uvažováno, že by někdo vůbec chtěl podvrhnout záznam a tím přesměrovat tazatele na podvržený server. Tento útok je nazýván jako *man in the middle*. Útočník mezi serverem

1. DNS

a klientem upravuje DNS odpovědi tak, aby klienta přesměroval na podvržené servery pro následující komunikaci.

K tomu, aby se klient ochránil před tímto útokem slouží bezpečnostní rozšíření DNSSEC, které je postaveno nad asymetrickým šifrováním a důvěrou v autority. Podobně tomu je u x509 certifikátů. Prvním RR typem, který byl přidán v rámci DNSSEC je DNSKEY. Tento záznam může vypadat například takto:

```
nic.cz. 207 IN DNSKEY 257 3 13 LM4zvjUgZi2XZKsYooDE0HFYGFwP242fK
      B+08sLsuox8S6MJTowY81BD jZD7JKbmaNot3+1H8zU9TrDzWmmHwQ==
```

V datech záznamu lze vidět jaký byl použit klíč (257), typ protokolu (3 - DNSSEC), použitý algoritmus (13 - ECDSA) a veřejná část klíče (LM4zvj...HwQ==). V rámci DNSSEC je doporučení používat dva druhy klíčů, kterými jsou ZSK (Zone Signing Key) a KSK (Key Signing Key). První zmíněný se používá pro podepisování obsahu zóny a druhý slouží pro podpis klíčů. Je to z důvodů, že výměna klíčů není jednoduchá záležitost. Proto je i v rámci klíčů zavedená hierarchie.

KSK klíč může být silnější (z pohledu počtu bitů) a výsledný podpis je tím pádem i větší. Validace i podepisování tímto klíčem je výpočetně náročné, proto je tento klíč využit pouze pro vytvoření jediného podpisu v celé zóně. Jde o podpis všech DNSKEY záznamů. Rozdíl mezi KSK a ZSK je v jednom bitu, kde KSK je označován hodnotou 257 a ZSK 256.

ZSK jako slabším klíčem jsou podepisovány všechny záznamy v zóně, včetně DNSKEY. Tento klíč je měněn častěji, ale díky hierarchické struktuře to nemá dopady na další subjekty.

V rámci DNSSEC byl přidán RR typ označovaný jako RRSIG. Díky tomuto typu záznamu je pak možné ověřit, že v rámci přenosu DNS paketů nedošlo ke změně nebo podvržení. Tento záznam v DNS může vypadat například takto:

```
nic.cz. 1800 IN RRSIG A 13 2 1800 20200521025959 20200507202536
      49888 nic.cz. 3X8zSJzwc/NRGn113pIAVUTAqyX/ZdPR6d/FVbP0G
      fhya3RjDfCNMBUK dpbhFGKULZKVcg8K8UtqchwwRiz1A==
```

Tento záznam obsahuje následující informace:

- **A:** Typ podepsaného záznamu
- **13:** Použitý podpisový algoritmus (13 - ECDSA)
- **2:** Počet labelů podepisovaného doménového jména
- **1800:** TTL původního záznamu
- **20200521025959:** Datum konce platnosti podpisu

- **20200507202536**: Datum počátku platnosti podpisu
- **49888**: Keytag klíče použitého pro vytvoření podpisu
- **nic.cz.**: Vlastník klíče použitého pro vytvoření podpisu (jméno zóny)
- **3X8z...z1A==**: Digitální podpis

Pro ověření validace je nutné mít správně nakonfigurovaný rekurzivní DNS server. Server musí mít povolenou validaci DNSSEC podpisů, aby mohl ověřit, že data nebyla během přenosu změněna nebo podvržena. Samotná validace podpisu probíhá na straně klienta. Podpis je vždy přepočítán dopředu a díky tomu nejsou zatíženy autoritativní DNS servery. K ukázce takového ověřeného dotazu použijeme jeden server z ODVR (Ověřené DNSSEC Validující Resolvery), které spravuje správce české domény CZ.NIC.

```
; <<>> DiG 9.11.3-1ubuntu1.11-Ubuntu \
    <<>> @193.17.47.1 fit.cvut.cz
; (1 server found)
;; global options: +cmd
;; Got answer:
;; ->>HEADER<<- opcode: QUERY, status: NOERROR, id: 20207
;; flags: qr rd ra ad; QUERY: 1, ANSWER: 1, AUTHORITY: 0,\
    ADDITIONAL: 1

;; OPT PSEUDOSECTION:
; EDNS: version: 0, flags:; udp: 4096
;; QUESTION SECTION:
;fit.cvut.cz. IN A

;; ANSWER SECTION:
fit.cvut.cz. 3418 IN A 147.32.232.212

;; Query time: 22 msec
;; SERVER: 193.17.47.1#53(193.17.47.1)
;; WHEN: Mon May 11 08:25:33 CEST 2020
;; MSG SIZE rcvd: 56
```

V ukázce výše je důležitý řádek začínající **flags**. V tomto řádku je vyobrazeno, jaké příznaky byly v DNS paketu nastaveny. Pro tuto ukázkou je hlavní příznak **ad**, který oznamuje, že dotaz byl ověřen pomocí DNSSEC (viz kapitola *DNS paket*).

Při návrhu DNSSEC bylo myšleno i na neexistující domény. K tomuto je vytvořen další typ RR záznamu NSEC. Pokud se klient dotazuje na neexistující záznam, autoritativní DNS server vrací dotazovaný záznam, který má

1. DNS

před ním a za ním právě tento NSEC záznam. NSEC záznam obsahuje informaci o následujícím záznamu na autoritativní server, který by mohl vědět bližší informace o dotazované doméně.

Aby bylo možné dát ostatním vědět, že zóna byla podepsána k tomu existuje další RR záznam DS. V tomto záznamu se nachází informace o konkrétním KSK klíči, který je pro podpisování zóny používán. K důvěryhodnosti je použita hierarchická struktura DNS a DS záznamy jsou uloženy mezi záznamy nadřazené autority. Pro českou doménu se tento DS záznam nachází mezi záznamy kořenné autority. [14, 15, 16, 17, 9]

DNSSEC zajistí, aby nedocházelo ke změně nebo podvržení dat. Tento mechanismus ale nezajistí, aby nedocházelo k pasivnímu odposlechu DNS dotazů. Dle RFC 7258 deklarovaného v roce 2014 je i odposlech formou útoku a u DNS je tento problém řešen pomocí HTTPS. Vznikl protokol označovaný jako DoH (DNS-over-HTTPS), který pro zašifrování DNS provozu využívá již dobře fungujícího šifrování po HTTPS. Tímto protokolem je možné posílat dotaz v klasickém formátu (viz kapitola *DNS paket*) nebo lze využít HTTPS s hlavičkou `application/dns-json`. Tento formát podporují například společnosti Cloudflare nebo Google a dotaz s odpovědí může vypadat například takto:

```
$ curl -sH 'accept: application/dns-json' \
'https://cloudflare-dns.com/dns-query?name=nic.cz&type=A&do=true'
| python -m json.tool
{
  "Status": 0,
  "TC": false,
  "RD": true,
  "RA": true,
  "AD": true,
  "CD": false,
  "Question": [
    {
      "name": "nic.cz",
      "type": 1
    }
  ],
  "Answer": [
    {
      "name": "nic.cz",
      "type": 46,
      "TTL": 456,
      "data": "A ECDSAP256SHA256 2 1800 1590363931
1589177673 49888 nic.cz. MOPxs6...mM0y6w=="
    }
  ]
}
```

```
        "name": "nic.cz",  
        "type": 1,  
        "TTL": 456,  
        "data": "217.31.205.50"  
    }  
]  
}
```

V ukázce si lze povšimnout, že také proběhla DNSSEC validace. Pro zjednodušení výpisu byl zkrácen klíč v RRSIG záznamu. [18, 16]

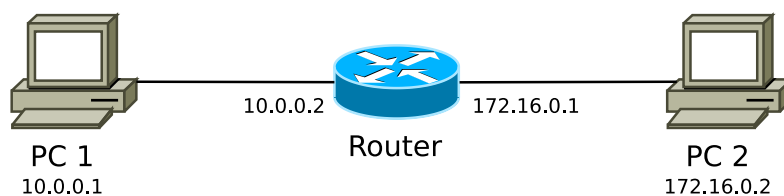
Anycast

2.1 Adresace a směrování

Jak už bylo naznačeno v předešlé kapitole pro doručování paketů mezi dvěma síťovými subjekty se používá adresace pomocí IP protokolů přesněji IPv4 a IPv6. Ve způsobu směrování se protokoly mezi sebou výrazněji neliší, pomineme-li fakt, že každý má jiný formát adresy. Tvorba sítí a podsítí je také podobná. Oba protokoly pro doručování používají zdrojovou a cílovou adresu. Zdrojová adresa popisuje, odkud je paket poslán a cílová adresa uvádí, kam má paket dorazit.

Doručení paketů mezi dvěma přímo připojenými síťovými subjekty ve stejné síti je jednoduché. Do zdrojové adresy se zapíše IP adresa zdrojového subjektu a do cílové adresy se zapíše IP adresa cílového subjektu. Pokud chce cílový subjekt data poslat zpět, prohodí zdrojovou adresu za cílovou a paket může odeslat.

Situace se začne komplikovat, pokud tyto dva subjekty nebudou přímo propojeny a zároveň budou každý v jiné síti. Vezměme si tedy topologii jako je na obrázku 2.1. V takovém případě stačí na každém PC specifikovat výchozí bránu kudy mají pakety z počítačů jít. V tomto případě to budou adresy routeru ze stejné sítě v jaké je daný počítač. Router ví, kam směřovat pakety od jednotlivých počítačů, protože zná síť, ve kterých se cílové počítače nacházejí.

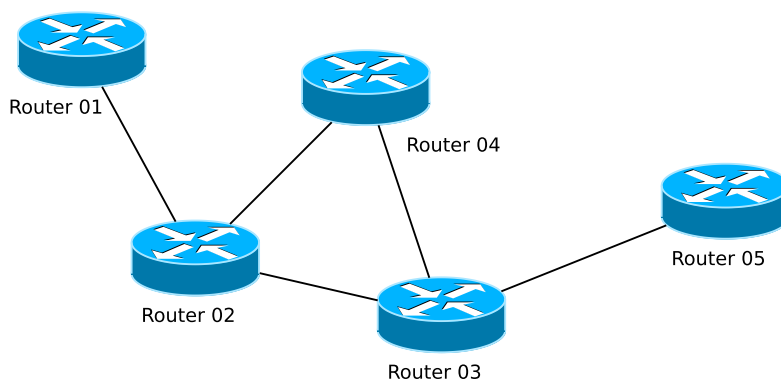

Obrázek 2.1: Propojení dvou počítačů v jiné síti skrze router

Složitější situace nastává v případě topologie jako je na obrázku 2.2, kde

2. ANYCAST

jsou pro každé propojení routeru s routerem použity jiné sítě. Zde nastavení výchozích bran už není řešením. Jako řešení je zde potřeba použít směrovacích tabulek, které zjednodušeně popisují, kam mají být odesílány pakety. Router se rozhodne kam poslat paket na základě směrovací tabulky a cílové adresy, kterou daný paket obsahuje.

Obrázek 2.2: Propojení dvou počítačů v jiné síti skrze router

Tyto směrovací tabulky lze vyplňovat staticky nebo dynamicky. Statický způsob je takový, kdy administrátor daného routeru ručně zapíše, kudy pakety mají jít pro cílovou síť. Například mezi routery 01 a 02 je síť, která bude označena jako A. Router 03 potřebuje odeslat na router 01 nějaké pakety. Ve směrovací tabulce tak router 03 musí mít uvedeno, že pakety do sítě A mají být odeslány na router 02. Router 02 už ví, kam tyto pakety odeslat, protože je ve stejné síti. Do každého routeru musí být tedy zapsány informace pro jakou síť mají být pakety odeslány přes jaký router.

Je náročné a těžce udržitelné tyto informace zapisovat ručně do tabulek, a proto existují dynamické směrovací protokoly, které tyto tabulky umí plnit automaticky. Routery pomocí těchto protokolů komunikují a vyměňují si informace o směrovacích tabulkách.

Dynamické směrovací protokoly se dělí do dvou kategorií, kategorie IGP (Interior Gateway Protocol) a EGP (Exterior Gateway protokol). V kategorii EGP se nachází pouze jeden protokol, kterým je BGP, který se ještě člení na IBGP (Interior BGP) a EBGP (Exterior BGP). První zmíněný IBGP se používá uvnitř autonomního systému (AS) ¹ a EBGP funguje mezi dvěma autonomními systémy. Tento protokol bude více popsán v samostatné kapitole BGP.

Do kategorie IGP patří RIP, OSPF, EIGRP, IS-IS a tyto protokoly fungují vně autonomního systému (AS). Základní rozdíly mezi dynamickými směrovacími protokoly jsou v použitých metrikách pro stanovování cest paketů routerem a zprávách daného protokolu, které si routery mezi sebou vyměňují.

¹Co to je autonomní systém bude vysvětleno v kapitole BGP

Cest z jednoho routeru na druhý může být více. Pro ukázkou opět poslouží obrázek 2.2, kde cesty z routeru 03 na router 02 jsou dvě. Jedna vede přímo z routeru 03 na router 02 a druhá vede přes router 04. Metriky jsou schopné ovlivnit jakou cestu bude router 03 pro odeslání paketů na router 02 preferovat. [19, 20]

2.2 BGP

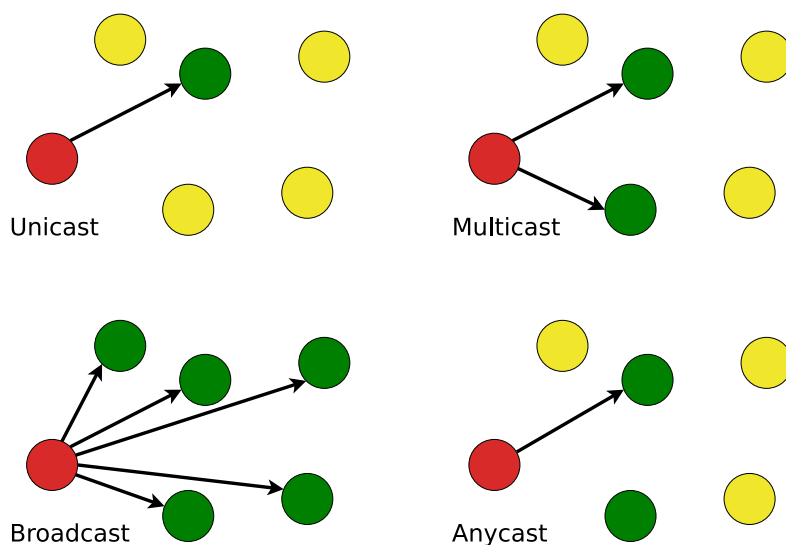
BGP (Border Gateway protocol) je jeden ze stěžejních protokolů pro fungování současného internetu. Řadí se mezi protokoly aplikační vrstvy ISO/OSI modelu a pro navazování spojení se svými sousedy využívá protokol TCP s číslem portu 179. To je oproti jiným směrovacím protokolům rozdíl, jelikož ty fungují přímo nad internetovými protokoly nebo ke komunikaci používají UDP. Vzhledem k tomu, že se směrovací protokol nachází na aplikační vrstvě, musí již mezi dvěma směrovači existovat konektivita, aby mohlo docházet k výměně BGP zpráv. Konektivitu je tedy potřeba zajistit statickými směry nebo dynamickým směrovacím protokolem z kategorie IGP. [21, 22, 23]

Autonomní systém je skupina propojených IP prefixů (jednoho nebo více), které jsou spravované jedním nebo více síťovými operátory, kteří mají jednotnou a jasně definovanou směrovací politiku. Tato skupina je zastřešena pod jedním společným číslem, které se nazývá *AS number*. AS number bude také dále zkracováno jako ASN. Při navrhování protokolu BGP bylo tomuto číslu vyhrazeno v paketu 16 bitů (65 536 možných ASN). Toto číslo bylo následně dle RFC 4893 rozšířeno ze 16 bitů na 32 bitů (4 294 967 296 možných ASN). [24]

AS number jako identifikátor skupiny IP prefixů zabraňuje vzniku smyček v síti. Jedním z BGP atributů je AS path, do kterého se ukládají ASN, kterými paket procházel. Routery se obecně chovají tak, že pokud routery obdrží routu, v jejímž obsahu AS path je vlastní AS, routu zahodí a tím je zabráněno smyčkám. [21, 22, 23, 25]

2.3 BGP a DNS

Fungování DNS je v dnešní době postavené na BGP anycastu. Jedná se síťovou techniku, která umožňuje různým serverům sdílet jednu a tu samou IP adresu. Jedná se o zkombinování dvou způsobů doručování paketů po síti, a to unicastu a multicastu. Unicast je komunikace jednoho uzlu s jedním uzlem. Multicast je komunikace jednoho uzlu s vybranou skupinou uzlů. U anycastu probíhá komunikace pouze jednoho uzlu s jedním uzlem ze skupiny. Posledním způsobem komunikace je broadcast. Zde jeden uzel komunikuje se všemi uzly. Tyto čtyři druhy komunikace jsou znázorněny v obrázku 2.3. Cílový uzel pro komunikaci u anycastu je vybírán na základě nejlepší možné cesty dle metrik ať už BGP nebo jiného směrovacího protokolu. [26, 20]

Obrázek 2.3: Způsoby síťové komunikace

Nespornou výhodou anycastu je, že vypadne-li z pohledu tazatele resp. zhorší-li se dostupnost cílového uzlu, bude vybrán jiný uzel funkční resp. uzel s lepší cestou. Tato funkcionality umožňuje lépe optimalizovat provoz, zajistit jej i když je nějaký uzel nedostupný nebo má horší dostupnost. To přispívá k lepší údržbě jednotlivých částí.

V BGP není obecně možné zajistit, že routy budou propagovány skrz nějakou síť. Jedná se o důsledek operační politiky, nikoli omezení protokolu. V takových případech je nutné propagovat routu, která obsahuje cílovou adresu uzlu (anycastu) a je zároveň dostatečně velká, aby nedošlo k zahazení na routeru v síti podle importních pravidel. Prefix u IPv4 je tak často velikosti /24 a použita bývá pouze jen jedna adresa. Podobné to je u IPv6, kde je také využita jedna adresa a nachází se v prefixu o velikosti /48. [21, 27]

2.4 .cz anycast domény

Sdružení CZ.NIC provozuje celkem 4 anycasty se čtyřmi různými rozsahy IP adres. Tyto anycasty jsou označeny písmeny A, B, C a D. Těmito písmeny budou tyto anycasty autorem primárně označovány. Přehled jednotlivých anycastů je možné vidět v tabulce 2.1.

DNS začalo být provozováno obecně jako anycast okolo roku 2009. Dříve fungovalo DNS na unicastu, kde každá DNS lokalita měla záznam IP adresy v DNS kořenné autority. Kromě toho že při větším počtu DNS lokalit rostly velikosti DNS paketů, bylo například přidání nové lokality spojené s administrativními kroky. Aby byla adresa nové DNS lokality přidána do kořenné autority, potřebovala být vyřizena komunikace s organizací IANA, která tyto

anycast	Doménové jméno	IPv4	IPv6
A	a.ns.nic.cz	194.0.12.1/24	2001:678:f::1/48
B	b.ns.nic.cz	194.0.13.1/24	2001:678:10::1/48
C	c.ns.nic.cz	194.0.14.1/24	2001:678:11::1/48
D	d.ns.nic.cz	193.29.206.1/24	2001:678:1::1/48

Tabulka 2.1: Anycasty CZ domény

registrace prováděla a provádí i nyní. Vznikem anycastu nyní správci TLD nemusí komunikovat s IANA, pokud chtějí vybudovat novou DNS lokalitu, neboť DNS překlad na anycastu se už v kořenové autoritě nachází. Stačí tedy jen lokalitu vytvořit a propagovat z ní potřebný anycast.

V počátcích využívání anycastu byla politika nastavená na jeden anycast pro jednoho správce TLD. Sdružení CZ.NIC společně s Nominetem (anglický registr pro .UK) vypracovaly návrh na změnu této politiky, kterou následně předložili RIPE. Tato změna byla akceptována a nyní je možné provozovat u TLD až 4 anycasty. [27]

2.5 Peering

Peering neboli výměna směrovacích informací a provozu s jinými AS na základě rovnocenného partnerství. U BGP výměna informací mezi routery funguje na základě unicastu. Ostatní směrovací protokoly jako například RIP pro výměnu používají multicastovou adresu (224.0.0.9). Aby došlo po BGP k výměně směrovacích informací musí být navázána komunikace na obou stranách. To znamená, že obě strany musí protější stranu nastavit jako svého souseda. Spojení lze šifrovat heslem, které musí být na obou stranách nastavené stejně.

K navazování tohoto partnerství a umožnění tak výměny rout pomocí BGP slouží peeringové uzly, které umožňují jednotlivým partnerům mezi sebou vyměňovat směrovací informace. Místnost, která slouží k této výměně, je nazývána Meet-me room (MMR). Toto propojení je výhodné pro obě strany, neboť se díky tomu snižuje vzdálenost mezi nimi a tedy i latence posílaných paketů.

V některých velkých peeringových uzlech, kde je velký počet síťových propojení, by bylo složité navázat peering s ostatními poskytovateli. V takových případech je to řešeno v některých peeringových uzlech pomocí *Multi-Lateral Peering Agreement* (MPLA). Česky přeloženo jako vícestranná dohoda o peeringu. Každý, kdo je součástí této MPLA v daném peeringovém uzlu, naváže BGP spojení s tzv. *route serverem*. Tento *route server* potom distribuuje všechny naučené routy od všech členů MPLA. Všechny tyto routery sdílí stejnou IP podsít. V BGP směrování jsou jako další skoky (kudy má procházet

2. ANYCAST

provoz) uvedeny IP adresy routerů od kterých se *router server* naučil dané prefixy. Není tam tedy uveden samotný *router server*.

Být součástí MPLA má jednoznačnou výhodu ve zjednodušení navazování peeringu s ostatními společnostmi v daném peeringovém uzlu. To má ovšem i nevýhodu v podobě, že dojde k navázání peeringu i se společnostmi, se kterými o navázání peeringu není zájem. V důsledku toho některé velké společnosti nechtějí být součástí těchto vícestranných dohod o peeringu. [21, 28]

Provoz české národní domény

3.1 Infrastruktura české národní domény

Správce .cz domény a cz. zóny je sdružení CZ.NIC. K datu 8. 5. 2020 sdružení provozovalo DNS anycast v 10 zemích světa a dohromady spravovalo 13 DNS stacků a DNS standalone serverů. Přehled lokalit a jejich konfigurace lze vidět v tabulce 3.1. Konfigurace byly voleny na základě množství provozu, který byl v dané lokalitě očekáván samozřejmě s dostatečnou redundancí. V těchto lokalitách propaguje anycasty A, B, C a D na dvou různých autonomních systémech s číselným identifikátorem 25192 a 200070.

Kromě veřejně dostupných DNS serverů CZ.NIC provozuje navíc tzv. ISP DNS stacky. Jedná se o autoritativní DNS servery, které jsou provozovány v místech zdrojů významného provozu. Přehled takových ISP DNS stacků lze vidět v tabulce 3.2. Výhodou provozování těchto DNS instancí z pohledu ISP je plná dostupnost služby DNS v případě útoku proti veřejným autoritativním DNS serverům. Zákazník v síti ISP tak není útokem ovlivněn. Výhoda z pohledu provozovatele CZ domény je, že útok na ISP DNS stack z interní sítě ISP nemá vliv na provoz veřejných DNS serverů. Útok na ISP DNS stacku končí. Pokud by takový útok nastal, může ISP přeměřovat nezávadný DNS provoz na veřejné autoritativní DNS servery a vyřešit tak problém s dostupností DNS služby. Další výhoda vychází z principu fungování anycastu. Umístěním DNS serveru blíže zdroji dotazů dochází ke snížení RTT. [29]

Sdružení CZ.NIC provozuje dva autonomní systémy pro DNS anycast primárně z bezpečnostních důvodů. Jedná se o pojistku pro případ kompletního výpadku DNS serverů umístěných v síti CZ.NIC. Propagace prefixů DNS anycastu probíhá z AS 25192, ze kterého jsou ale zároveň propagovány prefixy sdružení CZ.NIC, na kterých běží další služby včetně registru domén a také resolverů pro infrastrukturu CZ.NIC. Je nutné zajistit, aby hraniční routery sítě CZ.NIC získávaly prefixy anycastů z ostatních lokalit po světě

3. PROVOZ ČESKÉ NÁRODNÍ DOMÉNY

Země	Datové centrum	Anycast	ASN	Konfigurace	Kapacita připojení [Gbps]
Česká republika	Praha - ČRA	A, B, D	25192	stack 30	100
Česká republika	Praha - Ce Colo	A, B, D	25192	stack 30	100
Česká republika	Utajená lokalita	-	-	-	10
Rakousko	Vídeň - VIX	C	200070	stack 3	10
Německo	Frankfurt - DECIX	A, D	25192	stack 3 a standalone	20
Itálie	Milán - MIX	B	25192	stack 3	10
UK	Londýn - LINX	C, D	200070	stack 3	30
Brazílie	Soa Paulo - IXBR	C, D	25192	stack 3	10
Švédsko	Stockholm	B	25192	standalone	1
USA	Reston, Virginia	B	25192	standalone	1
Chile	Santiago	A	25192	standalone	1
Japonsko	Tokyo - JPNAP	C	200070	standalone	1

Tabulka 3.1: Infrastruktura CZ domény (stav ke dni 24. 4. 2020)

ISP	Anycast	ASN	Konfigurace	Kapacita připojení [Gbps]
Seznam	A, C	200070	2x standalone	2x 10
Vodafone	A, C	200070	standalone	10
Cesnet	C	200070	standalone	10

Tabulka 3.2: DNS ISP stacky (stav ke dni 24. 4. 2020)

i při výpadku DNS serverů umístěných přímo uvnitř v síti². Proto některé DNS servery ve výhradně jiných než českých lokalitách propagují prefixy DNS anycastu z jiného AS, konkrétně 200070. V případě, že by hraniční routery nedostávaly prefixy DNS anycastu přímo od DNS serverů v síti CZ.NIC, routery stále budou “vědět”, kudy poslat provoz například na C anycast. Routu totiž získají např. od svých tranzitních operátorů, kteří ji zase získají od DNS serverů umístěných jinde po světě a díky jinému AS nedojde k zahazení této routy.

Rozmísťování písmen anycastů do jednotlivých lokalit bylo prováděno tak, aby případný výpadek DNS serverů neměl velký dopad na fungování služeb a systémů uvnitř sítě CZ.NIC. Druhým faktorem pro výběr jednotlivých lokací byl, aby jednotlivá písmenka byla pokud možno rovnoměrně rozmístěna po celém světě. Zároveň byl kladen důraz na to, aby jednotlivé DNS lokality, byly umísťovány co nejbližší významnému původci dotazů.

3.2 DNS stack

Sdružení CZ.NIC momentálně provozuje a nasazuje tři konfigurace DNS serverů.

- Stack o 30 DNS serverech
- Stack o 3 DNS serverech
- Standalone DNS server

Hlavní rozdíl od kterého se jednotlivé konfigurace odvíjí je počet DNS serverů. Výběr hardwaru a softwaru je vybírán tak, aby se předešlo vendor lock-in problémům. Lokality se povětšinou mezi sebou liší ať už v hardwaru nebo softwaru. V rámci jedné lokality jsou použité hardwarové nebo softwarové řešení povětšinou stejná. Jednotlivé hardware konfigurace jsou samozřejmě dány i časovým vývojem hardwaru. Nebude specifikováno jaké hardwarové komponenty se nachází kde z důvodů bezpečnosti.

Obecně je na každý server minimálně instalováno 32 GB RAM a jako procesory jsou například použity procesory od firmy Intel z řady Intel Xeon Gold. Konfigurace disků je navržena tak, aby byly v nějakém raidu a zároveň kapacita byla větší jak 480 GB. Síťové karty mají přenosovou rychlost 10 Gbps a všechny sloty pro připojení nejsou obsazeny. U každého stroje je navržena rezerva. V některých konfiguracích jsou použity i hardwarové směrovače a přepínače od firem Cisco, Juniper apd. V jaké konfiguraci a proč je využít tento hardware, bude popsáno dále.

²Jak bylo popsáno v teorii, aby se zabránilo u BGP routovacím smyčkám, router zahazuje routy, pokud se jeho ASN nachází v *aspath*.

3. PROVOZ ČESKÉ NÁRODNÍ DOMÉNY

Diverzita u softwaru se týká nejen operačního systému ale i samotných aplikací. Jako operační systém jsou používány dvě linuxové distribuce a to Debian a Ubuntu. Hlavní činnost, obsluha DNS dotazů, je postavena na implementacích Knot, Bind nebo NSD (Name Server Daemon). Pro zónový transfer je použita varianta IXFR.

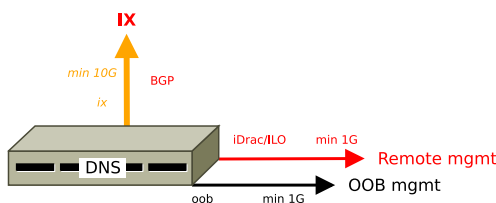
Distribuce anycastů z lokalit a směrování v rámci lokality je zajištěno pomocí BGP. Zde se výběr software odvíjí od použitého hardwaru. Pokud jako hraniční směrovač byl použit směrovač hardwarový, byla aplikace BGP použita logicky od výrobce příslušného hardwaru. Jedná-li se o linuxový server jsou pro směrování použité implementace Bird, FRR nebo Quagga.

DNS anycast je nastaven tak, že na všech DNS serverech je vytvořeno loopback rozhraní, které má přiřazené IP adresy, které lze vidět v tabulce 2.1. Tyto IP adresy jsou následně exportovány pomocí BGP přes směrovač nebo přímo (standalone DNS) dále do sítě/internetu.

Exportování anycastů ze směrovače propojeného v dané lokalitě probíhá dvěma linkami. První linka je označována v obrázcích jednotlivých konfigurací jako IX a slouží k propojení s peeringovými partnery (MMR, MPLA). Druhá linka slouží pro komunikaci s AS, kteří v datacentru své služby neprovozují. Nutné podotknout, že v nově vybudovaných lokalitách je kladen důraz na to, aby síťové spojení bylo minimálně 10 Gbps.

Každá lokalita musí být přístupná po dvou síťových linkách. Aby v případě neočekávané události na jedné lince, bylo možné se do lokality dostat po druhé. Jde o řešení v rámci OOB (Out-Of-Band) managementu. Kromě záložní linky je přístupový server připojen přes IPMI (Intelligent Platform Management Interface) rozhraní. Každá DNS konfigurace by tak měla být ideálně v dané lokalitě síťově propojena pomocí 4 linek (tranzit, IX, OOB rozhraní a IPMI).

Všechny tyto obecné vlastnosti lze nalézt na nejmenším konfiguraci, kterou je *standalone DNS server*. Ta je znázorněna na obrázku 3.1. Jedná se o linuxové server, ve kterém jsou všechny služby řešeny pouze v jednom serveru. Jde tedy o služby jako je peering, autoritativní DNS server, OOB management a stahování zón. To všechno je řešeno jedním serverem. V každé DNS lokalitě, kterou vybudovalo sdružení CZ.NIC se nachází takový server ještě jeden. Ten slouží jako záložní DNS server. Tyto konfigurace nejsou připojeny 4 linkami ale pouze 3. Konektivita s peeringovým uzlem je zajištěna pouze jednou linkou kromě dvou.

Obrázek 3.1: Standalone DNS server

Větší konfigurací je stack o 3 *DNS serverech*. Celý stack lze vidět na obrázku 3.2 a skládá se ze 3 DNS serverů, směrovače a management serveru. Zde došlo k rozmístění náročných služeb mezi více strojů. Jako autoritativní DNS servery slouží ty tři zmíněné DNS servery. Na těchto serverech kromě DNS služby běží ještě služba BGP, která slouží pro navázání spojení po BGP se směrovačem.

Navázání peeringu bylo přeneseno na směrovač, který je u tohoto typu konfigurace vždy linuxový server. Tento směrovač je v obrázku označen jako GW. Pro účely směrování v rámci stacku a navázání kontaktu v peeringovém uzlu je to dostatečné řešení a není potřeba hardwarových směrovačů. DNS dotazy jsou ze směrovače rovnoměrně rozděleny mezi všechny DNS servery pomocí BGP.

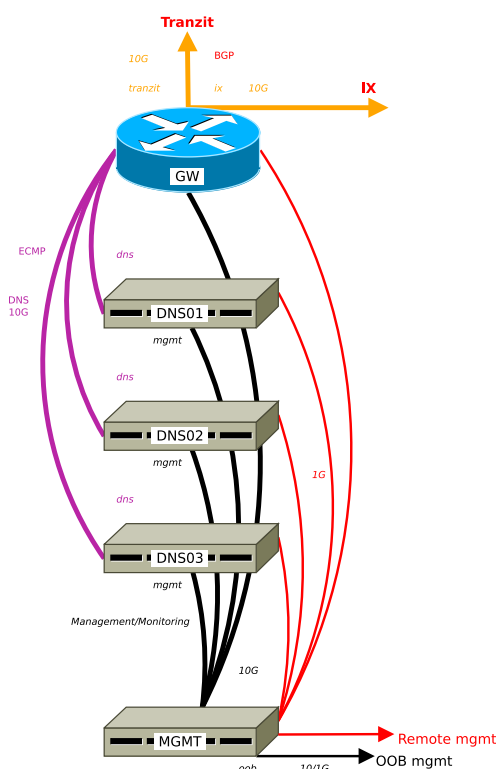
Posledním prvkem v konfiguraci DNS stacku je management server. Jde taktéž o linuxový server, který slouží jako přístupový bod do DNS stacku, ze kterého se pak lze dostat na DNS servery nebo směrovač. Management server není propojen jen s běžnými síťovými rozhraními, ale i s IPMI. Samotný management server je z Internetu dostupný dvěma rozhraními. Jedno standardní a jedno slouží jako IMPI management. Dostupnost stacků je tak pro administraci zajištěna záložními linkami.

Přes management server probíhá stahování zón. Zónové záznamy si nejdříve stáhne management server pomocí IXFR z primárního DNS serveru. Management server neobsluhuje žádné DNS dotazy. Z management serveru si zónu následně také pomocí IXFR stahují autoritativní DNS servery. Primární server záznamy získává z registru domén konkrétně z aplikace FRED, za kterou také stojí sdružení CZ.NIC. Tento primární server neobsluhuje DNS dotazy a slouží primárně k distribuci .cz zóny.

Poslední a největší konfigurací je stack o 30 DNS serverech (obrázek 3.3). Ten se kromě počtu autoritativních DNS serverů hlavně liší ve směrovači. Zde už není použit linuxový server, ale jedná se o hardwarově navržený směrovač jaké vyrábějí společnosti CISCO, Juniper a další. Propojení tohoto směrovače s DNS servery je provedeno buď pomocí přepínačů nebo pomocí ODF rozvaděče. V prvním případě se jedná o přepínače opět od firem CISCO, Juniper a jiných. ODF rozvaděč je řešení, kde je využito vlastností optických kabelů. Jedná se o zařízení, které umožňuje rozdělit vstupní vícevláknový optický kabel na více menších optických kabelů. Z jednoho 40 Gbps optického kabelu lze tak díky tomuto udělat 4×10 Gbps kabely.

Aby bylo možné propojit management server s DNS servery a směrovačem, přibyly zde také hardwarové přepínače. Poslední prvkem, který tu je oproti předešlé konfiguraci navíc, je console server. Tento server umožňuje jednodušší přístup na jednotlivé servery.

3. PROVOZ ČESKÉ NÁRODNÍ DOMÉNY

Obrázek 3.2: Stack o 3 DNS serverech

3.3 Analýza provozu české národní domény

3.3.1 Kvalitativní parametry provozu DNS

Parametry určující životaschopnost, zdraví DNS jsou koherence, integrita, rychlost, dostupnost a pružnost.

- **Koherencí** je u DNS myšlena konvergence zónových souborů v určitém časovém okamžiku a sériová synchronizace SOA záznamů. Zjednodušeně řečeno odpovědi od všech autoritativních DNS serverů na specifický dotaz by v jeden okamžik měli být stejné.
- V případě DNS je kvalita **integrity** určena doručenými správnými nebo požadovanými odpověďmi a počtem použitých DNSSEC validujících resolverů.
- **Rychlost** v případě DNS je doba za kterou klient obdrží odpověď od DNS serveru. Doba trvání odpovědi se skládá z času přenosu dotazu a odpovědi a času CPU příslušného autoritativního DNS serveru.
- DNS služba by měla být **dostupná** ze všech míst nejlépe stejně.

zvanou RIPE Atlas, která má za úkol měřit internetovou konektivitu a dostupnost. To je prováděno pomocí sond, které jsou rozmístěné po celém světě. Nad touto službou je vybudována aktivní metoda sběru dat DNS. Služba se jmenuje DNSMON a je provozována stejnou organizací. DNSMON je projekt založený na monitoringu aktivního měření autoritativních kořenových a TLD DNS serverů. Naměřená data jsou vizualizována na stránkách projektu a je možné si zobrazit statistiku nezodpovězených dotazů a dobu odezvy. Kromě této vizualizace dat je lze i stáhnout ze stránek projektu pomocí webového prohlížeče, ale i REST API. Měření se provádí automaticky. RIPE Atlas umožňuje i zadání vlastního měření, kde je možné specifikovat jaké sondy budou k měření použity. [32, 33]

Metoda pasivního sběru dat je u české domény prováděna pomocí nástrojů z projektu ADAM (Advanced DNS Analytics and Monitoring), který vznikl v laboratořích sdružení CZ.NIC. Jedná se o sadu nástrojů a metod, které pořizují, uchovávají, vizualizují a analyzují data provozu DNS. DNS provoz je zachycen v reálném čase přímo na DNS serverech pomocí softwarové vysokorychlostní sondy, která je navržena pro sběr DNS provozu. Jedná se o software *dnscap* od společnosti DNS-OARC. Zachycený provoz je uložen v pcap formátu a odeslán na server, který slouží jako datové úložiště pro tyto soubory. Pcap soubory jsou poté pomocí pcap parseru převedeny do formátu Parquet a uloženy do HDFS Clusteru. Nad tímto databázovým clusterem lze provádět SQL dotazy buď nástrojem Cloudera Impala nebo pomocí Spark společně s projektem R.

Celý proces sběru dat od zachycení paketu až po nahrání do HDFS clusteru je časově náročný. Může to trvat až 24 hodin. Data z tohoto sběru tak není vhodné použít pro monitoring v reálném čase.

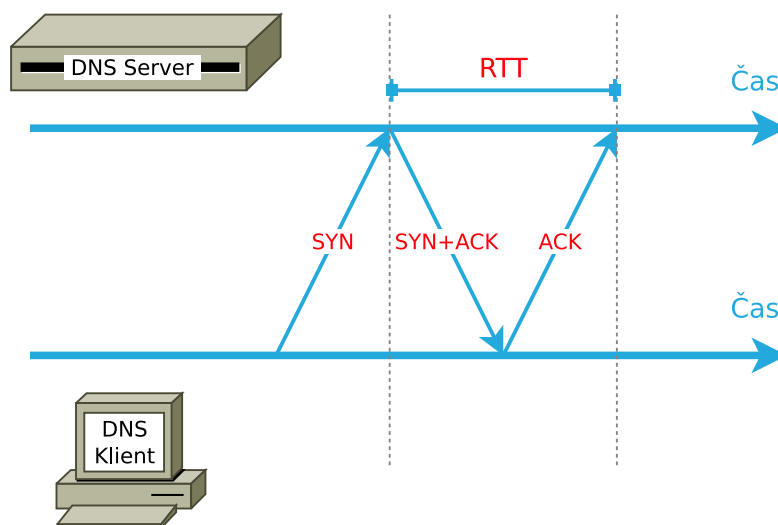
Souborový formát pcap je základní formát pro uložení dat ze síťového provozu. Soubor se skládá z globálních hlaviček, hlaviček paketů a samotných dat paketů. Globální hlavička obsahuje společné informace pro posloupnost paketů, které se nacházejí za touto hlavičkou. Stejně informace tak nejsou uloženy na více místech. V globální hlavičce se nachází například korekce času na GMT (Greenwich Mean Time) nebo typ hlaviček linkové vrstvy (Ethernet, Token Ring, PPP). Souborový formát pcap lze číst pomocí několika nástrojů například Wireshark/Tshark nebo tcpdump. [34]

HDFS (Hadoop Distributed File System) je distribuovaný souborový systém postavený nad platformou Hadoop, což je framework umožňující distribuované zpracování velkého objemu dat pomocí počítačových clusterů a jednoduchých programovacích modelů. Jako nástroj pro rychlé zpracování dat ve velkém měřítku je použit Spark. Oba technologické nástroje vzešly od Apache Software Foundation. Od této společnosti je i nástroj Cloudera Impala. [35]

Pcap parser, který je použit pro konverzi souborů z formátu pcap na Parquet formát, zpracovává pouze data z provozu DNS, která jsou obsažena v paketech. Problém pcap parseru je, že nevytváří souvislosti mezi pakety. Pokud má být analyzována rychlost jako kvalitativní parametr, je potřeba

tyto informace získat jiným způsobem. K získání informací o tomto parametru poslouží provoz po TCP. Majoritní podíl DNS dotazů je prováděn po UDP. Podíl TCP DNS dotazů v provozu v rámci jednoho dne se pohybuje okolo 1 %, jde o 11 milionů dotazů, což je poměrně velký reprezentativní vzorek k analýze.

Z TCP provozu bude zjišťováno obousměrné zpoždění, což je doba odezvy na TCP dotaz. Tato doba je označována jako RTT (Round-trip time) a hodnoty jsou zapisovány s jednotkami času. Pro výpočet RTT budou použity jen pakety z TCP provozu a Three-way handshake komunikace. Přesněji 2. a 3. krok z ní. To je znázorněno v obrázku 3.5. Nástrojem pro získání RTT z TCP komunikace bude nástroj z projektu ADAM, který využívá program Tshark. Tento nástroj prochází uložené pcap soubory z provozu a jeho výstupem je csv soubor obsahující údaje o době provedení DNS dotazu, zdrojové IP adrese, cílové IP adrese, RTT, verzi IP protokolu a DNS serveru, který dotaz zpracoval. Tato data byla následně obohacena o informace ohledně ASN a dvoupísmenného státního kódu. Obě informace byly získány na základě zdrojové IP adresy a databází společnosti MaxMind. Tyto databáze obsahují překlad z IP adresy na ASN nebo dvoupísmenný státní kód. Díky tomu lze lépe zjistit původce DNS dotazu.

Obrázek 3.4: Získání RTT z TCP Three-way handshake komunikace

Dalším nástrojem z projektu ADAM byla získána data ohledně provozu DNS služby. Nástrojem byly zjištěny informace z HDFS clusteru pomocí programu `imapala-shell` a SQL dotazu. Výstupem je csv soubor se záznamy, kde každý řádek obsahuje informace o zdrojové IP adrese, cílové IP adrese, DNS serveru, verzi IP protokolu a počtu provedených dotazů. Každý záznam byl obohacen stejným způsobem jako tomu bylo v případě souboru RTT.

3. PROVOZ ČESKÉ NÁRODNÍ DOMÉNY

Před sloučením těchto dvou souborů, kde první obsahuje informace o RTT a druhý počet dotazů s velikostmi dotazů a odpovědí, je potřeba v prvním jmenovanému souboru odstranit časové známky dotazů. Toho bylo docíleno seskupením záznamů podle zdrojové IP adresy, cílové IP adresy a DNS serveru. U seskupených záznamů bylo RTT vypočítáno jako průměr. Po sloučení byly k datům ještě přidány informace o názvu země, region subregionu na základě ISO 3166-1. [36]

K vytvoření tohoto souboru byl použit Jupyter Notebook společně s Python knihovnami, které jsou určeny pro zpracování datasetů a jejich analýzu. Výstupní soubor po sloučení všech tří částí (RTT soubor, soubor s počty dotazů a ISO 3166-1) obsahuje řádky v následující podobě:

```
server,ipv,asn,country_code,region,sub_region,country_name,\
src,anycast,cnt,rtt_mean,rtt_count
```

- **server:** Který DNS server dotaz(y) odbavil
- **ipv:** Verze IP protokolu
- **asn:** Původce dotazu v podobě ASN
- **country_code:** Dvoupísmenné označení státu
- **region:** Kontinenty světa
- **sub_region:** Detailnější členění kontinentů
- **country_name:** Celé jméno státu
- **src:** Zdrojová IP adresa
- **anycast:** Písmenné označení anycastu (A, B ,C ,D), cíl DNS dotazů
- **cnt:** Počet DNS dotazů
- **rtt_mean:** Průměrné RTT [s]
- **rtt_count:** Počet RTT dotazů

V analýze byl použit ještě csv soubor obsahující záznamy rozmístění jednotlivých AS ve veřejných peeringových uzlech. Tento csv soubor vytvořil autor pomocí skriptu a veřejného REST API PeeringDB. PeeringDB je databáze, která obsahuje informace o AS, veřejných propojovacích uzlech, sítích, kontaktních údajích a mnoho dalších informací. Obsah databáze je vytvářen samotnými subjekty nebo dobrovolníky a informace v ní uvedené se nemusí zakládat na pravdě. Subjekty, které se v databázi nachází, jsou peeringovou komunitou nabádány, aby informace pravidelně upravovaly a udržovaly aktuální. Subjekty jsou myšleny společnostmi, které provozují své služby v peeringových uzlech. Tento skript lze nalézt v příloženém paměťovém médiu stejně jako jeho výstup v podobě csv souboru. Výstup je formátu:

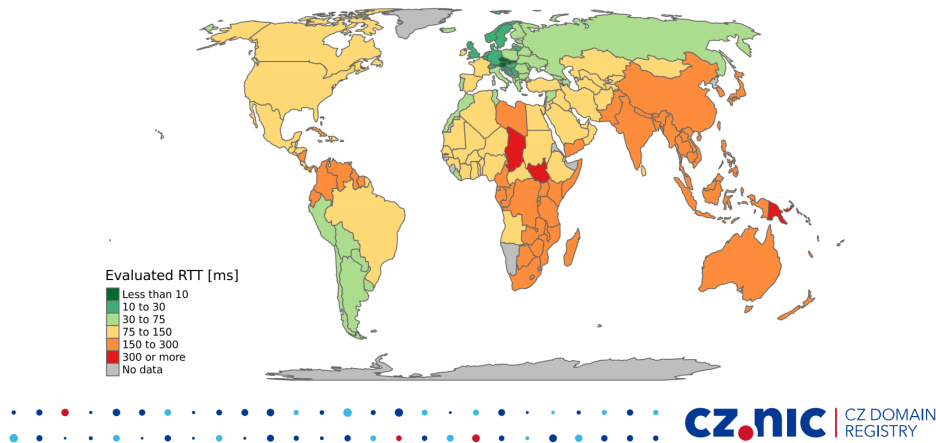
id,asn,location

- **id**: Unikátní identifikátor záznamu
- **asn**: ASN
- **location**: Jméno veřejného peeringového uzlu

3.3.3 Výzkumné otázky

Na základě analýzy Macieje Andzińskiego s názvem "Passive analysis of DNS server reachability", bylo zjištěno, že kvalitativní parametr rychlost DNS provozu je v asijském regionu na špatné úrovni při porovnání s ostatními regiony. Nabízí se tedy hned dvě výzkumné otázky. Jak vypadá aktuální situace v regionech? Pokud je RTT v nějakém regionu horší oproti průměru celé české domény, lze to nějakým způsobem řešit?

Results

Obrázek 3.5: Ukázka z analýzy Macieje Andzińskiego - pohled na vážený průměr RTT států (převzato z [2])

Následující otázka nevychází z předešlé analýzy, ale odpověď na ni přinesou informace o některých kvalitativních parametrech. Jak je rozdělen provoz mezi jednotlivé anycasty?

3.3.4 Analýza dat

Pro zodpovězení otázek byl použit kvantitativní výzkum nad daty od neděle 23. 2. 2020 do soboty 29. 2. 2020. V období je zachycen jeden celý týdenní cyklus s pracovními dny i víkendem a zároveň se v týdnu nenacházely žádné státní

svátky. Tato doba byla také vybrána z důvodu, že nebyla pravděpodobně významně zatížena pandemií Covid-19. První potvrzené případy nákazy v České republice byly prokázány 1. 3. 2020. [37, 38]

Analýza dat byla prováděna nástrojem Jupyter Notebook s Python knihovnamy `matplotlib`, `pandas` a `numpy`. Celý postup je možné nalézt na přiloženém paměťovém médiu.

Dříve než budou zodpovězeny výzkumné otázky je potřeba vysvětlit hodnotu, která se bude objevovat napříč celou analýzou a nenachází se v nasbíraných datech. Jde o hodnotu váženého RTT. Maciej Andziński tuto hodnotu označuje jako *Evaluated RTT*. Jde o propočítání váženého průměru RTT přes nějakou skupinu společných údajů, kde váhou je počet DNS dotazů po UDP. Tedy skupina s větším celkovým počtem DNS dotazů bude mít větší váhu na RTT oproti těm tazatelům, kteří generují malý počet DNS dotazů. Skupinou například může být region a RTT je potom napočítáno pro všechny prvky takovéto skupiny (Afrika, Amerika, Asie, Evropa, Oceánie). Myšlenka s váženým RTT je taková, že RTT u tazatele DNS dotazu bude podobné po TCP i UDP. Vzorec pro vážené RTT je následující:

$$\overline{RTT}_i = \frac{\sum_{\forall j=i}^{Dataset} RTT_j \cdot cnt_j}{\sum_{\forall j=i}^{Dataset} cnt_j}, \forall i \in G, G \neq \emptyset \quad (3.1)$$

G ze vzorce 3.1 může být například neprázdná množina regionů (Afrika, Amerika, Asie, Evropa, Oceánie) a i je jeden prvek z množiny G . Dataset je množina všech řádků v datovém souboru. RTT a cnt jsou sloupce v datasetu, kde RTT je průměrné RTT a cnt je počet DNS dotazů.

Aby bylo možné zpracovat data ze 7 dní, bylo potřeba data agregovat v každém dni podle serveru, verze IP protokolu, ASN, dvoupísmenného označení státu, regionu, subregionu a anycastu. Jinými slovy byly odstraněny IP adresy, které jsou až moc velkým nijak potřebným detailem. Informace o původcích dotazů jsou uchovány v ASN, jménu státu a verzi IP protokolu. V rámci agregace byly hodnoty průměrné RTT, vážené průměrné RTT a počet DNS dotazů napočítány následujícím způsobem:

- Průměrné RTT: aritmetický průměr
- Vážené průměrné RTT: průměr dle vzorce 3.1
- Počet DNS dotazů: suma všech DNS dotazů

Jako první bude zodpovězena otázka týkající se rozdělení provozu přes jednotlivé anycasty. Vzhledem k tomu, že chování anycastů může být rozdílné pro IPv4 a IPv6, bylo nejdříve zjištěno, jaké je rozdělení provozu mezi jednotlivé

3.3. Analýza provozu české národní domény

anycast	Průměrné RTT [ms]	Vážené průměrné RTT [ms]	Počet dotazů	Podíl dotazů [%]
A	117	26	1.598006e+09	22.86
B	107	16	1.904351e+09	27.25
C	129	17	1.597618e+09	22.86
D	110	16	1.889624e+09	27.03

Tabulka 3.3: Rozdělení DNS provozu po **IPv4** mezi jednotlivé anycasty

anycast	Průměrné RTT [ms]	Vážené průměrné RTT [ms]	Počet dotazů	Podíl dotazů [%]
A	NaN	0	618906975	22.90
B	NaN	0	710115132	26.28
C	NaN	0	714394517	26.43
D	NaN	0	659134565	24.39

Tabulka 3.4: Rozdělení DNS provozu po **IPv6** mezi jednotlivé anycasty

verze internetového protokolu. DNS dotazy po IPv4 tvoří 72 % provozu celé české domény. Provoz po IPv6 činí tedy 28 %. Pro zjištění rozdělení provozu anycastu, byly dotazy seskupeny podle sloupce verze IP protokolu a použitého anycastu. Pro lepší čitelnost byla výsledná seskupení ještě rozdělena do dvou tabulek podle verze použitého IP. Výsledné rozdělení anycastu pro protokoly IPv4 a IPv6 lze vidět v tabulkách 3.3 a 3.4.

U obou IP protokolů lze říci na základě procentuálního zastoupení, že rozdělení provozu je zhruba rovnoměrné. Všechny hodnoty se pohybují okolo 25 % pro 4 anycasty. Na základě tabulky 3.4, popisující anycasty IPv6, lze vidět, že DNS dotazy po TCP neprobíhají. Veškerý TCP provoz je prováděn po IPv4. U tabulky s IPv4 je možno si všimnout, že vážené průměrné RTT je u anycastu A vyšší oproti ostatním. Při rozepsání pouze A anycastu a rozdělení provozu na regiony lze vidět v tabulce 3.5, že vážené RTT je ovlivněno špatnou dostupností z asijského regionu. Asijský region pro anycast A tvoří 12 % provozu, což není zanedbatelný podíl.

Na základě tohoto zjištění se dostáváme k prvním dvěma výzkumným otázkám. Jak vypadá aktuální situace v regionech? Pokud je RTT v nějakém regionu horší oproti průměru celé české domény, lze to nějakým způsobem řešit? Odpověď na první otázku byla již částečně zodpovězena neboť, rozdělení provozu je momentálně známo pouze pro A anycast. Další kroky analýzy budou zaměřeny na celý DNS provoz nehledě na anycasty a verze internetového protokolu.

Po rozepsání DNS provozu celé CZ domény (tabulka 3.6) lze vidět, že podíl asijského regionu na provozu se nijak výrazně neliší. Zásadně kleslo vážené

3. PROVOZ ČESKÉ NÁRODNÍ DOMÉNY

Region	Průměrné RTT [ms]	Vážené průměrné RTT [ms]	Počet dotazů	Podíl dotazů [%]
Asie	226	102	1.927871e+08	12.06
Oceanie	311	58	1.263731e+07	0.79
Amerika	131	43	3.822603e+08	23.92
Afrika	176	28	9.089478e+06	0.57
Evropa	40	5	1.001232e+09	62.66

Tabulka 3.5: Rozdělení DNS provozu mezi regiony **A anycastu** po **IPv4**

Region	Průměrné RTT [ms]	Vážené průměrné RTT [ms]	Počet dotazů	Podíl dotazů [%]
Asie	226	56	1.112129e+09	11.47
Oceanie	299	23	1.011141e+08	1.04
Afrika	186	20	3.957741e+07	0.41
Amerika	124	15	3.014844e+09	31.11
Evropa	48	4	5.424486e+09	55.97

Tabulka 3.6: Rozdělení DNS provozu CZ domény mezi regiony

RTT, které je i přesto oproti ostatním výrazně větší. Vážené průměrné RTT celé české domény je 13 ms. RTT pro asijský region je 56 ms, což je více než čtyřnásobek váženého průměru RTT celé české domény.

Region Asie se na celkovém provozu podílí zhruba 11.5 %. Jde o nezanedbatelný podíl v provozu, který by bylo vhodné vylepšit. Možnosti, jak vylepšit dostupnost CZ domény v asijském regionu, jsou v zásadě dvě. První je vybudovat novou DNS lokalitu s jedním či více DNS servery co nejblíže významným zdrojům dotazů. Druhou možností je navázat peeringová spojení v již vybudovaných lokalitách. Vystávají tedy nové otázky. Kde je nejvýhodnější na základě aktuálního provozu vybudovat novou lokalitu? S kým by měl být navázán peering s jakými AS?

Nejdříve se autor zaměřil na detailnější lokalizaci původce DNS dotazů a analyzoval nejvhodnější místo pro vybudování nové lokality. Při rozepsání DNS dotazů na subregiony (tabulka 3.7) lze vidět, že nejhorší RTT (73 ms) a zároveň nejvíce dotazů (6.5 %) z celého asijského regionu je produkováno v subregionu východní Asie. Oproti tomu západní a střední Asie mají průměrné vážené RTT pohybující se okolo průměru váženého RTT pro celou českou doménu a počet dotazů, které vygenerují se pohybuje okolo 1 % z celého provozu. V těchto subregionech vybudování nové DNS lokality nebude mít takový vliv jako, kdyby nová lokalita byla vybudována ve zbylých regionech Asie, kterými jsou východní, jihovýchodní a jižní Asie.

Po zúžení výběru z vybraných regionů je možno vidět, které státy generují

3.3. Analýza provozu české národní domény

Subregion	Vážené průměrné RTT [ms]	Podíl dotazů [%]
Mikronésie	104	0.003
Východní Asie	73	6.541
Malajsie	41	0.005
Polynésie	40	0.002
Jihovýchodní Asie	38	3.162
Jižní Asie	35	1.004
Austrálie a Nový Zéland	23	1.033
Subsaharská Afrika	22	0.332
Západní Asie	18	0.695
Severní Amerika	16	27.390
Střední Asie	15	0.074
Severní Afrika	11	0.077
Jižní Evropa	11	1.478
Latinská Amerika a Karibik	8	3.716
Západní Evropa	5	14.139
Severní Evropa	4	9.537
Východní Evropa	2	30.814

Tabulka 3.7: Rozdělení DNS provozu CZ domény mezi subregiony

největší procento provozu. Díky tomu si lze povšimnout, že většina provozu je generována ze států okolo Jihočínského moře. Dohromady těchto 10 států z tabulky 3.8 vyprodukuje 96 % ze subregionů východní, jihovýchodní a jižní Asie. Zaměřením se na těchto 10 států bude pokryt skoro celý provoz z těchto subregionů.

Nyní je známo, odkud DNS provoz pochází. Kdo jej ale odbavuje? V Japonsku má sdružení CZ.NIC jeden standalone DNS server, který odbavuje 17 % provozu z těchto 3 regionů. Většina tohoto provozu je ale odbavena v evropských lokalitách celkem 66 %. S pomocí veřejně dostupné databáze PeeringDB lze jít do detailu a určit jaké veřejné peeringové uzly jsou nejvhodnější pro vybudování nové lokality. Výběr bude proveden na základě ASN. Výběr nové lokality by bylo nejlepší provést na základě směrovacích tabulek peeringových uzlů. Tyto záznamy ale nejsou veřejně dostupné, proto k výběru budou využity datové záznamy o ASN z nasbíraných dat a csv soubor, který byl vytvořen autorem této diplomové práce obsahující ASN v jednotlivých veřejných peeringových uzlech. Dříve než bude vybírán vhodný peeringový uzel, je potřeba vybrat ty záznamy s ASN, které pocházejí ze zmíněných subregionů. V rámci zachování ochrany osobních údajů budou v této práci zobrazované záznamy s ASN anonymizovány.

V tabulce 3.9 je vypsáno 10 AS s nejvíce DNS dotazy společně se zeměmi

3. PROVOZ ČESKÉ NÁRODNÍ DOMÉNY

Stát	Vážené průměrné RTT [ms]	Počet dotazů	Podíl dotazů [%]
Čína	93	316376521	30.49
Singapore	39	201501647	19.42
Taiwan, Čínská provincie	33	104988485	10.12
Japonsko	26	90479568	8.72
Indie	33	81014102	7.81
Hong Kong	49	76155161	7.34
Indonésie	33	46214673	4.45
Korejská republika	163	44327477	4.27
Thajsko	26	25202032	2.43
Vietnam	62	17806155	1.72

Tabulka 3.8: 10 států z východní, jihovýchodní a jižní Asie s největším počtem dotazů na CZ doménu

ASN	Stát	Vážené průměrné RTT [ms]	Počet dotazů	Podíl dotazů [%]
ASN01	Singapore	41	135138818	13.02
ASN02	Čína	69	115953141	11.17
ASN03	Taiwan, Provincie Číny	31	52498138	5.06
ASN01	Hong Kong	53	49152912	4.74
ASN01	Taiwan, Provincie Číny	31	46290916	4.46
ASN04	Čína	118	34236857	3.30
ASN01	Indie	75	21198210	2.04
ASN05	Singapore	99	20046697	1.93
ASN06	Čína	32	18814507	1.81
ASN07	Čína	193	17045509	1.64

Tabulka 3.9: 10 ASN z východní, jihovýchodní a jižní Asie s největším počtem dotazů na CZ doménu

původu. Dohromady těchto 10 AS generuje 48 % z vybraných asijských regionů. Bylo by tedy vhodné zaměřit se na to, aby tato ASN byla v peeringovém uzlu, ve kterém by sdružení CZ.NIC vybudovala novou DNS lokalitu. Také si je možné všimnout, že státy uvedené v tabulce, vyjma Indie, se nacházejí geograficky v okolí Jihočínského moře.

Po spojení informací o ASN v jednotlivých peeringových uzlech a všech AS, která generují nějaký provoz ze zmíněných asijských subregionů, dostáváme tabulku 3.10. V tabulce sloupec *Hypotetický počet dotazů* popisuje kolik dotazů

3.3. Analýza provozu české národní domény

Veřejný propojovací uzel	Hypotetický počet dotazů	Počet společných ASN
DE-CIX Frankfurt Peering LAN	585000216	292
AMS-IX	548835976	326
LINX LON1: Main	544419306	307
CoreSite - Any2 California	508756527	240
Equinix Singapore	473432029	396
DE-CIX New York Peering LAN	454619032	145
HKIX: HKIX Peering LAN	435735116	348
NetIX: NetIX	431513241	66
Equinix Miami IX	431066583	141
Equinix Palo Alto	414515528	149
Equinix Hong Kong	399932505	237
BBIX Tokyo	395332678	346
JPNAP Tokyo: Peering	384899130	232
NYIIX	383968880	148
SGIX: Peering LAN	383873284	187

Tabulka 3.10: 15 veřejných peeringových uzlů s největším počtem hypoteticky odbavených DNS dotazů

by teoreticky mohlo být odbaveno v případě, že by provoz z východní, jižní a jihovýchodní Asie byl celý odbavován v peeringovém uzlu. Sloupec *ASN* popisuje počet společných ASN v dané lokalitě, se kterými by mohl být navázán peering. Hodnoty popisují AS, od kterých jde provoz na *.cz* doménu, nacházejí se ve specifikované oblasti a zároveň se nacházejí v daném peeringovém uzlu. V tabulce se nachází lokalita DE-CIX Frankfurt, ve které CZ.NIC provozuje své DNS servery. Hodnoty ve sloupcích *ASN* a *Hypotetický počet dotazů* tuto skutečnost nijak nereflektují.

Při zaměření pouze na ty AS, která produkují 48 % provozu ve vybraných subregionech (tabulka 3.9), dostáváme velice podobné lokality (tabulka 3.11). Tabulka má stejný popis sloupců a lokality DE-CIX Frankfurt jako tabulka 3.10.

V obou tabulkách jsou většinou podobné peeringové uzly. Kromě toho se tam nacházejí uzly, které nejsou situovány v Asii, ale jsou tam evropské nebo americké peeringové uzly. Tyto uzly ve finálním výběru bude nejlepší vyřadit a vybrat lokality geograficky umístěné v Asii.

Na základě rozdělení provozu anycastu je známo, že v asijském regionu je A anycast nejhorší. Jak provoz vypadá pro ostatní anycasty? Při vypsání jednotlivých IPv4 anycastů z celého asijského regionu vidíme, že A anycast je jednoznačně nejhorší (viz tabulka 3.12). Rozepsáním IPv6 anycastu pro Asii bychom nezískali vážené RTT, neboť není TCP provoz po IPv6. Na základě

3. PROVOZ ČESKÉ NÁRODNÍ DOMÉNY

Věřejný propojovací uzel	Hypotetický počet dotazů	Počet společných ASN
DE-CIX Frankfurt Peering LAN	439777057	14
AMS-IX	405356653	12
LINX LON1: Main	405356653	12
CoreSite - Any2 California	390923440	10
DE-CIX New York Peering LAN	390923440	10
Equinix Miami IX	378150234	8
NetIX: NetIX	378150234	8
Equinix Singapore	314695231	8
HKIX: HKIX Peering LAN	309450271	13
Equinix Hong Kong	296617497	9
BBIX Tokyo	295017058	11
Equinix Palo Alto	295017058	11
NYIIX Los Angeles	295017058	11
BBIX Singapore	295017058	11
BBIX Hong Kong	295017058	11

Tabulka 3.11: 15 veřejných peeringových uzlů s největším počtem hypoteticky odbavených DNS dotazů se zaměřením pouze na významná AS (viz tabulka 3.9)

Anycast	Vážené průměrné RTT [ms]	Počet dotazů	Počet dotazů [%]
A	102	192787060	23.57
B	81	188060210	22.99
D	72	207157563	25.32
C	56	230064013	28.12

Tabulka 3.12: Rozdělení asijského provozu podle **IPv4** anycastů

tohoto pozorování by bylo tedy vhodné v nové lokalitě provozovat A anycast a snížit tak jeho RTT v asijském regionu.

Tímto bylo zodpovězeno na základě statistických dat potencionální místo k vybudování nové lokality. Není zodpovězena otázka jak vylepšit provoz aniž by musela být budována nová lokalita. Nabízí se možnost navázat peering v již vybudovaných lokalitách s AS, které mají špatné vážené průměrné RTT, generují nemalé množství provozu a nejsou součástí MPLA v daném peeringovém uzlu. Seznam takovýchto ASN a lokalit byl získán z dat podobným způsobem jako při zjišťování možných nových lokalit. Seznam pouze nebyl agregován podle veřejného peeringového uzlu, aby nedošlo ke ztrátě detailu, které AS

3.4. Návrhy na zlepšení provozu DNS anycastu

Veřejný propojovací uzel	ASN
DE-CIX Frankfurt Peering LAN	ASN01
DE-CIX Frankfurt Peering LAN	ASN02
DE-CIX Frankfurt Peering LAN	ASN03
DE-CIX Frankfurt Peering LAN	ASN04
DE-CIX Frankfurt Peering LAN	ASN05
IX.br (PTT.br) São Paulo	ASN06
JPNAP Tokyo: Peering	ASN07
LINX LON1: Main	ASN02
LINX LON1: Main	ASN03
LINX LON1: Main	ASN05
LINX LON2	ASN01
MIX-IT	ASN01
NIX.CZ: Public peering VLAN	ASN01
NIX.SK	ASN01
VIX	ASN05

Tabulka 3.13: Ukázka seznamu ASN z asijského regionu se kterými by bylo vhodné navázat peering v již vybudovaných DNS lokalitách

by bylo vhodné posílit. Ukázku takového seznamu je možné vidět v tabulce 3.13. ASN byla opět anonymizována. Tento seznam je následně nutné porovnat v DNS lokalitách se směrovací tabulkou a zjistit, zda routy těchto AS jsou získány v rámci MPLA nebo z tranzitního spoje. V druhém případě je vhodné s takovými AS navázat peering.

3.4 Návrhy na zlepšení provozu DNS anycastu

Na základě analýzy bylo zjištěno, že DNS anycast české domény je hůře dostupný z regionu Asie, přesněji ze subregionů východní Asie, jižní Asie a jihovýchodní Asie. Aby bylo dosaženo zlepšení, autor práce navrhuje pokusit se v první řadě navázat v již vybudovaných DNS lokalitách CZ.NIC peering s AS, které generují velké množství provozu, mají špatné RTT a provoz od nich jde přes tranzitivní spojení.

Druhým návrhem je vybudovat novou lokalitu v okolí Jihočínské moře. Důvodem této oblasti je, že velké množství států, které produkují DNS provoz na CZ doménu, se nachází v jeho okolí. Vybráním veřejného peeringového uzlu v této oblasti může být velká část provozu stažena z evropských DNS lokalit a tím snížena jejich zátěž. Lokalita by měla být vybrána ze seznamu uvedeného v tabulce 3.11, která popisuje kolik by teoreticky odbavila provozu od AS s největším počtem DNS dotazů.

Jelikož nejsou známy směrovací tabulky nelze určit, zda provoz z nějakého

3. PROVOZ ČESKÉ NÁRODNÍ DOMÉNY

státu bude skutečně stažen do nové lokality. Je zde ještě jeden faktor, který může být brán při výběru lokality v potaz a který popisuje, jak spolu jednotlivé státy komunikují. Jde o kabelové internetové propojení, přesněji řečeno podmořské kabelové připojení. Jak jsou internetové podmořské kabely vedeny, lze dohledat na několika webových portálech jedním takovým je například *submarinecablemap.com*. Na tomto portálu je zobrazeno kudy jsou kabely vedeny a jaké lokality propojují.

Předpokládejme, že veřejné peeringové uzly a datacentra jsou připojeny k podmořským internetovým kabelům na základě toho že tyto kabely jsou vedeny tímto městem/lokalitou. Pokud bude tento předpoklad brán v potaz, měla by být vybraná lokalita s nějakým podmořským kabelem, který propojuje pokud možno všechny státy s významným podílem na DNS dotazech na CZ anycasty. Vhodným zvolením lokality může být i zlepšen provoz z Austrálie a Nového Zélandu, které generují okolo 1 % z provozu celé české domény.

Na základě tabulky 3.12 by bylo vhodné v nové lokalitě vybudovat A anycast.

Program pro vizualizaci provozu DNS anycastu

4.1 Popis výchozího stavu a záměru

Náhled na provoz DNS anycastu je v současné době zajištěn pomocí síťových Weathermap postavených nad SNMP (Simple Network Management Protocol) a sběrem dat nástroji projektu ADAM. SNMP zobrazuje provoz v reálném čase z hlediska přenosové kapacity, zatížení linek. Oproti tomu nástroje projektu ADAM slouží pro hlubší statistickou analýzu provozu. Bohužel ani jeden z nástrojů neumí zobrazit data v reálném čase zároveň s detailnější analýzou provozu DNS anycastů. Každý zvládá pouze jedno z toho.

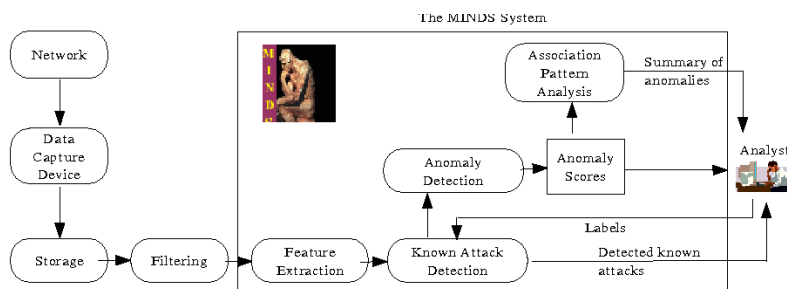
Programem pro vizualizaci provozu DNS anycastu je tedy myšlen takový program, který v reálném čase zobrazí detailněji aktuální DNS provoz, respektive jeho nejdůležitější parametry. Bude schopen zobrazit počty dotazů, vytížení jednotlivých anycastů a latenci dotazů. Program by měl být také připraven na rozšíření o funkcionality upozorňování neobvyklých událostí (alerting) a strojového učení.

4.2 Design monitoringu

Návrh celé architektury vychází z architektury MINDS (Minnesota Intrusion Detection System), který lze vidět na obrázku 4.1. Zachycená data jsou v této architektuře uložena, filtrována a následně zpracována analytickými nástroji a metodami. Takto jsou již zpracována data DNS provozu pomocí nástrojů projektu ADAM. Přenos pcapů od DNS serverů na úložiště, jejich následné zpracování a nahrání do clusteru trvá až 24 hodin. Z tohoto důvodu není vhodné tato data použít pro vizualizaci provozu, pokud je kladen důraz na aktuálnost vizualizovaných dat. [3]

V návrhu autorova monitoringu musí tedy být některé části prohozeny.

4. PROGRAM PRO VIZUALIZACI PROVOZU DNS ANYCASTU

Obrázek 4.1: Architektura MINDS (převzato z [3])

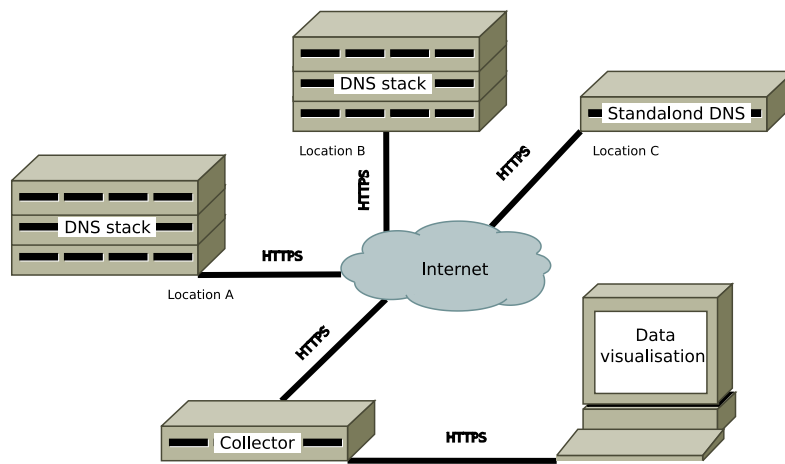
Vhodným způsobem jak nejlépe zpracovávat pakety bude provádět filtraci již na samotných DNS serverech a následně sbírat a analyzovat jen vyfiltrované informace. To by mělo zajistit časovou úsporu, ale na druhé straně vyvstává několik problémů, které bude třeba reflektovat jak v návrhu, tak v implementaci. Prvním problémem je vytížení DNS serveru. Sběr dat nesmí být pro server nijak omezující a neměl by mít vliv na samotný běh DNS služby. Druhým problémem je, jak zajistit distribuci nasbíraných dat s následnou vizualizací. Přenos dat musí být navíc prováděn na nezabezpečených linkách šifrovaně, jelikož budou přenášena citlivá a interní data.

Nasbíraná a vyfiltrovaná data budou uložena pouze na RAM. Tím bude využito předností DNS serverů, kde jejich HW konfigurace je navržena na výpočetní výkon. Servery mnohdy nemají velkou diskovou kapacitu. Navíc má být vizualizován aktuální provoz a ukládání dat na disk a čtení zbytečně zabírá výpočetní čas. Mimo jiné neustálé operace čtení a zápis na disk snižují jeho životnost a výměna disku mimo Českou republiku je problematická.

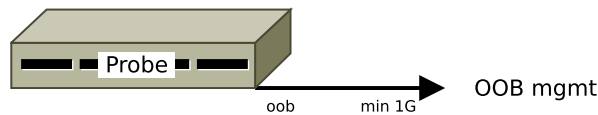
Pro přenos dat bude zvolen protokol HTTP, který zajistí kompatibilita napříč širokým spektrem programovacích jazyků. Jeho SSL rozšíření (HTTPS) vyřeší problém s bezpečností dat. Pro distribuci nasbíraných dat bude zvolena komunikace od centrálního prvku k DNS serverům. Centrálním prvkem je myšlen server, který bude sbírat data od všech DNS serverů a bude iniciátorem komunikace. Tento centrální prvek bude dále nazýván jako **Collector**. Aplikace běžící na DNS serveru, která zpracovává provoz a poskytuje nasbíraná data, bude nazývána jako sonda (*anglicky probe*). Výhodou této centralizace bude jednodušší administrace všech prvků. Tento model sběru dat a následná vizualizace jsou zachyceny v obrázku 4.2.

Sběr dat **Collectorem** ze sondy běžící na standalone DNS serverech je jednodušší oproti sondám běžícím v DNS stacku. Standalone DNS servery mají 2 rozhraní s veřejnými adresami. Dotazy na nasbíraná data mohou tak probíhat napřímo. Ukázkou sondy na standalone DNS serveru přes OOB rozhraní lze vidět na obrázku 4.3.

Pro sběr dat z DNS stacku bude využit management server, kde bude běžet aplikace, která bude redistribuovat HTTPS dotazy od **Collectoru** na

Obrázek 4.2: Monitoring standalone serveru

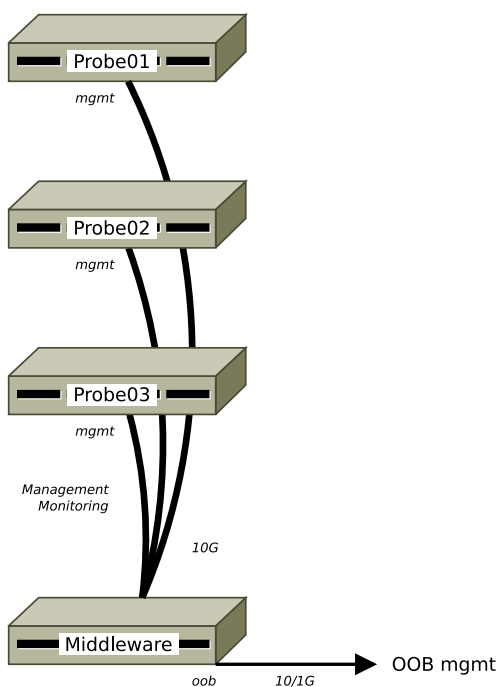
Obrázek 4.3: Model sběru dat na standalone DNS serveru

jednotlivé sondy. Taková aplikace bude označována jako **Middleware** a bude implementována na management serveru. Důvodů pro volbu management serveru vůči gateway směrovači je více. Jedním z důvodů je, že DNS provoz jde přes gateway směrovač a ten je vytížen směrovacím démonem a samotným provozem. Hlavním důvodem je ale to, že management server je v infrastrukturách DNS stacků (viz obrázky 3.3 a 3.2) vždy linuxový server. Ve stacku o 30 DNS serverech je gateway směrovač CISCO, Juniper nebo jiné síťové zařízení. Tím bude zajištěno, že nebude potřeba mít více verzí Middleware aplikací. Jak bude vypadat nasazený monitoring na jednom DNS stacku o 3 DNS serverech je popsáno v obrázku 4.4. V obrázku jsou zachyceny pouze prvky infrastruktury stacku, které bude monitoring využívat.

4.3 Implementace

Jako programovací jazyk byl zvolen Python kvůli velké škále modulů, které nabízí. Zároveň jsou moduly Pythonu napsány v jazyce C, takže je předpoklad, že veškeré části budou dostatečně rychlé. Základními stavebními kameny na kterých je celý monitoring postaven jsou Python moduly **scapy**, **django** a **flask**. Poslední dva moduly jsou webovými frameworky a **scapy** je modul pro zachytávání a odposlouchávání síťového provozu.

Celý monitoring je navržen tak, že snímá úhrn dotazů za určité časové

Obrázek 4.4: Monitoring stacku o 3 serverech

období. Data jsou zaznamenávána na sondě do té doby než přijde příslušný dotaz z Collectoru nebo Middleware. Sonda po obdržení dotazu odešle zpět tazateli data opatřená časovou značkou označující dobu, kdy sonda tento dotaz přijala. Nasbíraná data jsou na sondě smazána a sběr informací z provozu začíná od začátku.

4.3.1 Sonda

Program sondy nese název `dns-sniffer` a její implementace byla napsána v Pythonu ve verzi 3.5. Volba této verze byla z toho důvodu, že některé DNS servery běží na operačním systému Debian 9 (v době vývoje podporovaný), který má v repozitářích poslední stabilní verzi Pythonu 3.5.3. Aby bylo dosaženo bezpečnosti a stability provozu sondy, autor se rozhodl instalovat pouze balíčky, které jsou v oficiálních repozitářích a tím neohrozil provoz DNS serverů. Bezpečnostní či jiná chyba v Pythonu a následné omezení běhu více DNS serverů by mohly mít negativní vliv na provoz celé CZ. domény.

Sonda byla naimplementována jako dvouvláknová aplikace. Jedno vlákno pro odposlech provozu na síťovém rozhraní a druhé pro obsluhu HTTP(S) dotazů. Obě vlákna mají přístup k proměnné, do které se zaznamenávají relevantní informace o provozu. V případě dotazu HTTP(S) na obsah nasbíraných dat je tato proměnná přečtena a vrácena v odpovědi. Přístupy k této proměnné jsou opatřeny vláknovými zámky a tím je ošetřena kritická sekce paměti.

4.3.1.1 API

Jako webový framework pro API je zde použit `flask`. Jeho struktura i použití je jednoduché. API by se dalo rozdělit do dvou skupin. První skupina je určena pro manipulaci s nasbíranými daty a druhá pro nastavení sběru dat, přesněji řečeno nastavení pro jaké anycasty se má dělat detailnější sběr dat.

Každý dotaz na cílovou cestu (routu) je přijat jen v případě, že obsahuje v hlavičce `Content-type: application/json`. Veškerá data, která aplikace přijímá, musí být v JSON formátu. V každé odpovědi je identifikace serveru, z jaké lokace data pochází a zároveň odpověď obsahuje v kolik sonda dotaz obdržela. Identita lokace a serveru je brána ze jména hostitelského DNS serveru.

Cesta `/` přijímá dvě HTTP(S) metody, a to `GET` a `DELETE`. Obě metody vrací data, která sonda nasbírala. Rozdíl mezi nimi je ten, že metoda `DELETE` nasbírané informace zároveň i smaže. Dotaz na sondu a následná odpověď může vypadat následovně.

```
curl http://example-probe.cz -X GET
{  "dns":"linux-server",
  "timestamp":"2020-04-01 15:52:51",
  "location":"linux-server",
  "traffic":{    "xxx.xxx.xxx.xxx":{
    "RTT_min":30,
    "RTT_sum":30,
    "RTT_queries":1,
    "RTT_max":30,
    "queries":1,
    "anycast":{
      "a4":1,
      "a6":0
    }
  }
}}
```

Druhá skupina obsahuje cesty dvě. `/config` a `/configDel`. Každá `DELETE` a `POST` metoda má vedlejší efekt ten, že smaže aktuální nasbíraná data. `configDel` obsahuje pouze metodu `DELETE` a jejím účelem je smazat celou konfiguraci anycastu na sondě.

Cesta `/config` odpovídá na tři metody `GET`, `POST` a `DELETE`. První metoda pouze vrací aktuální konfiguraci. `POST` metoda zkontroluje příchozí JSON obsahující, informace o nastavení anycastů a v případě správného formátu je stará konfigurace přemazána aktuálně příchozí. Formát takového JSONu může vypadat takto:

```
{  "anycast":{
  "a":{
    "ipv4":"xxx.xxx.xxx.xxx",
```

```
"ipv6": "xxxx:xxxx:x"
},
"b": {
  "ipv4": "xxx.xxx.xxx.xxy",
  "ipv6": "xxxx:xxxx:y"
},
"c": {
  "ipv4": "xxx.xxx.xxx.xxz",
  "ipv6": "xxxx:xxxx:z"
}}}
```

Písmena *a*, *b* a *c* označují o jaký anycast se jedná, respektive jeho pojmenování. Toto jméno je pak reflektováno v odpovědi (viz předešlá ukázka `curl` dotazu a odpovědi), kde `a4` a `a6` jsou složeninou názvu anycastu a o jakou verzi internetového protokolu se jednalo.

Poslední metodou je metoda `DELETE`, která maže nastavení anycastu podle jeho jména. Vstupní JSON ve formátu (ukázka níže) smaže z nastavení anycasty pojmenované *b* a *c*.

```
{
  "anycast": [
    "b", "c"
  ]
}
```

4.3.1.2 Sběr dat

Odposlech provozu na rozhraní a následná filtrace informací probíhá v samostatném vláknu. Vlákno je spuštěno po načtení frameworku `flask` a následně je spuštěna metoda `sniff`, která je součástí Python modulu `scapy`. Modul `scapy` byl autorem vybrán na základě předešlé zkušenosti z předmětu `MI-SIB`.

Metoda `sniff` poslouchá v nekonečné smyčce na síťovém rozhraní, které je specifikováno v konfiguračním souboru. Na každý paket procházející tímto rozhráním je aplikován filtr, který je více popsán v kapitole *Filtrace a formát dat*. Výchozím chováním metody `sniff` je uchovávat veškeré zachycené pakety v paměti. Tuto volbu bylo potřeba vypnout, aby se tím nezahlcovala RAM DNS serveru a program tak nevytřeboval veškerou dostupnou paměť. Toto chování lze vypnout pomocí parametru `store`, který se nastaví na 0.

4.3.1.3 Filtrace a formát dat

Data programu uchovávaná v RAM musí být dostatečně malá, aby objem dat nepřekročil paměťovou kapacitu serveru i v případě DDOS útoku. Z dat jsou tedy vybrány jen relevantní informace z provozu, kde klíčem záznamů je IP adresa a k ní přidružené hodnoty:

- Počet dotazů
- Počet RTT dotazů
- Suma RTT všech dotazů
- Maximální hodnota RTT
- Minimální hodnota RTT
- Rozdělení počtu dotazů přes anycasty

Bylo třeba vyřešit problém s omezenou kapacitou pro sbíraná data. Zásadní pro tuto úsporu byla volba tzv. úhrnného sběru dat. Není sbíráno v jakém okamžiku paket dorazil, ale pouze že dorazil v určité časové periodě. Celý sběr dat je založen na navyšování počítadel a není postaven na nedeterministických informacích. Z příchozího paketu se zjistí na jaký anycast dotaz mířil, poznamená se zda se jednalo o IPv4 nebo IPv6, a pokud se jednalo o dotaz po TCP vypočítá se z předešlého *tree way handshake* procesu RTT. Veškeré informace jsou uloženy pro jednu IP adresu a pokud by se sbíraly nedeterministické informace z dotazů jednoduše by mohlo docházet k situacím, kdy bude touto aplikací využita veškerá dostupná RAM. Nedeterministickými informacemi jsou myšlena třeba jména dotazovaných domén. Z kapacitních důvodů není možné uchovávat ke každé IP adrese všechna jména dotazovaných domén. Jenom existujících doménových jmen je ke dni 20. 4. 2020 1 356 308. [39]

Data jsou ukládána v Pythonu do slovníku, `dict`, kde klíčem je IP adresa a jako hodnota je další slovník, který obsahuje jednotlivé položky popsané v listu výše. Důvod proč je zvolena tato datová struktura je jednoduchá konverze do JSON formát a není tedy nutné složitě konvertovat data. Struktura v JSONu může vypadat takto:

```
{
  "dns": "probe01",
  "location": "probe01",
  "timestamp": "2020-04-01 17:32:15",
  "traffic": {
    "xxx.xxx.xxx.xxy": {
      "queries": 13,
      "RTT_sum": 48,
      "RTT_queries": 2,
      "RTT_min": 32,
      "RTT_max": 16,
      "anycast": {
        "a4": 13,
        "a6": 0
      }
    }
  }
}
```

Výpočet počtu dotazů je pouze zvýšení hodnoty o jedna pro příchozí jeden paket. RTT je potřeba propočítat přes více příchozích a odchozích paketů. Pokud sonda zaznamená příchozí TCP packet s příznakem SYN, jsou do paměti programu uloženy zdrojová adresa a zdrojový port. Čas odchozího paketu s příznaky SYN a ACK se uloží do již vytvořené proměnné k dalšímu využití. Z následné odpovědi od klienta s příznakem ACK je získán čas, od kterého je odečten čas předchozího paketu s příznaky SYN a ACK.

Zdrojová adresa a port jsou ukládány do slovníku jako jeden klíč a hodnota je potom naměřený čas. Čas je brán z třídy `packet`, která obsahuje metodu `time`. Tato metoda vrací čas v sekundách. Čas, který je zaznamenán, je převeden na milisekundy a zaokrouhlen na celá čísla. V programu bylo myšleno i na možný TCP SYN flood útok. V případě že by útočník útočil vždy z jiného zdrojového portu, plnil by obsah paměti programu velkým množstvím záznamů. Pro takový případ je v programu mechanismus, který v případě většího množství navázaných spojení než je povolený limit, odstraňuje záznamy podle principu FIFO (First In First Out). Tento limit lze nastavit v konfiguračním souboru.

4.3.1.4 Konfigurace

Konfigurace samotného programu je uložena v souboru `dns-sniffer.conf`, který je očekáván ve složce `/etc/dns-sniffer/`. V souboru se nastavuje na jakém síťovém rozhraní se bude poslouchat, limit navázaných TCP spojení, jméno a heslo uživatele, které slouží pro autentizaci a autorizaci v aplikaci. Tato konfigurace je vždy načtena při startu nebo restartu programu. Jedná se o `.ini` formát a konfigurace může vypadat následovně:

```
[settings]
interface=eth0
rtt_candidates_size=101

[user]
name=honza
password=honza
```

Pokud nejsou nastaveny zároveň volby `name` a `password` autentizace a autorizace pomocí jména a hesla není zapnuta. Jak má vypadat zpráva pro API s autentizací a autorizací je ukázáno v kapitole Zabezpečení aplikací. Výchozí hodnota `rtt_candidates_size` je 100. Volba `interface` nemá výchozí hodnotu, jelikož se jedná o stěžejní informaci. Pokud není nastaveno síťové rozhraní, na kterém má sonda poslouchat, poslouchání vůbec nezačne.

Je zde ještě konfigurace, kterou lze měnit za běhu pomocí API. Jedná se o nastavení anycastů, na kterých daný DNS server poslouchá. Konfigurace je uložena v souboru `dns-sniffer_startup.conf` ve stejné složce jako

soubor výše. Obsah je ve stejné podobě v jaké byla konfigurace obdržena pomocí POST metody pro cestu `/config`. Uložený obsah je tedy také v JSON formátu. Druhý konfigurační soubor vznikl proto, aby vyřešil problém, kdy aplikace spadne a ztratí nastavení, které bylo přijato za běhu programu. Tento konfigurační soubor, pokud existuje, eliminuje ztráty informací z provozu po restartování aplikace. Přejde-li zmíněný POST dotaz, soubor neexistuje a program má práva pro vytvoření souboru ve složce `/etc/dns-sniffer/`, bude tento konfigurační soubor vytvořen.

4.3.2 Middleware

Druhou částí monitoringu je aplikace middleware, která nese název `dns-middleware`. Hlavní funkcí této aplikace je redistribuce dotazů od `Collectoru` sondám. Dotaz obdrženy od `Collectoru` je přeposlán na každou sondu, kterou má middleware uvedenu v konfiguraci. Následné odpovědi od sond jsou dány do jedné odpovědi, která je poslána zpět `Collectoru`.

Implementace a kód jsou velice podobné sondě. Byly zde použity stejné stavební kameny s tím rozdílem, že zde není použit modul `scapy`. Middleware je ze stejného důvodu jako sonda postaven na Pythonu 3.5.3 (Debian 9, bezpečnost a kompatibilita). Aplikace je jednovláknová a jednotlivé HTTP(S) dotazy na sondy probíhají sekvenčně. Není tedy pro každou sondu nebo skupinu sond vytvořeno nové vlákno, které zajistí ze sond sběr dat.

4.3.2.1 API

API je postaveno nad webovým frameworkem `flask`. Dotazy jsou přijímány na cílovou cestu (routu) jen v případě, že dotaz obsahuje v hlavičce `Content-type: application/json`. Na začátku každého dotazu na existující cílovou cestu je ověřeno, že dotazovaný má potřebné informace pro autentizaci a autorizaci je-li zapnuto. Cesty se dají rozdělit na dvě skupiny. První skupina se váže ke konfiguraci sond na middlewaru a druhá je skupina cest, které jsou na sondy přeposlány.

V první skupině existují dvě cesty `/probes` a `/deleteProbes`. Druhá zmíněná cesta za pomoci `DELETE` metody smaže celé nastavení sond. Cesta `/probes` obsahuje dvě metody `GET` a `POST`. `GET` vrací aktuální konfiguraci sond, která obsahuje jak jsou sondy pojmenovány a jak mají nastaveny IPv4 a IPv6 adresy viz níže.

```
curl https://middleware.cz/probes -X GET
{  "probe01":{
  "ipv4": "xxx.xxx.xxx.xxx",
  "ipv6": "xxxx:xxxx:x"
},
  "probe02":{
  "ipv4": "",
```

```
"ipv6":"xxxx:xxxx:y"
}}
```

POST dotaz nastavuje na jaké sondy má middleware dotazy od Collectoru přeměrovávat. V dotazu jsou očekávána data v podobě JSON formátu, který může vypadat například takto:

```
{ "probe01":{
  "ipv4":"xxx.xxx.xxx.xxx",
  "ipv6":"xxxx:xxxx:x"
},
  "probe02":{
  "ipv4":"",
  "ipv6":"xxxx:xxxx:y"
}}
```

Ve druhé skupině se nacházejí cesty `/` a `/config`. V obou případech jsou příchozí dotazy na middleware přeposlány na všechny nastavené sondy pomocí protokolu HTTP³ a následně je od nich získaná odpověď odeslána zpět tazateli. Každý dotaz je poslán na sondu ve stejné podobě v jaké ho obdržel middleware. To znamená, že je použita stejná cesta, metoda a obdržený JSON. Následná odpověď je pak vytvořena jako slovník (`dict`), kde klíč je název sondy a hodnota odpověď ze sondy. Obě cesty obsluhují metody GET a DELETE. Cesta `/config` pak ještě přeposílá dotazy, které přijdou s metodou POST. Níže je ukázka, jak může vypadat taková odpověď.

```
curl https://example.cz -X GET
{
  "probe01":{
    "dns":"probe01",
    "location":"linux-middleware",
    "timestamp":"2020-04-01 17:32:15",
    "traffic":{
      "xxx.xxx.xxx.xxy":{
        "queries":4,
        "anycast":{
          }
        }
      }
    },
    "probe02":{
      "location":"linux-middleware",
      "timestamp":"2020-04-01 17:32:15",
      "dns":"probe02",
      "traffic":{
        "yyy.xxx.xxx.xxy":{
          }
        }
      }
    }
  }
}
```

³Popis důvodu pouze HTTP je popsán v kapitole Zabezpečení aplikací

```

    "queries":13,
    "RTT_sum":48,
    "RTT_queries":2,
    "RTT_min":32,
    "RTT_max":16,
    "anycast":{
  }}}},}}

```

Veškerá data, která aplikace přijímá, musí být v JSON formátu. V každé odpovědi od sondy jsou v hlavičce změněny údaje hodnoty `location` a `timestamp`. Obě hodnoty jsou měněny z důvodu jednoty záznamů. Hodnota `location` je změněna podle jména hostujícího serveru. Čas je měněn z toho důvodu, že sondy nemusí odpovědět ve stejný okamžik. Aby bylo zřejmé, že data patří k sobě a šlo nad nimi dělat dobře vizualizace, je čas změněn na hodnotu, kdy aplikace Middleware dotaz obdržela.

4.3.2.2 Konfigurace

Konfigurace je zde dvojího druhu jako u sondy. Konfigurace, která je načtena při startu a následně za běhu programu se nemění, je očekávána ve složce `/etc/dns-middleware`. Konfigurační soubor je ve formátu `.ini` a jeho jméno je `dns-middleware.conf`. Obsah souboru může vypadat takto:

```

[settings]
timeout=10
retry=2

[user]
name=honza
password=honza

```

Volby `name` a `password` slouží pro autentizaci a autorizaci. Pokud ani jedna z těchto voleb není nastavena, nebude u příchozích dotazů prováděna autentizace a autorizace. Jak má vypadat zpráva pro API s autentizací a autorizací je ukázáno v kapitole Zabezpečení aplikací. `timeout` a `retry` jsou volby, které nastavují, jak bude navázáno spojení se sondami. První volba říká po jaké době bude spojení se sondou ukončeno, pokud sonda po X sekundách odpověděla middleware na dotaz. Hodnota musí být celé číslo a výchozí hodnota je nastavena na 5 sekund. Druhá volba nastavuje, kolikrát se v případě neúspěšného dotazu Middleware pokusí sondy opět dotázat. Výchozí hodnota je 3.

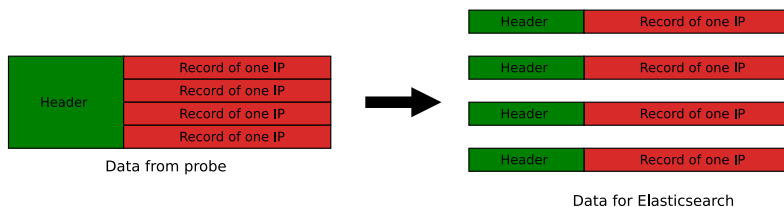
Druhý konfigurační soubor je také načten po startu programu s tím rozdílem, že tato konfigurace může být změněna za pomoci API. Jedná se o POST dotaz na cestu `/probes`. JSON, který je posílán v rámci tohoto dotazu, je uložen ve stejném formátu do tohoto druhého konfiguračního souboru. Tento soubor je pojmenován `dns-middleware_startup.conf` a uložen

do složky `/etc/dns-middleware`. Přejde-li zmíněný POST dotaz, soubor neexistuje a program má práva pro vytvoření souboru ve složce `/etc/dns-middleware/`, bude tento konfigurační soubor vytvořen.

4.3.3 Vizualizační nástroj a uchování nasbíraných dat

Nejdříve bylo potřeba vybrat vhodný open source nástroj pro uchování dat. Pro tuto činnost byl vybrán Elasticsearch. Elasticsearch je vysoce škálovatelný full-textový vyhledávač a analytický nástroj. Umožňuje vyhledávat, ukládat a analyzovat velké množství dat velice rychle skoro až v reálném čase. Nejedná se o relační databázi, ale NOSQL databázi a pro způsob komunikace využívá REST API založené na JSON formátu. Také obsahuje funkci, která po určité časové periodě uložená data automaticky promazává. Data starší než nastavená časová perioda mohou být z databáze smazána. Tato funkce může ušetřit velké množství diskové paměti. [40]

REST API založené na JSON formátech také ušetří mnoho výpočetního času, neboť data ze sond jsou sbírána také v tomto formátu. V `Collectoru` bude pouze potřeba každý záznam čítající IP adresu s přidruženými informacemi jako počet dotazů, počet RTT dotazů atd., rozdělit a přidat hlavičku, která se nachází v každé odpovědi a obsahuje časovou známku, DNS server a lokalitu. Tato konverze z jednoho velkého datového celku na více samostatných částí je znázorněna v obrázku 4.5.

Obrázek 4.5: Konverze dat do formátu vhodného pro Elasticsearch

Data se do databáze vkládají do indexů a každý index má vlastní nastavení mapování položek v JSONu. Mapování je proces, kde se definují položky, jak budou označeny a uloženy (datový typ). V Elasticsearchi je mapování dynamické. To znamená, že na základě vstupních dat se mohou přidat nové položky (sloupce) a nastaví se k nim vhodný datový typ. Není tedy potřeba jako u relačních databází volat `ALTER TABLE`. Jelikož je mapování dynamické, je na začátku vhodné toto mapování vytvořit ručně, aby byla jistota, že hodnotám nebudou špatně přiřazeny datové typy. To se provádí pomocí REST API a metody `PUT`. Následující ukázka reflektuje strukturu dat, která jsou sbírána sondou, viz kapitola Filtrace a formát dat.

```
PUT /dns-traffic
{
```

```

"mappings": {
  "properties": {
    "dns": {"type": "keyword"},
    "location": {"type": "keyword"},
    "timestamp": {"type": "date",
      "format": "yyyy-MM-dd HH:mm:ss"},
    "ip_address": {"type": "ip"},
    "queries": {"type": "integer"},
    "as_number": {"type": "integer"},
    "RTT_sum": {"type": "double"},
    "RTT_queries": {"type": "integer"},
    "RTT_min": {"type": "double"},
    "RTT_max": {"type": "double"},
    "RTT_avg": {"type": "double"}
  },
  "dynamic_templates": [
    { "anycast": {
      "match": "anycast_*",
      "mapping": {
        "type": "integer",
        "index": false
      }
    }
  ]
}

```

V ukázce jsou použity dva typy mapování. První typ `properties` nastavuje, k jakému klíči budou přiřazeny hodnoty v daném datovém typu. Například položka `queries` bude vždy celé číslo (*integer*). Druhý typ `dynamic_templates` počítá s tím, že ve vstupních datech budou dynamicky měnit se klíče a na základě nějaké shody jim bude přiřazen datový typ. V ukázce výše je to nastaveno pro hodnoty popisující rozložení provozu na anycastu. Hodnoty vkládané do Elasticsearche, které budou mít prefix *anycast_*, budou namapovány jako celé číslo. Kromě datového typu lze nastavit i formát času.

Společnost Elastic, která stojí za tímto databázovým nástrojem, vyvinula nástroj Kibana, který slouží pro vizualizaci dat z Elasticsearche. Kibana má grafické rozhraní v podobě webové stránky a spojení Elasticsearche a Kibany je označováno jako Elastic Stack (ELS). Kibana umožňuje vytvořit nespočetné množství různých grafů a vizualizací. Například histogramy, heat mapy, tabulky, výsečové grafy a spousty dalších. Kromě vizualizací umožňuje správu indexů, nastavit notifikaci při neobvyklých událostech a nebo analytické nástroje jako je strojové učení. Složitější funkce, jako právě strojové učení, jsou zpoplatněny. Základní funkcionalita, jako databáze a vizualizace, ELS stack, je ale zdarma.

Vytvořené vizualizace nad daty mohou být umístěny na jeden dashboard a pokud mají společnou osu X, změna zobrazení časového úseku se automa-

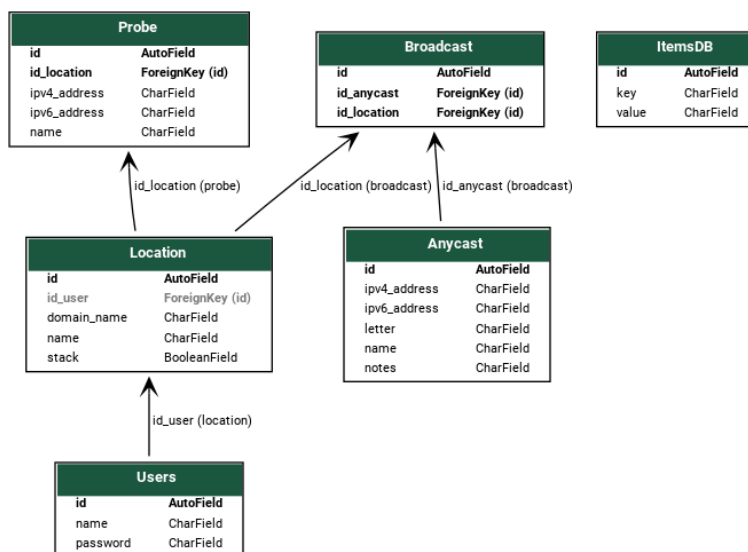
ticky projeví do každého grafu. Zároveň mohou být nastaveny různé filtry na data. Například pokud je objekt zájmu pouze vizualizace dat z určité lokality, nastavený filtr data vyfiltruje a lze tedy detailněji pozorovat provoz v dané lokalitě. Ukázky grafů lze vidět v kapitole Vizualizace.

4.3.4 Collector

Posledním dílem skládačky v monitoringu je aplikace **Collector**, která má za úkol sbírat data od všech sond a následně je vkládat do Elasticsearche pro následnou vizualizaci. Ovládání a nastavení sběru dat je ve formě webového rozhraní napsaného v Pythonu, přesněji v jeho modulu Django. Aplikace byla programována ve verzi Pythonu 3.6.9. Pro běh aplikace je potřeba mít verzi 3.6 nebo vyšší. V kódu jsou použity *f-Strings*, které jsou součástí Pythonu právě od verze 3.6.

4.3.4.1 Databázový model

Veškerá provozní data aplikace jsou uchovávána v SQLite databázi, která pro potřeby nastavení sběru dat bohatě dostačuje. ER-diagram 4.6 zachycuje veškeré entity v databázi a vazby mezi nimi.

Obrázek 4.6: ER-diagram entit databáze

Čára se šipkou označuje vztah mezi tabulkami, kde šipka značí vztah 1:N. Pro názornější příklad bude popsán vztah mezi tabulkami *Probe* (Sonda) a *Location* (Lokace). V jedné lokaci může být více sond a každá sonda může být pouze v jedné lokaci.

Jako nejdůležitější tabulku v databázi lze označit tabulku *Location*, neboť uchovává informace, ze kterých lokalit mají být data sbírána. Tabulka *Probe* reprezentuje dané sondy v lokalitě a tabulka *Users* obsahuje uživatele pro autentizaci a autorizaci. Na základě toho, že každá lokalita může mít více nastavených anycastů a anycast může být ve více lokalitách, musel být tento vztah M:N dekomponován a k tomu slouží právě tabulka *Broadcast*. Samozřejmě tabulka *Anycast* obsahuje nastavení anycastu. Poslední tabulka, která zde ještě nebyla popsána, je tabulka *ItemsDB*. Jedná se o tabulku, která uchovává informace jako je doménová adresa Elasticsearche, index Elasticsearche nebo s jakou frekvencí budou data sbírána.

4.3.4.2 Grafické rozhraní

Grafické rozhraní neboli GUI (Graphical User Interface) je napsáno v podobě jednoduchých HTML stránek s trochou CSS. Autor aplikace není frontend vývojář, proto nebyl na úroveň uživatelského rozhraní kladen důraz. Pro potřeby prezentace nasbíraných dat je ale tato podoba dostačující.

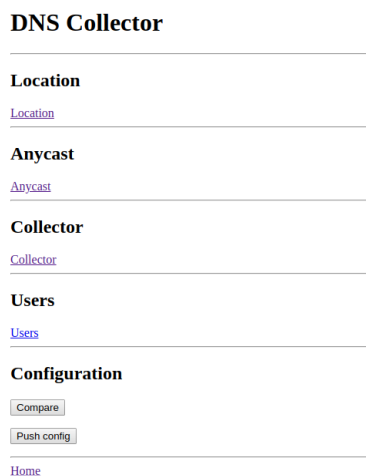
Grafické rozhraní je rozděleno do těchto sekcí, které jsou přístupné z hlavní stránky:

- Hlavní stránka a konfigurace lokalit
- Nastavení lokalit
- Nastavení anycastů
- Nastavení uživatelů
- Nastavení a ovládání sběru dat

Všechny sekce jsou si po funkční stránce podobné, jelikož využívají obdobné HTML formuláře. Liší se převážně jen v záznamech (anycast, uživatel, lokalita), které jsou pro každou sekci unikátní. Detailněji bude popsána sekce *Nastavení lokalit* a poté odlišnosti v ostatních sekcích.

V každé sekci se nachází kromě přehledu již vytvořených objektů i formulář pro vytvoření daného objektu. V sekci lokality se tak nachází přehled všech lokalit a funkční odkazy na jejich detailnější popis, úpravu nebo smazání (obrázek 4.8). Volba ve formuláři **Stack** True/False koresponduje s definicí DNS stacků a DNS standalone serverů. Pro případ, kdy je zvolena volba **Stack** na True, je lokalita vytvořena bez sond a ty je potřeba dále vytvořit. Pokud je ovšem volba zvolena na False, vytvoří se stínová sonda. Tato sonda je využita jen do náhledu o dané lokalitě, aby byl zobrazen správný počet sond. U DNS standalone serverů platí jedna lokalita jedna sonda a pro komunikaci jsou použity informace obsažené v nastavení lokality, ne ze stínové sondy.

V detailu jedné lokality lze vidět podrobnější popis a zároveň lze lokalitě následující konfigurace (obrázek 4.9):

Obrázek 4.7: Hlavní stránka aplikace Collector

Locations

- middle
 - Stack: True
 - Number of probes: 2
 - [Detail](#) | [Modify](#) | [Delete](#)
- UK
 - Stack: False
 - Number of probes: 1
 - [Detail](#) | [Modify](#) | [Delete](#)

Add location

Location name:
Domain name:
Stack: True False

Obrázek 4.8: Stránka přehledu lokalit

- **Přidat, odebrat, upravit sondu.** Zapsané adresy jsou adresy, které využije middleware pro komunikaci se sondou v jedné lokalitě.
- **Přidat, odebrat anycast.** Nastavení, jaké anycasty se v dané lokalitě propagují a u kterých je chtěn detailnější sběr dat. Typ formuláře je použit multichoice.
- **Přidat, odebrat uživatele.** Tento uživatel je pak následně použit pro autentizaci a autorizaci. Každé lokalitě lze nastavit pouze jednoho uživatele.

Uživatele a anycasty lze přidat pouze takové, které byly předtím vydefinovány. Vytvoření takových objektů se provádí v příslušných částech aplikace.

middle

[Modify](#)

- Domain name: middle.vaceklu.cz
- User: johana
- Stack: True
- Number of probes: 2
- Anycasts:
 - n - sniff01_06 | [Delete](#)
 - s - sniff01_4 | [Delete](#)
 - u - sniff-uk | [Delete](#)

Probes

- [sniff01](#)
 - Status: online/offline
 - [Detail](#) | [Modify](#) | [Delete](#)
- [sniff02](#)
 - Status: online/offline
 - [Detail](#) | [Modify](#) | [Delete](#)

Add probe

Probe name:

IPv4 address:

IPv6 address:

Add probe

Probe name:

IPv4 address:

IPv6 address:

Add anycast

Letter - name

s - sniff01_4 ▲

n - sniff01_06

u - sniff-uk ▼

User

[Remove user](#)

[Home](#)

Obrázek 4.9: Stránka přehledu jedné lokality (Složené dva snímky obrazovky dohromady)

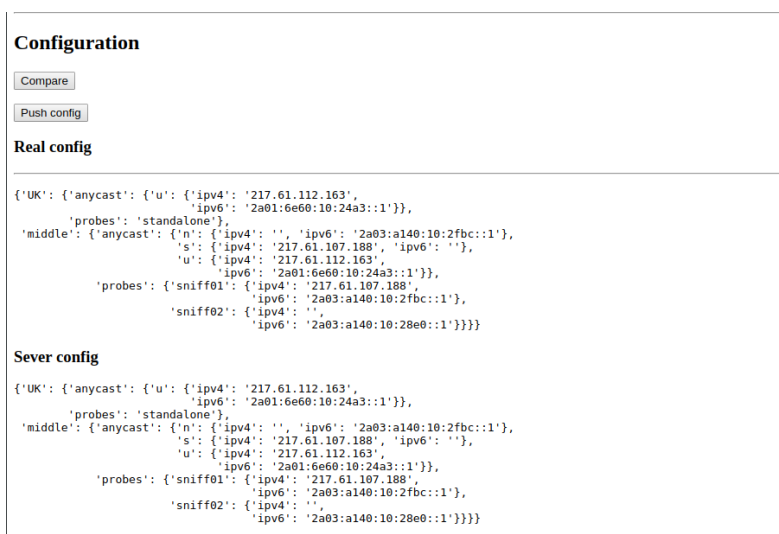
Do těchto částí lze přistupovat přes hlavní stránku (obrázek 4.7) aplikace.

Konfiguraci, která se provedla pro jednotlivé lokality, by bylo vhodné nějakým způsobem distribuovat do samotných lokalit. K tomu je určené tlačítko *Push config* na hlavní stránce (obrázek 4.10). Je umístěno pod nadpisem *Configuration*. Ještě než bude konfigurace distribuována, je možné zobrazit, jak se liší nastavení provedené v této aplikaci (Server config) od skutečného nastavení na sondách (Real config) a middlewarech. Pro toto zobrazení slouží tlačítko *Compare*. Po zmáčknutí tlačítka se na hlavní stránce zobrazí konfigurace ve stejném JSON formátu a lze tedy zatím „manuálně“ porovnat v čem se konfigurace liší.

V případě, že je tato konfigurace vyhovující a je žádoucí, aby byla stejná na Sondách a Middlewarech, stačí použít již zmíněné tlačítko *Push config*. Konfigurace bude distribuována a následně se zobrazí aktuální stav nastavení. Pokud dojde v komunikaci mezi jednotlivými aplikacemi k chybě, bude tato zpráva zobrazena ve výpisu. Díky tomu je možno jednoduše zjistit původce chyby (špatně nastavený timeout, chybějící sondy) a ladit nastavení. Konfigurace je poslána na všechny sondy. V aktuální implementaci *Collectoru* a sondy to znamená, že nasbíraná data na sondě budou smazána, i když žádná změna konfigurace na sondě nenastala.

Nastavení a ovládání sběru dat se nachází na vlastní stránce s názvem

4. PROGRAM PRO VIZUALIZACI PROVOZU DNS ANYCASTU

Obrázek 4.10: Porovnání konfigurací aplikace Collectoru a konfigurace aplikací Sond a Middlewarů

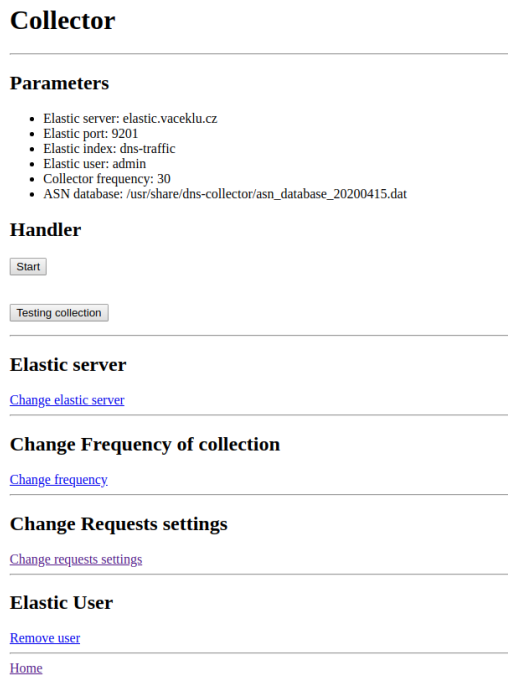
Collector. Na této stránce lze provádět tyto činnosti (obrázek 4.11):

- Nastavit konfiguraci Elasticsearche
- Nastavit uživatele pro komunikaci s Elasticsearchem
- Nastavit frekvenci sbírání dat
- Nastavit posílané dotazy. Čas na vyřízení dotazů (timeout, počty opakování v případě neúspěchu).
- Otestovat sběr dat a komunikaci s Elasticsearchem
- Spustit, vypnout sběr dat

Volba parametru *ASN database* je prováděna automaticky. Jedná se o databázi, která je použita pro překlad IP adres na *AS number*. Tato databáze je očekávána ve složce */usr/share/dns-collector*. Jak tuto databázi získat a vytvořit je popsáno v kapitole *Manuální Instalace*. Pokud tato databáze neexistuje, zobrazí se příslušná zpráva na stránce.

4.3.4.3 Sběr dat a ukládání do Elasticsearche

Pro nastavení sběru dat a následné uložení do Elasticsearche je dedikovaná celá stránka s příznačným názvem *Collector* (obrázek 4.11). Pro spuštění celého sběru je nejdříve nutné nastavit, kam budou data ukládána a jak často mají být data sbírána. Toto je nutnou podmínkou. Pro ověření, jak funguje sběr a

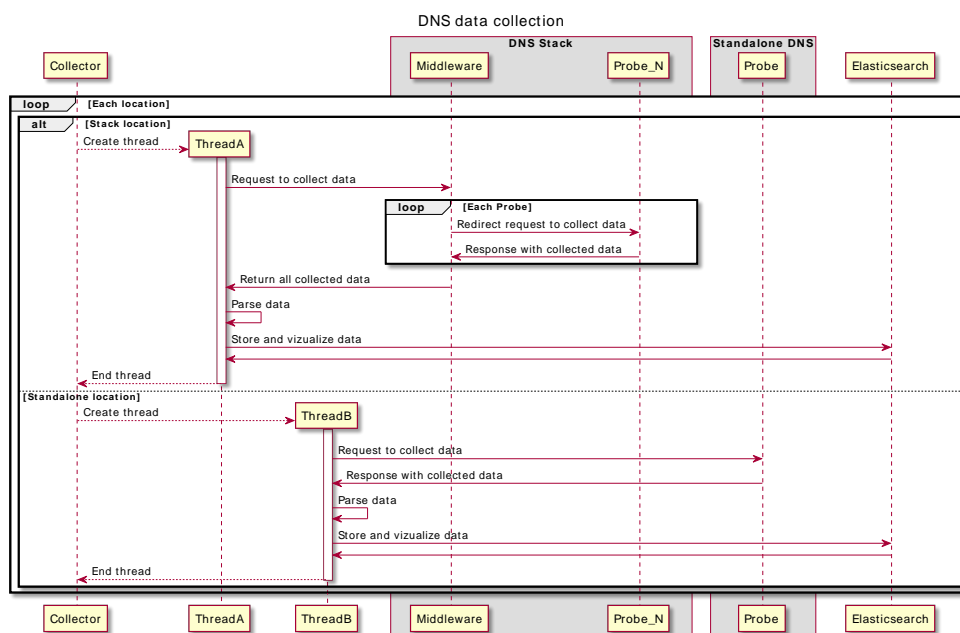
Obrázek 4.11: Nastavení a ovládání sběru dat a dotazů

jestli byl správně nastaven Elasticsearch, slouží tlačítko *Test collection*. Tímto tlačítkem lze vyzkoušet navázat spojení s Elasticsearchem. V případě kladné odpovědi vrátí *OK* v opačném *Failed*. Kromě ověření spojení s Elasticsearchem proběhne také testovací sběr pomocí metody GET na cestu / přes všechny lokality a následně jsou zobrazeny výsledky sběru.

Pro spuštění, respektive zastavení ostrého sběru dat je, na stránce tlačítko *Start* respektive *Stop*. Tímto tlačítkem je spuštěno nové vlákno, které za pomoci Python modulu `schedule` volá metody pro sběr dat. Metoda je volána vždy po uplynutí nastaveného času (frekvence) a následně vytvoří a spustí vlákna pro každou nastavenou lokalitu. Jedno vlákno jedna lokalita. Následně v tomto vláknu je zavolán HTTPS dotaz na sondu nebo middleware, který v cílové lokalitě běží. Obdržená odpověď je zpracována, jak bylo ukázáno v kapitole Vizualizační nástroj a uchování nasbíraných dat a znázorněno v obrázku 4.5. Po tomto zpracování jsou data odeslána do Elasticsearche k následné vizualizaci. Pro komunikaci s aplikací Elasticsearch byl použit Python modul `elasticsearch`. Po skončení přenosu dat do Elasticsearche jsou následně vlákna ukončena a čeká se na uplynutí časové periody, aby mohl být proveden nový sběr dat.

Pro komunikaci s aplikací Elasticsearch byl použit Python modul `elasticsearch`. Po skončení přenosu dat do Elasticsearche jsou následně vlákna ukončena a čeká se na uplynutí časové periody, aby mohl být proveden

4. PROGRAM PRO VIZUALIZACI PROVOZU DNS ANYCASTU

Obrázek 4.12: Sekvenční diagram sběru dat

nový sběr dat. Proces celého sběru dat včetně komunikace na middleware je zobrazen v sekvenčním diagramu 4.12.

Do každého záznamu IP adresy, které jsou následně vkládány do Elasticsearche, je v **Collectoru** přidána položka *as_number*. Jedná se o stejnou hodnotu používanou BGP protokolem. Této položky si bylo možno všimnout při popisu vytváření mapování v Elasticsearchi viz 4.3.3. *AS number* zastřešuje více IP prefixů se společnou směrovací politikou a společnou zprávou. Díky tomu, že *AS number* je nadřazené IP adresám, půjde snáz rozlišit původce provozu. K zisku *AS number* poslouží samotná IP adresa, kterou je potřeba na ni přeložit. K tomu existují veřejně dostupné databáze nad kterými je mnohdy vybudováno REST API. Jelikož by mohlo být překládáno v jednu chvíli velké množství IP adres, znamenalo by to také velké množství dotazů na veřejné API. Nejlepší způsob jak zmenšit počet dotazů na API je vybudovat offline databázi překladů. K tomu je v Pythonu již napsán modul `pyasn`, který překládá IP adresy na *AS number*. V případě, že se nepodařilo úspěšně IP adresu přeložit, je hodnota *as_number* nastavena na -1. Hodnota -1 *AS number* být z definice nemůže. V případě, že tedy dojde ke špatnému překladu, bude následně tento problém zobrazen ve vizualizaci. Před startem aplikace je pouze potřeba tuto databázi vytvořit pomocí nástrojů, které jsou společně s tímto modulem nainstalovány. Popis vytvoření databáze je popsán v kapitole *Manuální Instalace*.

Kromě přidání *AS number* je v každém záznamu změněna položka *location*.

Ta je nastavena podle hodnoty z databáze. Přesněji se jedná o hodnotu *name* z tabulky *Location*.

4.4 Zabezpečení aplikací

Vzhledem k tomu, že veškerá sbíraná data jsou interní a některá z nich obsahují osobní údaje, bylo potřeba zajistit jejich bezpečnost. K zabezpečení celého monitoringu bylo využito několik prvků.

Prvním a hlavním prvkem je, že pro přenos dat po veřejných linkách byl použit protokol HTTP s rozšířením o SSL. V *Collectoru* je vynuceno použití vždy protokolu HTTPS. V komunikaci mezi middlewareem a sondou je použit už jen protokol HTTP. Důvodem je, že pro aktuální architekturu stacků sdružení CZ.NIC je tato volba dostačující, neboť sondy a middleware jsou propojeny přímo kabelem v jednom uzamčeném racku. Provoz tedy nejde po veřejných linkách. DNS servery také nemají záznam v DNS, není tudíž možné jednoduše vytvořit certifikát pomocí Let's Encrypt. Navíc vytvářet certifikát pro IP adresu je nestandardní záležitost.

V případě změny architektury stacku, kdy by komunikace šla po veřejných linkách, bude potřeba přidat v grafickém rozhraní *Collectoru* volbu pro výběr komunikace, zda má probíhat po IP adresách nebo má být dotaz veden na doménu. Zároveň bude muset být do aplikace middlewaru doprogramována možnost posílat dotazy na domény nebo IP adresy a jaký protokol má být použit zda HTTP nebo HTTPS.

Druhým zabezpečením je autentizace a autorizace. Každé lokalitě může být přiřazen jeden uživatel, který má oprávnění na aplikaci posílat dotazy. Nastavení oprávněného uživatele na middleware nebo sondě se provádí v jejich konfiguračních souborech, které jsou umístěny vždy na hostitelském serveru, kde aplikace běží. Jak nastavit autorizaci a autentizaci bylo popsáno pro sondu v kapitole 4.3.1.4 a na middleware v kapitole 4.3.2.2. Do každého dotazu, pokud je zapnuta autentizace a autorizace, je třeba přidat do odesílaného JSONu potřebné údaje. Obsah odesílané zprávy by měl vypadat například takto:

```
{  "login":{
  "name": "honza",
  "password": "honza"
},
  "anycast": {...}
}
```

Třetí prvek není součástí aplikace, ale jedná se o poměrně významné zabezpečení. Jde o firewall. Na Management servery, kde běží aplikace middleware, je přidán do firewallu záznam, který povoluje komunikaci pouze ze serveru, kde běží *Collector*, a pouze na port HTTPS.

Kromě těchto zabezpečení je nutné zmínit zranitelné místo a tím jsou hesla uložená v databázi `Collectoru`. Hesla jsou momentálně v plaintextu. Pokud server nebude zabezpečen firewallem a aspoň přihlášením do aplikace pomocí *HTTP Basic Auth* funkcionality, jedná se o bezpečnostní hrozbu.

4.5 Nasazení aplikace

Při navrhování aplikací bylo myšleno na to, aby každou část bylo možné instalovat nebo updatovat pomocí orchestračního nástroje Ansible. Každý instalační krok pro jednotlivé aplikace lze tedy převést do úlohy v Ansiblu. Při správné konfiguraci Ansiblu lze potom jednoduše dosáhnout odlišných konfigurací middlewaru a sond pro různé lokality.

Jednotlivé aplikace jsou verzované pomocí Gitu a pokud bude chtěno napsat, aktualizovat současnou verzi z Gitu, bude stačit spustit příslušnou roli v Ansiblu. Kombinace Ansiblu a Gitu ušetří mnoho manuální práce a tedy i chyb při instalaci nebo aktualizaci. V příloze diplomové práce jsou ukázky, jak takové role mohou vypadat.

Pro běh aplikací byly využity služby uWSGI, Nginx a systemd. uWSGI je Python WSGI (Web Server Gateway interface) HTTP server pro UNIX. WSGI je webové rozhraní, které popisuje, jak má webový server komunikovat s webovými aplikacemi. uWSGI tedy zajistí komunikaci mezi webovým serverem a aplikací. Je postaven na pre-fork modelu, což je model, kde jsou procesy aplikace zduplikovány ještě dříve, než dorazí příchozí dotaz. To znamená, že pokud přijde dotaz na aplikaci, aplikace bude zduplikována a poběží dvě identické aplikace zároveň. Až dotazování skončí, aplikace se ukončí. Nejdříve aplikace běžela na WSGI Gunicorn, ale po několika nevysvětlitelných problémech (viz kapitola Testování aplikace) došlo ke změně na uWSGI. [41, 42]

Pro spouštění, ukončování a restartování aplikací byl použit systémový manažer na operačních systémech Debian, kterým je `systemd`. Jedná se o init systém, což je první proces, který je na linuxových operačních systémech spuštěn poté, co bylo spuštěno jádro systému. Systemd následně po startu systému spouští další služby a procesy potřebné pro běh operačního systému. Tyto služby a procesy jsou v `systemd` systému ovládány pomocí příkazu `systemctl`. [43]

Jako webový server byl použit software Nginx, který zvládá obsloužit velké množství dotazů za sekundu. Příchozí dotazy jsou následně přeměrovány na WSGI. Nutno podotknout, že šifrování pomocí SSL je nastaveno na webovém serveru. Dotazy nejsou dále posílány šifrovaně.

4.5.1 Manuální Instalace

Instalace Ansiblem je skvělá věc, ale vždy vychází z instalace, která se provádí manuálně. Instalace všech aplikací jsou velice podobné proto bude popsána jedna instalace, ale vždy bude zmíněna rozdílnost mezi jednotlivými

instalačními kroky pro každou aplikaci. Instalační kroky jsou popsány pro systémy z rodiny Debian.

1. **Instalace balíčků.** Do operačního systému je potřeba instalovat tyto balíčky:

- a) **Sonda**

```
python3 python3-venv python3-dev nginx git
gcc libpcre3-dev libpcre3
```

- b) **Middleware**

```
python3 python3-venv python3-dev nginx git
gcc libpcre3-dev libpcre3
```

- c) **Collector**

```
python3 python3-venv python3-dev gcc
nginx git gcc libpcre3-dev libpcre3
```

2. **Přípravení aplikace.** Dalším krokem je rozbalení aplikace a uložení rozbaleného obsahu do složky `/var/www`.⁴ Pokud neexistuje, je ji třeba vytvořit. Složka by měla být standardně vytvořena v rámci instalace webového serveru `Nginx`. Aplikace se jmenují následovně:

- a) **Sonda**

```
dns-sniffer
```

- b) **Middleware**

```
dns-middleware
```

- c) **Collector**

```
dns-collector
```

3. **Vytvoření virtuálního prostředí Pythonu.** Tento krok je pro všechny aplikace stejný, liší se pouze v adresáři aplikace. Pro ukázkou bude vytvořeno virtuální prostředí pro aplikaci `dns-sniffer`. Předpokládaným krokem je, že aplikace byla rozbalena ve složce `/var/www`.

```
cd /var/www/dns-sniffer
python3 -m venv __venv__
```

4. **Instalace potřebných Python balíčků do virtuálního prostředí.** Je třeba virtuální prostředí aktivovat a pak následně proběhne instalace balíčků pomocí Python instalačního modulu `pip`. Seznam balíčků se také nachází v rozbalené složce aplikace v souboru `requirements.txt`.

⁴Místo uložení je doporučeno a navazující kroky se odkazují na tento krok.

4. PROGRAM PRO VIZUALIZACI PROVOZU DNS ANYCASTU

a) **Sonda**

```
flask scapy netifaces uwsgi
```

b) **Middleware**

```
flask requests uwsgi
```

c) **Collector**

```
django elasticsearch pyasn requests schedule uwsgi
```

5. **Vytvoření konfigurační složky.** Jde o složku, kde aplikace očekává konfigurační soubor, kterou využívá pro svůj běh. U **Collectoru** se nevytváří složka pro konfigurační soubor, ale složka pro offline databázi překladů IP adresy na *AS number*.

a) **Sonda**

```
mkdir -p /etc/dns-sniffer/
```

b) **Middleware**

```
mkdir -p /etc/dns-middleware/
```

c) **Collector**

```
mkdir -p /usr/share/dns-collector/
```

6. **Vytvoření konfiguračního souboru pro system systemd.** Tento soubor je třeba vytvořit nebo nakopírovat do složky `/etc/systemd/system/`. Jméno souboru poté určí název aplikace, kterou budeme spouštět, vypínat. Opět bude ukázáno, jak by měl soubor vypadat pro aplikaci `dns-sniffer`. Soubor bude uložen do zmíněné složky a pojmenován `dns-sniffer.service`. Obsah souboru může vypadat následovně:

```
[Unit]
Description=WSGI instance to serve myproject
After=network.target

[Service]
User=root
Group=root

WorkingDirectory=/var/www/dns-sniffer/src
Environment="PATH=/var/www/dns-sniffer/__venv__/bin"

ExecStart=/var/www/dns-sniffer/__venv__/bin/uwsgi \
--ini wsgi.ini
```

```
[Install]
WantedBy=multi-user.target
```

Hodnota proměnné `User` určuje pod jakým uživatelem aplikace poběží. Zde je vhodné nastavit uživatele na `root`. Je to z toho důvodu, že tento uživatel má standardně práva vytvářet soubory v konfiguračních složkách, jakou je pro sondu `/etc/dns-sniffer`. Pokud bude nastaven jiný uživatel, je potřeba nastavit i potřebná oprávnění ke složce, pokud má program z této složky číst konfigurace. U sondy je to ještě z toho důvodu, že pro odposlech rozhraní je standardně umožněno poslouchat pouze uživateli `root`. Pokud má být umožněno poslouchat i jinému uživateli, je potřeba nastavit práva pomocí následujícího příkazu, kde `X.X` je verze Pythonu:

```
setcap cap_net_raw=eip /usr/bin/pythonX.X
```

Proměnné `ExecStart` je specifikováno, že konfigurace uWSGI bude načtena z konfiguračního souboru, který je pojmenován `wsgi.ini`. Tento soubor je očekáván v pracovní složce. Složka je nastavena podle proměnné `WorkingDirector` (`/var/www/dns-sniffer/src`). Konfigurační soubor může vypadat takto:

```
[uwsgi]
# Spuštění aplikace
module = wsgi:app

processes = 1
enable-threads = true

socket = app.sock
chmod-socket = 660
vacuum = true
buffer-size=1000000

die-on-term = true
```

Pro komunikaci s aplikací se nevytváří síťový socket nýbrž systémový. Výhodou systémového socketu je ten, že je oproti síťovému rychlejší. Také není potřeba vytvářet síťový socket, když aplikace a webový server běží na jednom serveru. Toto je nastaveno v proměnné `socket`. Tento socket je vytvořen v pracovní složce, která je specifikována v nastavení konfiguračního souboru pro system `systemd`. [44]

Pro aplikace `dns-sniffer` a `dns-collector` je nutné, aby parametr pro uWSGI `processes` byl nastaven na `1`. Hodnota nastavuje kolik stejných procesů dané aplikace se vytvoří a pro aktuální architekturu těchto aplikací je to problém. Jelikož zmíněné aplikace vytváří pro svoji práci nová vlákna, nastává problém s konzistencí dat. V případě že by u aplikace `dns-sniffer` byla hodnota `processes` nastavena na `2`, vytvoří se dva procesy aplikace a každá bude mít své vlastní vlákno pro sběr dat. Příchozí dotaz bude obslužen jedním z těchto procesů, vrátí se nasbíraná data a ta se následně smažou. Další dotaz může už být ale obslužen druhým procesem, kde ke smazání dat nedošlo a data by tedy neodpovídala skutečnému počtu DNS dotazů za dobu od posledního dotazu na nasbíraná data.

Pro aplikaci `dns-collector` je potřeba změnit proměnou `module` z `wsgi:app` na `mysite.wsgi:application`. Flask a Django mají rozdílné metody pro spuštění aplikace. V ukázce výše je zobrazena varianta pro aplikace postavené na Python modulu Flask (`dns-middleware`, `dns-sniffer`).

- 7. Konfigurace webového serveru Nginx.** Zde nebude ukázán celý konfigurační soubor Nginxu, ale pouze jeho část. Jedná se o část, která přeměrovává dotazy na socket běžící aplikace (uWSGI). Ukázka je opět pro aplikaci sonda.

```
location / {
uwsgi_max_temp_file_size 0;
    include uwsgi_params;
    proxy_pass unix:/var/www/dns-sniffer/src/app.sock;
}
```

Volba `uwsgi_max_temp_file_size` nastavená na hodnotu `0` zamezí ukládání do vyrovnávací paměti odpovědí. Pokud by volba byla zapnuta nebo ponechána ve výchozím nastavení, mohou nastat situace, kdy odpovědi od uWSGI budou ukládány do dočasných souborů a bude docházet k pádům aplikace.

- 8. Collector. Konfigurace a vytvoření databázi.** Tento krok je platný pouze pro aplikaci `dns-collector`. Této aplikaci je potřeba vytvořit databázi a nastavit doménu v aplikaci, na které aplikace poběží.

- i Vytvoření SQLite Databáze.** Jedná se o provozně důležitou databázi bez které aplikace nebude správně fungovat.

```
# Změna složky kde je vytvořené virtuální prostředí
cd /var/www/dns-collector/
# Aktivování virtuálního prostředí
. __venv__/bin/activate
```

```
# Přesunutí k řídicímu skriptu aplikace
cd /var/www/dns-collector/mysite
# Vytvoření databáze
python manage.py migrate
```

- ii **Nastavení domény.** Framework Django ve svém nastavení potřebuje povolit doménu, ze které budou přicházet dotazy a které bude odpovídat. Doménu je potřeba zapsat do proměnné `ALLOWED_HOSTS`, která se nachází v souboru `settings.py`. Pro ukázkou budou v aplikaci povoleny dotazy pro doménu `collector.cvut.cz`.

```
# Změna složky kde je vytvořené virtuální prostředí
cd /var/www/dns-collector/
# Aktivování virtuálního prostředí
. __venv__/bin/activate
cd /var/www/dns-collector/mysite/mysite
# Použit textový editor pro úpravu například vim
vim settings.py
# Změnit proměnou ALLOWED_HOSTS.
# Změna je ukázána pomocí změnové notace git.
-ALLOWED_HOSTS = []
+ALLOWED_HOSTS = ['collector.cvut.cz']
# Změnu uložit
```

- iii **Vytvoření *AS number* databáze.** Databázi aplikace očekává v cestě `/usr/share/dns-collector`. Programy, které budou v tomto kroku použity jsou součástí Python modulu `pyasn`. Je tedy potřeba využít virtuální prostředí, kam byl tento modul nainstalován. Aplikací je očekávaný formát `asn_database_$(date +%Y%m%d).dat`. Jiné formáty budou považovány jako kdyby databáze překladů neexistovala.

```
# Změna složky kde je vytvořené virtuální prostředí
cd /var/www/dns-collector/
# Aktivování virtuálního prostředí
. __venv__/bin/activate
# Přesunutí se do složky kde má být databáze
cd /usr/share/dns-collector
# Stáhnout aktuální verzi databáze ve formátu rib
pyasn_util_download.py --latestv46
# Konverze rib souboru do formátu pro pyasn.
pyasn_util_convert.py --single <rib soubor> \
asn_database_$(date +%Y%m%d).dat
```

9. **Spuštění/restartování aplikací.** Aby se projevíly změny, které byly provedeny ve webovém serveru, je potřeba tento software restartovat. K tomu použijeme příkaz pro ovládání služeb v systému `systemd`.

```
systemctl restart nginx
```

Poté stačí, aby byla spuštěna nasazená aplikace. Jméno aplikace, kterou budeme spouštět, jak bylo popsáno výše, vychází z názvu konfiguračního souboru určeného pro `systemd`, který se nachází ve složce `/etc/systemd/system/`. Pro aplikaci sonda byl tento soubor pojmenován `dns-sniffer.service`. Příkaz, který aplikaci přivede k životu je tento:

```
systemctl start dns-sniffer
```

4.5.2 Testování aplikace

Aplikace byly před nasazením do produkčního prostředí a tedy otestování na ostrém provozu CZ domény, testovány na pronajatých VPS serverech (Virtual Private Server). Aplikace byly testovány ručně a neexistují žádné Unit testy.

Do ostrého provozu byly aplikace nasazovány na jeden z DNS stacků, které sdružení CZ.NIC provozuje. V lokalitě, kde byly sondy nasazeny, je propagován pouze jeden anycast, a to anycast `b.ns.nic.cz`. Lokalita je konfigurována malý stack (3 DNS servery, 1 management server a 1 gateway směrovač). Na všech zařízeních běží operační systém Debian 9 "Stretch". Bylo vyzkoušeno jádro ve verzi 4.9.0-7 i 4.19.0-8. Python byl použit ze stabilních oficiálních repositářů distribuce Debian a jednalo se o verzi 3.5.3.

Sběr dat a ELS byly nasazeny na stejný virtuální stroj. Stroj byl nakonfigurován se 4 virtuálními jádery, 16 GB RAM a 50 GB pamětí. Jako operační systém byl použit Debian 10 "Buster"s Pythonem ve verzi 3.7.3, který byl nainstalován ze stabilních oficiálních repositářů distribuce Debian.

Aplikace byly nasazovány postupně a nejdříve byly nasazeny aplikace Collector, Middleware a ELS. Po zkontrolování, že komunikace probíhá po zabezpečených kanálech, byla nasazována sonda. Sonda byla nejdříve nasazena pouze na jeden DNS server, aby se ověřilo, že aplikace nemá nějaké závažnější problémy.

Přesto, že aplikace byla dlouhou dobu testována na VPS a postupně byly laděny a odstraňovány veškeré chyby, nepodařilo se odstranit všechny problémy. Hlavní problém, na který autor narazil po nasazení první sondy do ostrého provozu bylo, že se aplikace sondy v nepravidelných intervalech restartovala, neboť docházelo k timeoutům v aplikaci. Aplikace na dotaz / a metodou DELETE přestala odpovídat, spadla a díky gunicornu se restartovala. V logách aplikace Gunicorn byla pouze zpráva `[CRITICAL] WORKER TIMEOUT`.

Při pátrání po důvodu pádu bylo zjištěno, že aplikace nebyla schopna odpovědět na dotaz a dostávala se do nějakého nevalidního stavu. Problém byl částečně odstraněn tím, že na middlewaru byl nastaven timeout dotazu na sondu. V případě že sonda middlewaru nebo Collectoru neodpoví po dobu nastavenou v konfigurační proměnné timeout, spojení se ukončí. Tím bylo dosaženo, že počet pádů sondy se razantně snížil. I tak se ale z DNS serveru nedeterministicky vracely odpovědi s HTTP kódem 499, což je proprietární kód používaný webovým serverem Nginx a značí, že spojení bylo ukončeno na straně klienta.

Proběhlo testování, zda chyba není například při přístupu do sdílené proměnné. Testování bylo provedeno na dalším DNS serveru a v kódu byla zakomentována ta část, kde bylo vytvářeno vlákno pro odposlouchávání provozu. I v tomto případě se nedeterministicky vracely odpovědi s kódem 499. Výsledkem tedy bylo, že aplikace v rámci sběru dat nedojde do stavu deadlocku.

Jelikož bylo zjištěno, že problém nebyl způsoben špatnou prací s vlákny, další zkoumání bylo zaměřeno na flask, gunicorn a nginx komunikaci mezi nimi a jejich procesy a vlákna. Při pozorování pomocí nástroje pro sledování procesů a vláken `htop`, bylo vyzpozorováno, že vlákno gunicornu občas přejde do stavu *uninterruptible sleep* a pokud by v tento okamžik přišel dotaz, mohlo by to způsobit pád. Byly vyzkoušeny různé možnosti jako například přepínač Gunicornu `--worker-tmp-dir`, který nastavuje, kde budou vytvářeny dočasné soubory. Ve výchozím nastavení je tato hodnota nastavena na `None` a bylo tedy předpokládáno, že dočasné soubory jsou vytvářeny, jak je tomu zvykem, ve složce `/tmp`. V dokumentaci k tomuto parametru Gunicornu je napsáno, že Gunicorn může zavolat funkci `os.fchmod`, která běžící proces aplikace zablokuje po libovolný čas v případě, že se jedná o diskový systém souborů. Po nastavení této hodnoty na `/dev/shm`, což je složka připojená jako `tmpfs`. `tmpfs` je dočasné úložiště, které oproti trvalému úložnému zařízení, disku, používá virtuální paměť. [45, 46]

Toto řešení fungovalo do té doby, než bylo aktualizováno jádro systému. Aplikace do logů aplikace zapisovala `[CRITICAL] WORKER TIMEOUT`. Víc do logů nezapisovala ani v `DEBUG` režimu. Na základě předešlých problémů se autor práce rozhodl změnit WSGI z Gunicorn na `uWSGI`. Nejdříve byl WSGI změněn na jedné DNS sondě a Middlewaru. Po vyřešení prvotních problémů s konfiguracemi (`uWSGI`, `Nginx`) a problémů s balíčky a jejich závislostmi, aplikace sonda a Middleware běžely bez pádu. Po 24hodinovém testu provozu se neobjevily žádné problémy, výpadky a restarty. Následně byl `uWSGI` nasazen na další DNS servery jako WSGI.

Po odstranění těchto nahodilých pádů byly postupně přidány další sondy v jedné lokalitě. Pro účel analýz dat byl sběr dat provozován v jedné lokalitě, kde je provozován stack o třech DNS serverech.

Při testování aplikace, konkrétně Collectoru byla nalezena chyba při práci s vlákny. Pokud bude zastaven již běžící sběr (tlačítko Start/Stop) a po určité

době zase spuštěn budou od Collectoru odcházet dotazy dvakrát. Po dalším vypnutí a zapnutí se počet dotazů navýší opět o jedna. Příčina tohoto problému webového serveru je zatím neznámá. Aby odcházel opět jen jeden dotaz, je nutné celou aplikaci restartovat `systemctl restart dns-collector` a spustit znovu sběr dat. Před restartováním je vhodné sběr dat vypnout tlačítkem v aplikaci na stránce *Collector* a až pak následně provést restart. Pokud sběr dat nebyl vypnut, restartování bude trvat déle, jelikož systémový manažer `systemd` musí ukončit běžící vlákna pro sběr dat.

Během testování nebyly objeveny další zásadní chyby, které mají vliv na sběr dat a následnou vizualizaci. Aplikace byly pouze optimalizovány v kódu a ve sběru dat. Jednou z optimalizací bylo zmenšení velikosti proměnné určené pro sběr dat. V počátku byly vytvářeny i záznamy `RTT_sum` a `RTT_queries` pro každou IP adresu, i přesto že žádný TCP dotaz na DNS server nepřišel. Díky tomu došlo ke snížení přenášených dat z jedné sondy o zhruba 30 %. Procentuální výpočet byl prováděn pro 7 000 DNS dotazů za minutu.

Proběhlo testování samotné sondy, jak obstojí při větší zátěži, tedy vyšším počtu dotazů za sekundu. Testování probíhalo za pomoci Knot DNS vývojářů. Tým Knot DNS vývojářů poskytl jejich testovací infrastrukturu a pro generování dotazů byly použity jejich testovací nástroje. Server, na kterém byly prováděny testy, je postaven na dvou procesorech AMD EPYC 7702P (dohromady 128 jader) a 64 GB RAM. Nejdříve bylo otestováno, zda nedochází ke ztrátě paketů při určitém počtu dotazů za sekundu. Každý jednotlivý test trval 10 sekund a počet dotazů byl navyšován od 100 DNS dotazů za sekundu až po 2 000 DNS dotazů za sekundu. Výsledky testu lze vidět v tabulce 4.1 a grafu 4.13. Lze vidět, že jakmile má sonda analyzovat 600 dotazů za sekundu dochází ke ztrátě. Po zjištění že při 2 000 DNS dotazech dochází skoro k poloviční ztrátovosti, nebylo v testech s navyšováním počtu dotazů za sekundu pokračováno.

Na základě tohoto pozorování byly ale provedeny testy, zda doba, po kterou je sonda vystavena určitému počtu DNS paketů, má vliv na ztrátovost. Ztrátovost uvedená v procentech je v této tabulce vypočítána jako rozdíl mezi odeslanými DNS dotazy a dotazy zachycenými sondou. Výsledky těchto testů jsou zobrazeny v tabulce 4.2 a grafu 4.14. Je důležité podotknout, že ačkoliv docházelo ke ztrátě paketů sonda se nedostala do kritického stavu a nespadla.

Z testů vyplynulo, že sonda při zhruba 600 dotazech za sekundu (qps) přestává zpracovávat všechny pakety a dochází tak ke ztrátě informací z provozu. Běžný provoz lokalit, kde jsou nasazeny DNS stacky, se pohybuje pod touto hranicí a je tedy možné sondu v takovéto podobě do těchto lokalit nasadit. Sonda však není vhodná pro lokality, kde se provoz pohybuje nad 600 qps nebo tam dochází k častým výkyvům v provozu. Výkyvy nad tuto hranici nebudou řádně zaznamenány.

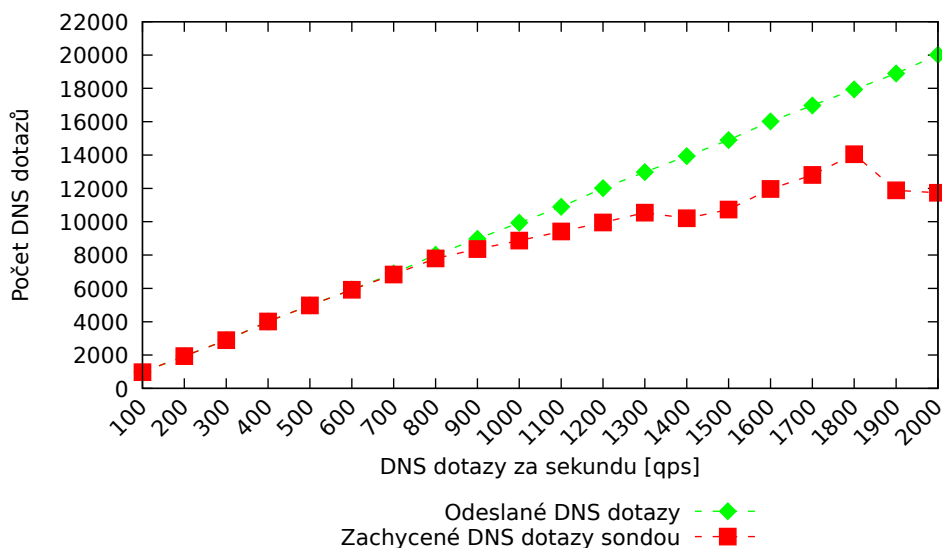
Na základě druhého testu lze vidět, že ztrátovost sondy je závislá pouze na počtu paketů, které má zpracovat za sekundu. Délka trvání větší zátěže na ztrátovost vliv nemá.

DNS dotazy za sekundu	Počet zachycených DNS dotazů sondou	Počet odeslaných DNS dotazů	Ztráta dotazů na sondě [%]
100	976	976	0.00
200	1936	1936	0.00
300	2896	2896	0.00
400	4016	4016	0.00
500	4976	4976	0.00
600	5919	5936	0.27
700	6833	6896	0.91
800	7798	8016	2.72
900	8358	8976	6.89
1000	8868	9936	10.75
1100	9415	10896	13.59
1200	9956	12016	17.14
1300	10546	12976	18.73
1400	10208	13936	26.75
1500	10733	14896	27.95
1600	11963	16016	25.31
1700	12805	16976	24.57
1800	14045	17936	21.69
1900	11882	18896	37.12
2000	11735	20016	41.37

Tabulka 4.1: Test ztrátovosti DNS dotazů na sondě po dobu 10 sekund

Délka testu [s]	Ztrátovost při 500 qps [%]	Ztrátovost při 600 qps [%]	Ztrátovost při 800 qps [%]	Ztrátovost při 1 000 qps [%]
10	0	0.00	4.65	8.65
20	0	0.03	2.65	9.33
30	0	0.02	4.22	13.38
40	0	0.00	2.47	12.83
50	0	0.02	3.10	9.81
60	0	0.03	2.97	14.16
70	0	0.02	3.50	9.36
80	0	0.03	2.86	10.68
90	0	0.03	3.07	10.21
100	0	0.04	3.14	9.61
110	0	0.02	2.94	10.22
120	0	0.02	3.55	9.31

Tabulka 4.2: Test ztrátovosti pro různý počet dotazů za sekundu (qps) za čas

Obrázek 4.13: Porovnání odeslaných a zachycených DNS dotazů sondou

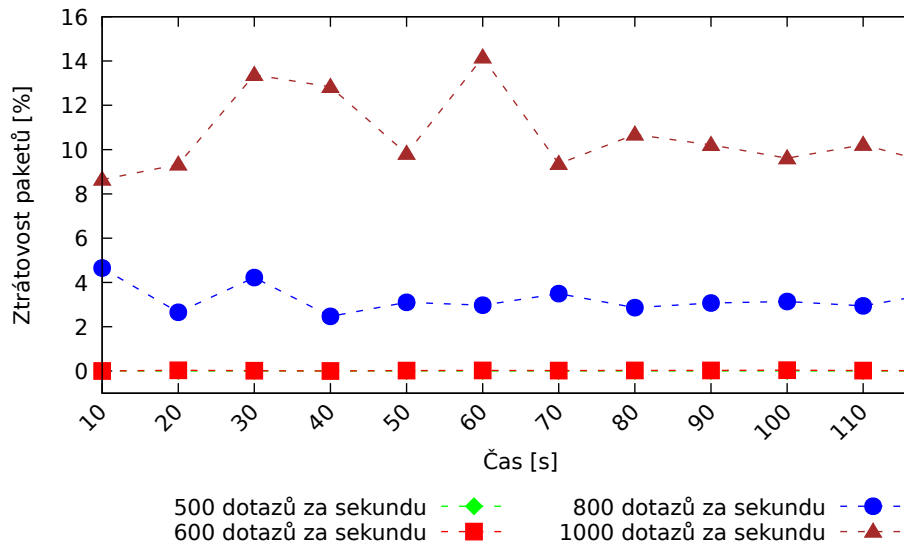
Byla provedena kontrola počtu nasbíraných dotazů pomocí sond vůči počtu nasbíraných dotazů za pomoci nástrojů projektu ADAM. Sondy v nasazené lokalitě společně zachytili 33 775 273 dotazů a sběr dat projektem ADAM zachytil 34 070 653. Sondy zachytily zhruba o 1 % méně než bylo zachyceno projektem ADAM. Údaje jsou ze dne 21. 4. 2020.

4.5.3 Vizualizace

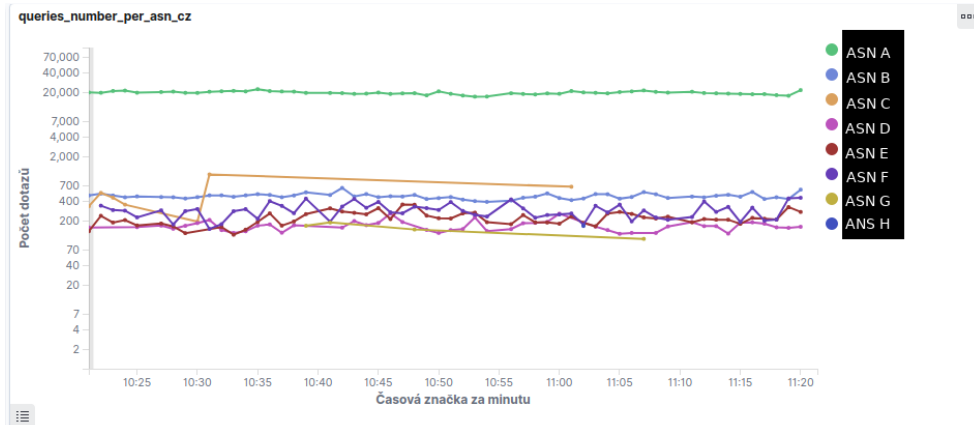
Už po zprovoznění první sondy, sběru dat z ní a následné vizualizaci, bylo možné pozorovat velké množství užitečných informací. S nasazením dalších sond v lokalitě se tyto informace pouze potvrzovaly. Jednou z užitečných informací, které se o této lokalitě podařilo zjistit je, že je zde jeden majoritní tazatel, který generuje zhruba 80 % provozu. Tímto tazatelem je nejmenovaná společnost v grafu 4.15 označená jako *ASN A*. V grafu je zobrazena jedna uplynulá hodina, záznam je pořízen skoro v každé minutě a jsou zobrazeni jen tazatelé zastřešení pod ASN s největším počtem dotazů. V grafech jsou některé popisky zakryty z důvodu ochrany práv. V příloženém datovém médiu u diplomové práce jsou data, nad kterými jsou následující grafy, také anonymizována ze stejného důvodu.

Při vykreslení celkového počtu v testované lokalitě si lze povšimnout, že křivka zůstala neměnná (graf 4.16) vůči předešlému grafu. Navýšil se pouze celkový počet dotazů o pár tisíc. V tomto grafu by byly zobrazeny další lokality, pokud by na nich byl nasazen tento monitoring.

Velice zajímavý je graf, který zobrazuje rozložení dotazů mezi IPv4 a IPv6

Obrázek 4.14: Test ztrátovosti různého počtu dotazů za sekundu (qps) v závislosti na délce testu

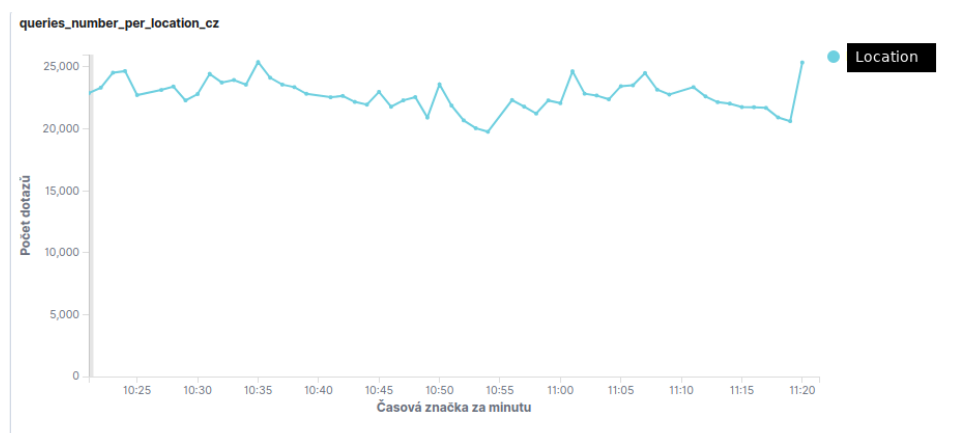
Obrázek 4.15: Počty dotazů z nejvíce tázajících ASN

na nasazený anycast *b.nic.cz*. Lze vidět, že dotazy jsou skoro rovnoměrně rozděleny (graf 4.17).

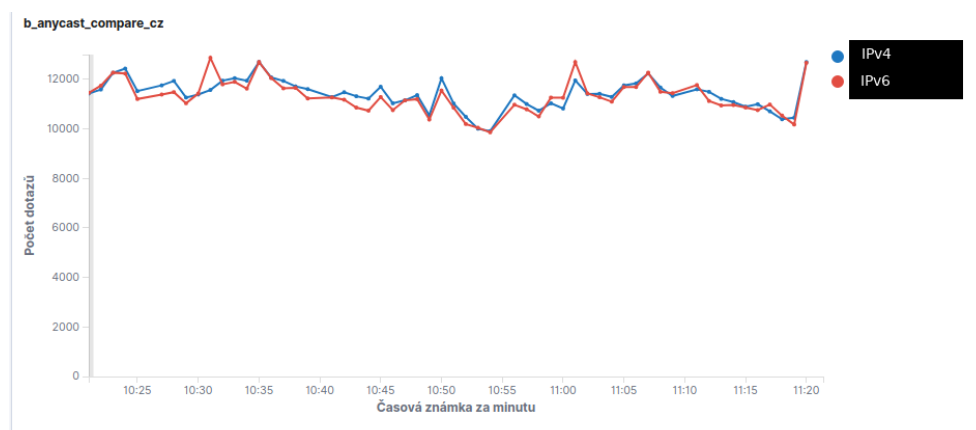
Do grafů se promítla i plánovaná odstávka jednoho z DNS serverů. Konkrétně v grafu 4.18. Chvilí po vypnutí DNS serveru lze vidět, jak byly dotazy rozděleny pouze na dva DNS servery oproti předešlým třem.

Průměrná hodnota RTT po dobu jedné hodiny se udržuje mezi 170 a 180 ms (graf 4.19). Jedná se vypočítaný průměr ze všech průměrů RTT, které byly za poslední určitý časový úsek zaznamenány. V tomto případě se jedná

4. PROGRAM PRO VIZUALIZACI PROVOZU DNS ANYCASTU

Obrázek 4.16: Celkový počet dotazů v testované lokalitě

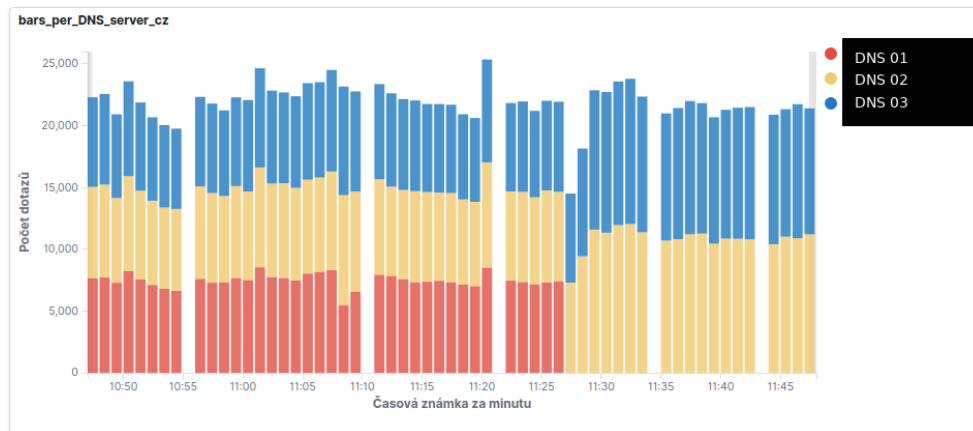
Obrázek 4.17: Počet dotazů rozdělených přes IPv4 a IPv6 pro nasazený anycast b.ns.nic.cz

o jednu hodinu zhruba mezi 10 a 11 hodinou dopoledne ve čtvrtek 16. 4. 2020. Zobrazovat vážený průměr RTT je v plánu v budoucnu. K tomu je potřeba v aplikaci Kibana připravit položku a potřebný vzorec pro výpočet vážených průměrů RTT. Počet RTT dotazů ze kterých se propočítává průměrné RTT během hodiny je zhruba 300.

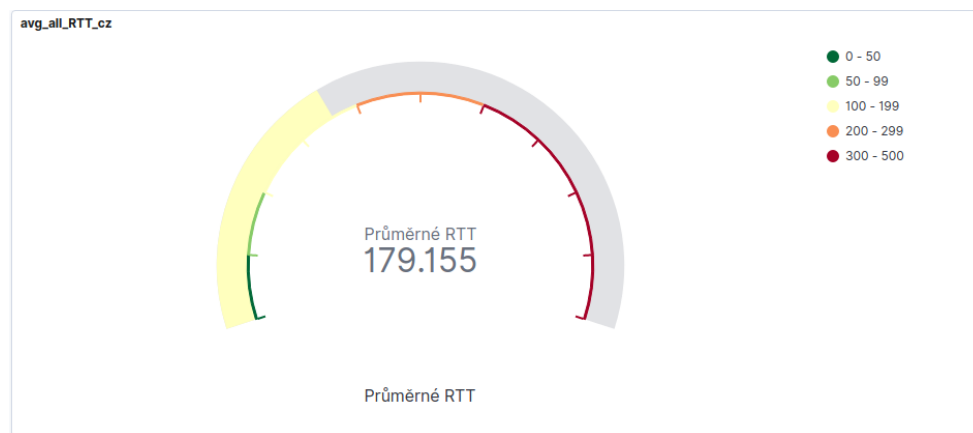
4.5.4 Výsledná analýza monitoringu

Desing monitoringu je funkční a sběr dat z jedné lokality funguje úspěšně. Před nasazením na další lokality je potřeba odstranit problémy, které vyplynuly z testování nebo brání dalšímu nasazení.

Největším problémem je ztrátovost sondy, kdy pro 600 dotazů za sekundu nejsou zaznamenány všechny dotazy. Při větším počtu dotazů tak bude

Obrázek 4.18: Počet dotazů na jednotlivé DNS servery ve stacku v jedné lokalitě

Obrázek 4.19: Průměrné RTT za uplynulou hodinu

docházet ke zkreslení informací zobrazených v grafech. Autor zpětně dohledal soukromou dokumentaci pro práci s Python modulem `scapy` a metodou `sniff`, která je použita pro poslouchání paketů na DNS serveru. V dokumentaci je psáno, že metoda není navržena na to být výkonnou a může nějaké pakety nezpracovat. V oficiální dokumentaci modulu autor práce nic o limitech nenašel. [47]

Je potřeba tuto sondu optimalizovat tak, aby zpracovávala zhruba stejný provoz, na jaký jsou navrženy DNS servery. To znamená okolo 2 milionů dotazů za sekundu. Díky designu monitoringu může být změněna jen sonda. Buď může být použit jiný modul v Pythonu než `scapy` nebo může být celá přepsána do nižšího programovacího jazyka, jakými jsou například C nebo C++. Změna na nižší programovací jazyk přinese větší kontrolu nad kódem a

možnost lépe optimalizovat sondu na výkon a nasbírání většího počtu paketů.

Dalším zásadnějším problémem je, že aktuální architektura je postavena na úhrnném sběru dat za určité časové období. Nyní se toto časové období skládá ze dvou složek frekvence sběru a latence dotazu od Collectoru sondě. Druhou složku je potřeba odstranit, protože takové časové období není vždy stejné. Možné řešení jak tento problém odstranit je přepsání sondy. Sonda by mohla po uplynutí nastaveného časového intervalu uložit aktuální nasbíraná data do další proměnné a sběr by začal nanovo. Aby neběželo další vlákno a byly ušetřeny výpočetní prostředky, uložení by vyvolal příchozí paket na základě jeho časové známky. Pro ukázkou řekněme, že časové období bude jedna minuta. Paket příchozí v 59. sekundě bude zaznamenán do proměnné určené pro sběr dat, jako je tomu doposud. Paket, který přijde v 60 sekundě a později vyvolá akci, která uloží sběr dat za uplynulých 60 sekund a vyčistí proměnnou pro sběr dat. Následně bude tento paket zaznamenán do vyčištěné proměnné. Uložený sběr dat bude čekat na příchozí dotaz na REST API. Pokud sběr dat bude ukládán tímto způsobem, nemusí se ukládat pouze poslední minuta. Takových časových období může být uloženo více a tím nebudou ztraceny záznamy v případě nějaké chybové události při sběru. Aby nedošlo k zaplnění paměti záznamu časovými obdobími, paket, který bude přicházet po uplynutí časového období, bude kromě uložení sběru dat promazávat i starší záznamy. Kolik bude uchováno záznamů retrospektivně bude nastavitelné.

Middleware je jednovláknová aplikace a pro stack o třiceti DNS serverech by sběr dat za předpokladu jeden server jedna sekunda trval 30 sekund. Nasbíraná data by se napříč 30 DNS serverů lišila a data by tak nebyla dobře čitelná v následné vizualizaci. Počet dotazů by měl být rovnoměrně rozdělen. Je tedy potřeba upravit aplikaci middlewaru, aby vytvářel konfigurovatelné množství vláken, která budou sbírat data ze sond. Jinými slovy monitoring pro velký stack není vhodný.

Podobný problém je na Collectoru. Zde se vytváří vlákna co lokalita, to jedno vlákno. Zde by bylo vhodné počet vláken omezit, aby aplikace nebyla náročná na prostředky a nevytížila tak celý server sama pro sebe. Momentálně je toto nastavení dostačující, neboť sběr probíhá pouze pro jednu lokalitu. Nasazením na více lokalit bude více otestována škálovatelnost monitoringu.

Na Collectoru bude také vhodné zlepšit vizuální stránku a celkové zobrazování JSON odpovědí. Tlačítko *Testing Collection* zobrazí jaký je aktuální provoz, ale pokud je velké množství unikátních IP adres na jedné sondě, výpis se stane nečitelným. Bylo by tedy vhodné tento výpis vhodně zabalovat, rozbalovat a pohrát si tak více s frontendem aplikace. To samé platí pro porovnávání konfigurací (tlačítko *Compare* na hlavní stránce). Tam, jak už bylo naznačeno při popisu této funkcionality, by bylo vhodné ukazovat pouze rozdíly. Inspirací může být vypisování rozdílů ve verzovacím programu Git. Tam je zobrazena jen změna a jestli je přidána nebo odebrána. Toto zobrazení je provedeno pomocí znamének +/- a barev. U tlačítka *Push config* je nutné opravit, aby API dotazy byly odeslány jen do lokalit, kde k nějaké změně dojde.

DNS server	Průměrný počet unikátních dotazů
DNS01	2858
DNS02	2911
DNS03	2891
DNS01 & DNS02 & DNS03	2887

Tabulka 4.3: Průměrný počet unikátních IP adres v testované lokalitě mezi 6:51 - 7:51 ve dne 21. 4. 2020

Dalším vylepšením by bylo vytvářet logy. Momentálně k logování ve všech aplikacích takřka nedochází. Zaznamenávat tak chybové stavy aplikací i situace, kdy odpověď při sběru dat od sondy nebo middlewaru přišla chybná, by zlepšilo povědomí o fungování monitoringu. Kromě vytvoření záznamu o události mezi systémovými logy, by `Collector` odesílal chybové události a stavy i do `Elasticsearche`. Nasbíraná data a chybové stavy by tak byly na jednom místě.

Navzdory těmto problémům bylo ověřeno, že architektura monitoringu (`Collector`, `Middleware`, `Sonda`) je provozuschopná a je jen potřeba tyto problémy odstranit. Byl splněn požadavek, který byl na monitoring kladen tedy vizualizace dat v reálném čase a zároveň nároky na bezpečnost aplikací a vytížení serverů, kde aplikace poběží. Sonda `DNS server` vytěžuje procesor pouze na dvou vláknech a zabírá nepatrné místo v `RAM`. Velikost se pohybuje řádově ve stovkách kilobajtů. Samozřejmě velikost je dána počtem dotazů a počtem různých IP adres. Nelze tedy říci, zda velikost paměti v `RAM` nebude diametrálně odlišná v jiné lokalitě. Autora práce také napadla další možnost jak ušetřit místo paměti při sběru dat. Pro každou adresu ať je `IPv4` nebo `IPv6` jsou vytvořena pole v `anycastu` jak pro `IPv4`, tak `IPv6`. Pokud se jedná o `IPv4` adresu měly by být vytvořeny pouze `IPv4` záznamy `anycastu`. To samé by pak platilo u `IPv6`.

V testované lokalitě dle tabulky 4.3 odpoví sonda průměrně 2 887 unikátním IP adresám. Tím že všechny záznamy mají na sondě stejnou hlavičku, která je zduplikována ke každému záznamu až na `Collectoru`, došlo k ušetření v tomto případě okolo 230 kB na každém `DNS serveru`. Hlavička bez dat má velikosti 80 B. Průměrná velikost posílaných dat sondou během jednoho dne je 201 068 B (06:25:32 20. 4. 2020 - 06:24:05 21. 4. 2020). Hodnota je brána z logu `WSGI`, které anonymizované lze najít v příloženém paměťovém médiu. Díky tomu že využití paměti není velké, mohou být přidány další záznamy pro sledování. Například by mohlo být monitorováno rozložení `DNS dotazů` po `TCP` a `UDP`.

Závěr

V práci byly nejprve popsány protokoly DNS a BGP společně s popisem fungování České národní domény. Autor se následně zaměřil na provoz DNS anycastu .cz domény a zanalyzoval jej. Na základě výsledků analýzy navrhl, jak by mohly být vylepšeny některé kvalitativní parametry DNS anycastu. Zároveň autor práce navrhl a naimplementoval programy, které společně umožní monitoring provozu DNS anycastu v reálném čase.

Autor se domnívá, že se mu práce vydařila, neboť výsledky analýzy jsou přínosné pro sdružení CZ.NIC, které provozuje DNS anycast české národní domény. V analýze se zaměřil na kvalitativní parametr DNS anycastu rychlost a na základě toho navrhl, jak jej vylepšit. Navrhl vybudování nové lokality v Asii s tím, že vytvořil seznam konkrétních veřejných peeringových uzlů, kde by bylo vhodné novou lokalitu vybudovat. Dále vytvořil seznam ASN, se kterými by bylo účelné navázat peering ve stávajících lokalitách s autoritativními DNS servery.

Stejně pozitivní výsledek vnímá u části zabývající se monitoringem v reálném čase, a to i přes problémy, které jednotlivé programy mají. Nejcitelněji vnímá problémy sondy, která není vhodná pro monitoring v případě většího provozu na DNS serveru. Důležitým zjištěním bylo, že samotný návrh monitoringu v reálném čase je funkční. Tento i další problémy má autor v plánu postupně odstranit a kromě toho také celý monitoring dále vylepšovat.

Práce může být návodem pro ostatní správce DNS, jak monitorovat a vylepšovat jejich provoz. Sám autor se provozem DNS anycastu a jeho monitoringem chce dál zabývat ve své profesionální praxi. Stejně tak by rád pomáhal s rozvojem české národní domény.

Literatura

- [1] CZ.NIC: O doménách a DNS. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://www.nic.cz/page/312/o-domenach-a-dns/>
- [2] Andziński, M.: Passive analysis of DNS server reachability IT19 conference. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: https://www.nic.cz/files/nic/IT_19/prezentace/12_andzinski.pdf
- [3] Oz, L.; Eilertson, E.; Lazarevic, A.; aj.: MINDS - Minnesota Intrusion Detection System. 08 2003.
- [4] Mockapetris, P.: Domain names - concepts and facilities. STD 13, RFC Editor, November 1987, <http://www.rfc-editor.org/rfc/rfc1034.txt>. Dostupné z: <http://www.rfc-editor.org/rfc/rfc1034.txt>
- [5] Mockapetris, P.: Domain names - implementation and specification. STD 13, RFC Editor, November 1987, <http://www.rfc-editor.org/rfc/rfc1035.txt>. Dostupné z: <http://www.rfc-editor.org/rfc/rfc1035.txt>
- [6] iana: Root Zone Database. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://www.iana.org/domains/root/db>
- [7] CZ.NIC: Pravidla registrace jmen domén v ccTLD .cz. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: https://www.nic.cz/files/documents/20180525_Pravidla_registrace_CZ_final.pdf
- [8] Thomson, S.; Huitema, C.; Ksinant, V.; aj.: DNS Extensions to Support IP Version 6. RFC 3596, RFC Editor, October 2003.
- [9] Arends, R.; Austein, R.; Larson, M.; aj.: Resource Records for the DNS Security Extensions. RFC 4034, RFC Editor, March 2005, <http://www.rfc-editor.org/rfc/rfc4034.txt>. Dostupné z: <http://www.rfc-editor.org/rfc/rfc4034.txt>

- [10] Hoffman, P.; Sullivan, A.; Fujiwara, K.: DNS Terminology. BCP 219, RFC Editor, January 2019.
- [11] Ohta, M.: Incremental Zone Transfer in DNS. RFC 1995, RFC Editor, August 1996, <http://www.rfc-editor.org/rfc/rfc1995.txt>. Dostupné z: <http://www.rfc-editor.org/rfc/rfc1995.txt>
- [12] Yu, Y.; Wessels, D.; Larson, M.; aj.: Authority Server Selection of DNS Caching Resolvers. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: https://irl.cs.ucla.edu/data/files/papers/res_ns_selection.pdf
- [13] Vixie, P.; Thomson, S.; Rekhter, Y.; aj.: Dynamic Updates in the Domain Name System (DNS UPDATE). RFC 2136, RFC Editor, April 1997, <http://www.rfc-editor.org/rfc/rfc2136.txt>. Dostupné z: <http://www.rfc-editor.org/rfc/rfc2136.txt>
- [14] Surý, O.: DNSSEC a DNS zpráva pod drobnohledem. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://www.root.cz/clanky/dnssec-a-dns-zprava-pod-drobnohledem/>
- [15] Surý, O.: Jak funguje DNSSEC? [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://www.root.cz/clanky/jak-funguje-dnssec/>
- [16] CZ.NIC: Otevřené DNSSEC Validující Resolvery. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://www.nic.cz/odvr/>
- [17] Arends, R.; Austein, R.; Larson, M.; aj.: DNS Security Introduction and Requirements. RFC 4033, RFC Editor, March 2005, <http://www.rfc-editor.org/rfc/rfc4033.txt>. Dostupné z: <http://www.rfc-editor.org/rfc/rfc4033.txt>
- [18] Krčmář, P.: DNS over HTTPS: nový standard pro bezpečné a soukromé DNS. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://www.root.cz/clanky/dns-over-https-novy-standard-pro-bezpecne-a-soukrome-dns/>
- [19] Satrapa, P.: *Internetový průvodce verze 6*. CZ.NIC, z. s. p. o., třetí vydání, 2011, ISBN 978-80-904248-4-5.
- [20] Nemeth, E.; Snyder, G.; Hein, T. R.; aj.: *Unix and linux system administration handbook*. Pearson Education, páté vydání, 2017, ISBN 978-0134277554.
- [21] van Beijnum, I.: *BGP*. O'Reilly Media, první vydání, 2002, ISBN 978-0-596-00254-1.
- [22] Rekhter, Y.; Li, T.: A Border Gateway Protocol 4 (BGP-4). RFC 1654, RFC Editor, July 1994, <http://www.rfc-editor.org/rfc/rfc1654.txt>. Dostupné z: <http://www.rfc-editor.org/rfc/rfc1654.txt>

-
- [23] Press, C.: BGP Fundamentals. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://www.ciscopress.com/articles/article.asp?p=2756480>
- [24] Vohra, Q.; Chen, E.: BGP Support for Four-octet AS Number Space. RFC 4893, RFC Editor, May 2007.
- [25] Computing, N.: BGP Basics: Internal And External BGP. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://www.networkcomputing.com/data-centers/bgp-basics-internal-and-external-bgp>
- [26] Section: What Is BGP Anycast and Where Is It Used? [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://www.section.io/engineering-education/what-is-bgp-anycast/>
- [27] CZ.NIC, J. T.: Přejchod na technologii anycast v doméně .CZ. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: https://www.nic.cz/public_media/IT10/den_1_4_jaromir_talir.mp4
- [28] TEECOM: What is a Meet-Me Room? It's the Most Important Room in Your Data Center. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://teecom.com/what-is-a-meet-me-room/>
- [29] zaměstnanců CZ.NIC, B.: DNS stack už také v CESNETu. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://blog.nic.cz/2020/04/20/dns-stack-uz-take-v-cesnetu/>
- [30] ICANN: Measuring the Health of the Domain Name System. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://www.icann.org/en/system/files/files/dns-ssr-symposium-report-1-03feb10-en.pdf>
- [31] Cottrell, L.: Passive vs. Active Monitoring. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://www.slac.stanford.edu/comp/net/wan-mon/passive-vs-active.html>
- [32] Centre, R. N. C.: What We Do. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://www.ripe.net/about-us/what-we-do>
- [33] Amin, C.; Candela, M.; Karrenberg, D.; aj.: Visualization and Monitoring for the Identification and Analysis of DNS Issues. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: https://labs.ripe.net/Members/massimo_candela/visualization-and-monitoring-for-the-identification-and-analysis-of-dns-issues
- [34] Wiki, T. W.: Libpcap File Format. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://wiki.wireshark.org/Development/LibpcapFileFormat>

- [35] Computerworld.cz: Hadoop vs. Spark. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://computerworld.cz/software/hadoop-vs-spark-54038>
- [36] lukes Github: ISO-3166 Country and Dependent Territories Lists with UN Regional Codes. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://github.com/luke/ISO-3166-Countries-with-Regional-Codes>
- [37] aktuálně od MZČR, O.: COVID-19. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>
- [38] ČR, V.: Tiskové zprávy. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?pgid=215&conn=1317&pg=6>
- [39] CZ.NIC: Počet .cz domén - Statistiky CZ. [Online; Navštíveno: 21.04.2020]. Dostupné z: https://stats.nic.cz/stats/number_of_domains/?rd=2020-04-20&dr=1y&tp=i-1m&ds=normal&da=chart
- [40] Dritto, G. P.: An Overview on Elasticsearch and its usage. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://towardsdatascience.com/an-overview-on-elasticsearch-and-its-usage-e26df1d1d24a>
- [41] open source, V. V. L. .: Django - provoz aplikace na serveru. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://www.coredump.cz/django>
- [42] kgriffs, B.: uWSGI vs. Gunicorn or How to Make Python Go Faster than Node. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://blog.kgriffs.com/2012/12/18/uwsgi-vs-gunicorn-vs-node-benchmarks.html>
- [43] Guides, F. M.: What is an init system? [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://fedoramagazine.org/what-is-an-init-system/>
- [44] Zhang, X.; McIntosh, S.; Rohatgi, P.; aj.: XenSocket: A High-Throughput Interdomain Transport for Virtual Machines. 11 2007, s. 184–203, doi: 10.1007/978-3-540-76778-7_10.
- [45] docs, G.: How do I avoid Gunicorn excessively blocking in osfchmod. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://docs.gunicorn.org/en/stable/faq.html>
- [46] uWSGI docs: The uWSGI project. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://uwsgi-docs.readthedocs.io/en/latest/>
- [47] 0xbharath: Sniffing. [Online; Navštíveno: 20.05.2020]. Dostupné z: <https://0xbharath.github.io/art-of-packet-crafting-with-scapy/scapy/sniffing/index.html>

Seznam použitých zkratek

ADAM	Advanced DNS Analytics and Monitoring
API	Application Programming Interface
AS	Autonomous System
ASN	Autonomous System Number
BGP	Border Gateway Protocol
CPU	Central Processing Unit
CSS	Cascading Style Sheets
DDOS	Distributed Denial-Of-Service
DNS	Domain name system
DNSSEC	Domain Name System Security Extensions
EBGP	Exterior Border Gateway Protocol
EGP	Exterior Gateway Protocol
EIGRP	Enhanced Interior Gateway Routing Protocol
ELS	Elastic Stack
FIFO	First-In First-Out
GUI	Graphical User Interface
HDFS	Hadoop Distributed File System
HTML	Hypertext Markup Language
HTTP	Hypertext Transfer Protocol

A. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

HTTPS Hypertext Transfer Protocol Secure

HW Hardware

IANA Internet Assigned Numbers Authority

IBGP Interior Border Gateway Protocol

IGP Interior Gateway Protocol

IP Internet Protocol

IPMI Intelligent Platform Management Interface

IPv4 Internet Protocol version 4

IPv6 Internet Protocol version 6

IS-IS Intermediate System to Intermediate System

ISP Internet Service Provider

JSON JavaScript Object Notation

MINDS Minnesota Intrusion Detection System

MMR Meet-Me Room

MPLA Multi-Lateral Peering Agreement

ODF Optical Distribution Frame

ODVR Otevřené DNSSEC Validující Resolvery

OOB Out-Of-Band

OSPF Open Shortest Path First

PC Personal Computer

RAM Random-Access Memory

REST Representational state transfer

RFC Request for Comments

RIP Routing Information Protocol

RIPE NCC Réseaux IP Européens Network Coordination Centre

RR Resource Record

RTT Round-trip time

SLD Second-Level Domain
SNMP Simple Network Management Protocol
SQL Structured Query Language
SSI Secure Sockets Layer
SW Software
TCP Transmission Control Protocol
TLD Top-Level Domain
TTL Time To Live
UDP User Datagram Protocol
VPS Virtual Private Server
WSGI Web Server Gateway Interface

Obsah přiloženého CD

readme.txt	stručný popis obsahu CD
attachment.....	adresář s programy a daty použitými v práci
├─ analyze	Nástroje pro analýzu a výstupy z ní
├─ ansible	ukázky ansible rolí pro jednotlivé implementace
├─ data.....	data z měření programů
├─ programs.....	zdrojové soubory implementací jednotlivých programů
text	text práce
├─ thesis.pdf	text práce ve formátu PDF
├─ thesis.tex.....	zdrojová forma práce ve formátu \LaTeX
├─ src.....	zdrojové soubory k PDF
├─ images.....	obrázky k PDF